

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Książka:

XVI Sprawozdanie Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej
Polskiej za rok 1936. Warszawa, 1937, 62, [1] strona

Książka zdigitalizowana i udostępniona cyfrowo w ramach zadań projektu pt.
„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«
H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

XVI

SPRAWOZDANIE

ZWIĄZKU

PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

za rok 1936

WARSZAWA
1937

XVI
SPRAWOZDANIE
ZWIAZKU
PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

za rok 1936

WARSZAWA
1937

3304 III
O d b i t o
w d r u k a r n i
L u c j a n a
Bogusławskiego i Ski
w W a r s z a w i e
1 9 3 7

D-1953/356/3

Władze Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej Polskiej

Zarząd:

Prezes:	<i>Inż. Feliks Wiślicki</i>
Vice-Prezesi:	<i>Dr. Józef Landau</i> <i>Prof. Dr. Józef Zawadzki</i> <i>Inż. Jerzy Wojnar</i>
Członk. Prezydium:	<i>Inż. Henryk Kulakowski</i> <i>Inż. Włodzimierz Plużański</i> <i>Inż. Jan Podraszko</i> <i>Inż. Wiktor Sommer</i>
Członk. Zarządu:	<i>Inż. Czesław Benedek</i> <i>Dr. Alfred Hirszowski</i> <i>Inż. Zygmunt Leppert</i> <i>Dr. Gustaw Litterer</i> <i>Inż. Edward Natanson</i> <i>Dr. Inż. Jan Prot</i> <i>Ludwik Spiess</i> <i>Inż. Leopold Szefer</i>

Dyrekcja:

Dyrektor:	<i>Inż. Edmund Trepka</i>
Zast. Dyrektora:	<i>Inż. Tadeusz Zamoyski</i>

Komisja Rewizyjna:

Wiktor Bereszko
Inż. Czesław Knoff
Dr. Stefan Otolski

Siedziba Związku Przemysłu Chemicznego
Rzeczypospolitej Polskiej:

Warszawa, Czackiego 1

Telefony: 248-91 — Dyr. Związku, Inż. E. Trepka

596-08 — Inż. T. Zamoyski

„ (dod.) — sekretariat Kom. Normalizacyjnej

529-69 — Dr. A. Marchwiński

„ (dod.) — Z. Spotowski

510-14 — biuro i adm. wydawnictw

Adr. telegr.: Zetchem, Warszawa

LISTA PRZEDSIĘBIORSTW

wchodzących w skład Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej Polskiej.

L. porząd.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
1	Spółka Akc. Eksploatacji Soli Potasowych. Zarząd: Podoski Adam, Inż., Horoch Ludwik, Staszewski Mieczysław.	Kałusz. Hołyn. Stebnik.	Lwów, Pl. Smolki 5. Tel. 104-30. Adres telegr.: „Tesp” — Lwów.	Sole potasowe, kainit, kalimag, pastylki nawozowe, langbeinit leczniczy do kąpieli.
2	Zakłady Solvay w Polsce Towarzystwo z ograniczoną poręką. Zarząd: Kulakowski Henryk, Inż., Godart Georges.	Fabryki sody — Małwy nad Note- cią. Podgórze koło Kra- kowa. Fabryka portland- cementu — Gro- dziec k/Będzina. Saliny: Wapno, Solno i Barycz. Kopalnia węgla — Grodziec k/Będzi- na.	Warszawa, Czackie- go 14. Tel. 5.91-24, 270-43; 208-89, 590-99, 270-07, 666-54, 640-10, 608-99, 211-73, 208-97, 528-90, 240-25, 611-50, 689-60, 532-11, 532-30. Adres te- legr.: „Solvayaka”.	Soda amoniakalna, krystaliczna, żrąca (kaustyczna); oczyszczona (bicarbonat); chlorek wapniowy, antypilin; cement portlandzki; sól jadalna, przemysłowa i by- dlęca; węgiel kamienny.
3	Zjednoczenie Fabryk Su- perfosfatowych w Polsce, Sp. z o. o. Rada: Landau Józef, Dr., Lewandowski Marjan, Żórawski Konstanty, Inż., Wanamaker E. W., Cavillot Clovis, Inż., Liban Jan, Lange Walter, Kantorowicz Fritz, Endelman Arnold, Gładysz Jakób. Dyrektor: Czerwiński Tomasz.	Członkowie Zjed- noczenia: Chem. Fabr. „Dr. Roman May” Po- znań. Oddział we Włocławku. Fabryka Chemicz- na, dawn. „Carl Scharff et Co.” Ka- towice. Fabr. Przetw. Chem. „Rędziny” S. A., Rudniki — Rędzi- ny. Sp. Akc. „Liban” Kraków. „Polchem” Polsko- Belg. Zakł. Chem. S. A., Toruń. „Chemische Fabrik „Milch” A. G. Gdańsk. Chemische Indu- strie, A. G., Gdańsk. S. A. „Kijewski, Scholtze i S-ka” Warszawa. S. A. „Strzemieszy- ce”, Warszawa. „Ceres”, Tow. Akc. — Raciborz. T-wo Zakł. Chem. „Strem”, S. A., Warszawa, Oddział we Lwowie.	Warszawa, Kredy- towa 4. Tel. 646-47, 694-54, 646-66, 646-57, 646-76. Adres telegr.: „Super”.	Superfosfaty mineralne, kostne i amoniakalne.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
4	Sp. Akc. Fabryk Chemicznych i Huty Szklanej „Kijewski, Scholtze i S-ka”.	Warszawa, Siarczana 6. Tel. 10-01-85; 10-07-85.	Warszawa, Smolna 36. Tel. 601-86; 277-86. Adres telegr.: „Kiszol”.	Superfosfaty; kwas siarkowy; polewa kaflowa; olej turecki; zaprawy garbarskie; siarczan glinu, tlenek żelaza, węgiel wapnia strącony.
	Zarząd: Szereszowski Rafał, Trepka Edmund, Inż., Birstein Gustaw, Dr., Szereszowski Michał, Lewandowski Marjan, Szereszowski Jerzy.			
5	Fabr. Przetw. Chem. „Rędziny”, Sp. Akc.	Rudniki pod Częstochową.	Rudniki - Rędziny. Tel. Nr. 4. Adres telegr.: „Chemiczna”, Rudniki - Rędziny.	Superfosfaty; kwas siarkowy; kwas solny; sól glauberska kalcyonowana i krystaliczna; siarczan glinu techn. i bezżelazisty; krzemofluorek sodowy; dwuchromiany sodu i potasu; alun chromowy, alun glinowy.
	Zarząd: Jankowski Andrzej, Kozłowski Karol, Świątkowski Bronisław, Karszo-Siedlewska Mary, Karszo-Siedlewski Tadeusz, Żórawski Konstanty, Inż.			
6	Wielkopolska Sp. Dzierżawna Koncernu Dr. Roman May, Sp. z o. o.	Luboń pod Poznaniem.	Luboń, pod Poznaniem. Tel. 79-45, 71-45. Adres telegr. Romanmay-Poznań.	Superfosfat, kwas siarkowy 50°Bé, klej kostny, tłuszcz kostny, mąka kostna bęb., mąka kostna odklejona, mąka kostna wyprażana, fosforany sodu 2- i 3-zasadowe, tlenki żelaza, siarczan sodu, krzemofluorek sodu.
	Zarząd: Gładysz Jakób, Lewicki Franciszek.			
7	Zjednoczenie Sprzedaży Kwasu Siarkowego, Sp. z o. o.	Człokowie: Giesche, Sp. Akc.— Katowice. Śląskie Kopalnie i Cynkownie, Sp. Akc., Katowice. Zakłady Hohenlohego, Sp. Akc. Katowice. Dyrekcja Kopalń i Hut Ks. Donnersmarcka, Świętochłowice. „Polchem” Polsko-Belg. Zakłady Chemiczne, S. A. Toruń.	Katowice, ul. Br. Pierackiego 2. Tel. 345-44, 345-45. Adres telegr.: „Siarkowy”.	Kwas siarkowy 60°Bé, 92/93%, 97/98%; oleum 20%, 25%, 30% i 35%.
	Zarząd: Brooks G. S., Callon Robert. Dyrekcja: Mierzejewski Lucjan, Dr.			
8	„Polchem” Polsko - Belgij- skie Zakłady Chemiczne, Sp. Akc.	Toruń, Szosa Bydgoska 94/106. Tel. 23-23 lub 23-24. Adres telegr. „Polchem.”.	Bruksela, 8 rue Montagne du Parc. Siedziba w Warszawie: Marszałkowska 120 m. 6. Tel. 500-39.	Kwas siarkowy techniczny oraz oleum wszelkich koncentracji, kwas siarkowy chemicznie czysty, kwas siarkowy akumulatorowy, superfosfat mineralny, siarczyn i dwusiarczyn sodu. Masy plastyczne na podstawie kazeiny; galalit i laktelit w rozmaitych barwach i odcieniach.
	Rada Nadzorcza: Bemelmans Artur, Inż., Prezes, Wieniawski Antoni, Vice-prezes, Blaise Gustaw, Inż., „ ” Aszkenazy Henryk, Lechien Gustaw. Fajans Wacław, Dr., Losseau Karol, Sommerhausen Jerzy, Mikołajczyk Wiktor, Trepka Edmund, Inż., Wiślicki Feliks, Inż. Zarząd: Cavillot Clovis, Inż. Dyrekcja: Kiślański Tadeusz, Inż., Fauchet Gustaw, prok.			

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
9	Chemische Industrie A. G. Zarząd: Behnke Emil, Prezes, Toepffer, Hellmut, Dr., Matthias, Max, Dr. Petschow, Jerzy, Dr. Leiding Karol. Dyrekcja: Lange Walter, Kantorowicz Fritz, Lohf Fritz.	Gdańsk.	Gdańsk, Krebs- markt 7/8. Tel. 280-37, 280-38, 289-46. Adres te- legr.: Chemiewerk, Gdańsk.	Superfosfaty: mineralne i amo- nowe; kwas solny, kwas siarko- wy; fluorokrzemian sodowy, sól glauberska.
10	Górnośląskie Wytwórnie Farb i Przetworów Che- micznych, w Katowicach — Ligocie. Zarząd: d'Ornellas Vasco, Poklewski-Koziełł, Alfons.	Katowice — Ligota.	Katowice, ul. Mar- szałka Piłsudskie- go 31, skrz. poczt. 132. Tel. 309-31, 309-37. Adres te- legr.: „Zinchariz”.	Kwas solny, sól glauberska, siar- czan cynku, antychlor, dwusiarc- zyn sodu, siarczan i chlorek tału, fluralsil, cynkolit, siarczyn sodu, ziemie odbarwiające.
11	Zjednoczone Fabryki Zwią- zków Azotowych w Mości- cach i w Chorzowie. Dyrektor Naczelny: Benedek Czesław, Inż., Dyrektorzy: Handlowy: Schaetzel Włodz., Inż., Fabr. Mościce: Wowkonowicz Romuald, Inż., Fabr. Chorzów: Stattler Fel., Inż.	Mościce. Chorzów.	Fabryka w Mości- cach. Mościce. Tel. Tarnów 490, 491, 492, 493. Adres te- legr.: Tarnoazot- Tarnów. Fabryka w Chorzo- wie. Chorzów. Tele- fon: Chorzów (Kró- lewska Huta) 41781. Adres telegr.: Azotniak-Chorzów.	Nawozy: Azotniak, saletra wap- niowa, Saletrzak, Supertomasyna, Supertomasyna azotniako- wana, siarczan amonu mielony i krystaliczny. Wapnamon, Nitro- fos, saletra sodowa. Produkty dla celów przemysł- owych: karbid, azotan amono- wy, azotan sodowy, salmiak sublimowany, salmiak surowy, salmiak krystal., węglan amo- nu w proszku i kawałkach, azo- tyn sodowy, saletra potasowa, amoniak skroplony, kwas azo- towy technicznie czysty o wszel- kich stężeniach, kwas azotowy chemicznie czysty, nitroza, wo- da amoniakalna chem. czysta, tlen, azot, wodór, chlor skropl- ony, chlorobenzol, kwas solny, paradwuchlorobenzol, („Chloro- mór”, środek owadobójczy), so- da kaustyczna, wapno chlorowe (chlorek bielący), „Herbatox” (do niszczenia chwastów), ług bielący.
12	„Azot”, Sp. Akc. Dyrekcja: Brzezowski Ludwik, Inż., Krakowski Jan, Inż.	Jaworzno (woj. Krakowskie).	Jaworzno. Tel. 12 i 37. Adres telegr.: Azot — Jaworzno.	Wodorotlenek potasowy (potaż żrący), węglan potasu: kalcyno- wany 90/92%, 96/98% i krysta- liczny 79/84%, chlorek wapna (wapno bielące), trójkloroetylen „Triklor”, czterochloroetylen (Perchloetylen), chlorek potasu 94/96% i 98/100%, siarczan mie- dzy rolniczy i teletechniczny, że- lazocjanki sodu, potasu i wap- nia, cyjanowodór płynny do ce- lów dezynfekcyjnych i aparaty dezynfekcyjne. Błękity paryskie i Milori rozpuszczalne i nieroz- puszczalne w wodzie, boraks, nadborań sodu, „Azolina”, „A- zotryt” do wyrobu soli do kon- serwowania mięsa i środki o- chrony roślin przed chorobami i szkodnikami.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
13	Tow. „Elektryczność”. Sp. Akc. Zarząd: Natanson Edward, Dr., Inż., Trepka Edmund, Inż., Schönwald Nikodem, Jaworski Józef, Natanson Ludwik, Dr., Natanson Stanisław.	Ząbkowice. Tel. 2.	Warszawa, Czackie- go 6. Tel. 634-94, 217-82. Adres te- legr.: „Elektrycz- ność” — Warszawa.	Chlorek bielący; soda gryząca; karbid; woda utleniona; nadbo- ran sodu; węgle do lamp łū- kowych i bateryj; szczotki do maszyn elektrycznych.
14	Zakłady „Elektro” w Łazi- skach Górnych Sp. z o. o. Zarząd: v. Amann Walter, Dr., Korwin-Gosiewski Jerzy, Inż.	Łaziska-Górne (po- wiat Pszczyński).	Łaziska-Górne. Tel. Katowice 213-41 do 213-45. Adres te- legr.: Elektro- Mikołów.	Karbid, żelazokrzem, krzem metaliczny, żelazochrom, że- lazoglinokrzem, krzemomangan, żelazofosfor, wapniokrzem, E- lektro - Oddleniacz, Elektro - Kostki krzemowe, manganowe, chromowe, fosforowe, niklowe i chromoniklowe, Elektro - Ko- rund, Alka - Elektro - Cement (cement glinowy), Rapid - Ce- ment (cement dla uszczelnień), Elektro - Pyro - Cement (ce- ment ogniotrwały), Elektro - A- cid - Cement (cement kwasood- porny), masa ogniotrwała do ubijania kupolaków, ogniotrwa- ła masa ochronna, zaprawa kwarcytowa, pył odlewniczy, grafit mielony, grafit szlamowa- ny, spoiwo do rdzeni odlewni- czych, domieszka wzmacniająca do piasku formierskiego, smoła wytłевна, smoła preparowana, pak smołowy, oleje smołowco- we, olej impregacyjny, siar- czan glinu, alun potasowy, alun chromowy, talk blaszkowy, talk mielony, szkło granulowane, kwarc mielony, szpat polny mie- lony, mączka wapienna, wapno nawozowe, wapno pastewne, ru- da chromowa mielona.
15	Sp. Akc. Fabr. Chem. „Ra- docha”.	Sosnowiec. Tel. 621-21 (sprzedaż i zak.), 621-22 (biu- ro), 621-23 (Dyr.).	Warszawa, Kró- lewska 3. Adres telegr.: „Radocha” — Sosnowiec.	Chloran potasu; chloran sodu, nadchloran potasu, kwas wino- wy; kwas cytrynowy; dwufosfo- ran, trójfosforan. Sól Seignetta; kwaśny winian sodowy; kwa- śny winian potasowy (cremor tartari); cytrynian sodu, elek- trody magnetytowe.
16	Zakł. Przem. „Biezanów” Fabr. Kalolitu, R. Driller i Ska w Biezanowie. Zarząd i Dyrekcja: Driller Rudolf, Driller Ryszard, Dr., Driller Marian.	Biezanów.	Kraków skr. poczt. 441. Tel. Kraków: 137-22. Biezanów 4. Adres telegr.: Kalolit Biezanów	Sztuczny róg, kazeina

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
17	„Lignoza”, Sp. Akc. Gen. Dyr.: Szefer Leopold, Inż.	Krywałd, pow. Ryb- nicki. Pniowiec, powiat Tarnogórski. Stary Bieruń, pow. Pszczynski.	Katowice, Dworco- wa 13. Tel. 339-81. Adres telegr.: Lignoza - Katowice.	Materiały wybuchowe skalne: żelatyna wybuchowa, dynamity, amonity, proch górniczy, sale- tra wybuchowa. Materiały wy- buchowe powietrzne: lignozyty, barbaryty. Prochy: czarny my- śliwski i lontowy. Tetranitrome- tyloanilina (tetryl). Spłonki górnicze: piorunianowe (mie- dziane) i azotkowe (aluminio- we). Lonty: pojedyncze i po- dwójne białe, smołowane, klejo- wane i gutaperkowane. Zapalni- ki elektryczne: żarowe oraz mostkowe, nisko i wysokooporo- we. Tarciowe zapalacze lontów, artykuły pirotechniczne, termit. Papiery bezdrzewne i drzewne różnych gatunków. Masa drzew- na bielona i niebielona. Mate- riały plastyczne sztuczne na podstawie fenoli i formaliny, formy do prasowania materia- łów plastycznych. Siarczany miedzi, chlorek miedziawy.
18	Państwowa Wytwórnia Pro- chu. Dyrekcja: Prot Jan, Dr., Inż., Markiewicz Stanisław, Inż., Bold Jan Maciej.	Pionki.	Radom. Tel. 1000. Pionki. Tel. 6. Adres telegr.: „Pewupe”. Oddział w Kiel- cach, Zagłńska 41, Kielce. Tel. 15-79, Adres telegr.: Oleum-Kielce.	Prochy wojskowe, prochy bez- dymne do broni myśliwskiej śru- towej („Sokół”, „Kuropatwa”); kulowej („Dzik”, „Królewski”), prochy bezdymne do broni ma- łokalibrowej, prochy czarne gór- nicze i myśliwskie. Materiały wybuchowe kruszące. Bawełna strzelnicza do wyrobu prochów. Bawełna kolodionowa do wyro- bu dynamitów, lakierów, sztucz- nej skóry, kolodium, celuloide i t. d. Ferromit do spawania szyn i innych celów. Celuloid, eter, oleum; kwas siarkowy, mączka fosforytowa.
19	Zjednoczone Zakłady Ma- teriałów Wybuchowych i Azotu, Sp. Akc. Zarząd: Namysłowski Jan, Dr., Żmudziński Stanisław.	Łaziska-Górne — mat. wyb. st. kol. Brada. Wyry—siarcz. amo- nu i tlenu — st. kol. Łaziska. Jaworzno — lonty, st. kol. Jaworzno.	Łaziska-Górne, po- wiat Pszczyna. Tel. Mikołów: 21.354, 21.355. Adres te- legr.: „Zjednoczo- ne” Łaziska-Górne.	Materiały wybuchowe wszelkie- go rodzaju: górnicze, skalne, melioracyjne; lonty podwójnie smołowane i nieprzemakalne; siarczany amonu, amoniak, tlen techniczny, lód sztuczny, oraz dostarcza: spłonki i inne środki zapalcze.
20	Polskie Zakł. Chem. „Ni- trat”, Sp. Akc. Zarząd: Biliński Marian, Delloye Willy, Drzewiecki Piotr, Inż., Margules Stanisław, Inż., Siciński Stanisław, Wellisz Leopold, Wertheim Gustaw. Dyrekcja: Żerański Stefan, Inż., Żaboklicki Henryk, Inż. (fabryka).	Niewiadów (st. ko- lejowa Ujazd).	Warszawa, Mińska 25. Tel. centr. 561-20. Adres te- legr.: „Nitrat-War- szawa”.	Dwu- i trójnitrotoluol; nitro- związki; superfosfaty.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
21	Belgijska Spółka Akcyjna Zakłady Przemysłowe Boryszew. Rada Zarządzająca: Biliński Marian, Delloye Willy, Drzewiecki Piotr, Inż., Margules Stanisław, Inż., Wellisz Leopold, Wertheim Gustaw. Dyrekcja: Żerański Stefan, Inż., Kniażykowski Eugenjusz, Inż. (fabryka)	Boryszew pod Sochaczewem (st. kol. Sochaczew).	Warszawa, Mińska 25. Tel. centr. 561-20. Adres telegr.: „Borygo — Warszawa”.	Prochy bezdymne; myśliwskie; „Łoś” i „Szarak”. Spirytus rektyfikowany, eter na potrzeby własne; węgiel wywarowy; preparaty farmaceutyczne; cementy dentystyczne.
22	Zakłady Chemiczne „Grodzisk”, Sp. Akc. Zarząd: Moniuszko Kazimierz, Inż.,	Hajnówka, woj. Białostockie. Grodzisk - Mazowiecki. Wygoda — woj. Stanisławowskie.	Warszawa, Marszałkowska 151. Tel. 508-83, 503-65, 273-56, 568-97. Adres telegr.: Metyl—Warszawa.	Węgiel drzewny retortowy; smoła drzewna; spirytus drzewny; olej drzewny; octan wapnia. Aceton; lakier samolotowy; rozpuszczalniki; octan metylu, estry kwasu octowego, formalina, paraformaldehyd, chloroform; esencja octowa jadalna; kwasy octowe różnych koncentracji; alkohol metylowy; oleje ketonowe; octan sodu; octan ołowiu. Hexametylenotetramina.
23	Fabr. Chem. „Gzichów” Sp. Akc. Zarząd: Knauber Karol, Moniuszko Kazimierz, Inż., von Retze Ewald, Dr.,	Gzichów w Sośnowcu.	Warszawa, Marszałkowska 151. Tel. 503-65.	Esencja octowa jadalna, kwas octowy różnej koncentracji; balony szklane i flaszki.
24	„Polski Przemysł Octowy” Sp. z ogr. odp. Rada Nadzorcza: Suryń Stefan, Prez., Zawadzki Józef, V-Prez., Starzewski Leopold, Dr., Kączkowski Wacław, Inż., Pastuszyński Stanisław, Zambrzycki Kazimierz. Zarząd: Zambrzycki Stanisław, Inż., Steinberg Sawely, Dr., Inż., Müller Stanisław Inż., Waydowski Bronisław, Inż., Lisiewicz Jerzy.	Zawiercie	Warszawa, S-to Krzyska 23. Tel. 690-57, 690-59 i 288-79. Adres telegr.: „Cheza” Warszawa.	Kwas octowy, esencja octowa, kwas solny, sól glauberska, alkohol metylowy, węgiel drzewny, smoła drzewna, rozpuszczalniki, formalina.
25	„Terebenten” Zjedn. Fabryki Terpentyny Puszczy Białowieskiej, B-cia Porowsy i S-ka, Sp. Akc. Zarząd: Porowski Ludwik, Porowski Zygmunt, Russwurm Edward.	Białowieża, Biały Lasek, Czerlanka, Dębowa, Hajnówka, Harbacz, Jelenka, Lackie, Narewka, Olchówka, Perewołoka, Skupowo, Sowje, Topiła.	Warszawa, Złota 62. Tel. 263-90, 514-38. Adres telegr.: Terebenten-Warszawa.	Terpentyna lecznicza i techniczna, smoły sosnowe lekkie, ciężkie i impregnacyjne, pak szewc-ki, kalafoniowy i specjalnie twardy wysokotopliwy, oleje żywiczne (kalafoniowe), oleje drukarskie, kalafonia zredukowana do fabrykacji smarów wozowych, karbolineum prawdziwe żywiczne, piro - karbolineum ogrodnicze, lep przeciw gasienicom, tran do skór „Dermol”, ocet surowy i destylowany drzewny, węgiel sosnowy retortowy, sadze. Lepniki gumolitowe do klejenia posadzek, izolacyjne do ścian i fundamentów, sklepień, tarasów i t. p., lepniki gumolitowe do kitowania dziur, przyklejania papy, lepniki gumolitowe konserwacyjne do dachów, papa gumolitowa do dachów, fundamentów i izolacji.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
26	Zakłady Chemiczne „Alwa”. Inż. A. Waligóra. Zarząd: Waligóra A., Inż.	Szczebrzeszyn, woj. Lubelskie.	Szczebrzeszyn, Tel.: 22.	Kalafonia; oleje żywiczne; żywica specjalna „Sigma” do fabrykacji smarów stałych, farb i pokostów, kalafonia specjalna do wyrobu muchołapek; terpentyna: biała, apteczna oraz słomkowa; smar adhezyjny do pasów; sykatywy żywiczne i pokost szybkoschnący, żywica piwowarska, terpenhydrat.
27	Starachowickich Zakładów Górniczych Towarzystwo Sp. Akc. Kopalnie rudy, Zakłady Hutnicze, Elektrostalownia, Odlewnie, Warsztaty Mechaniczne, Stolarsnia, Fabryka Terpentyny i Kalafonii. Zarząd: Klarnier Czesław, Inż., Neuman Tadeusz, Inż., Raczyński Kazimierz, Inż., Płużański Stanisław, Prof., Inż., Prot Jan, Inż., Wierzejski Witold, Inż.	Starachowice, (woj. Kieleckie). Poczta i tel. Starachowice. Adres telegr. „Starachowice”. Starachowice, stacja kol. tow. Wąchock i Wierzbnik. Fabr. kalafonii i terpentyny.	Warszawa, Warecka 15. Tel. 259-01, 270-49, 275-85. Adres telegr.: Starachowice — Warszawa.	Kalafonia, terpentyna.
28	Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Lindenberg Paul, Popelier Gustaw, Toeplitz Ludwik, Sir Max Müller William, Kimens Ryszard Edward, Sussmann Sigismund, Trepka Edmund, Inż., Wieniawski Antoni, Zarząd: Wiślicki Feliks, Inż., Prezes, Majmon Henryk, Dr.	Tomaszów - Mazowiecki. Tel. Nr. 6.	Warszawa, Wilcza 9a. Tel. 833-61, 828-96, 875-45, 875-49, 875-39, 975-43. Adres telegr.: Soartif-Warszawa.	Przędza jedwabiu sztucznego systemem wiskozowym pojedyncza i łączona; słomka i włosie szt. jedw.; cięte włókna wiskozowe (Textra); papier wiskozowy (Tomofan); sól glauberska; siarczek węgla.
29	Fabryka Przędzy i Tkanin Sztucznych „Chodaków”, Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Kozierowski Antoni, Inż., Januszewski Wacław, Inż., Grotowski Erazm Gen., Veit-Gysin Alfred, Dr., Czetwertyński Seweryn. Zarząd: Krzyżanowski Józef, Inż., Piekalkiewicz Jan, Dr., Chatin Emil, Sarjusz Wolski Zygmunt, Dowkontt Andrzej, Inż. Dyrekcja: Kozierowski Antoni, Inż.,	Chodaków, powiat Sochaczewski.	Warszawa, Wspólna 60, m. 1. Biuro Zarządu: Chodaków, poczta Sochaczew, skrz. poczt. 39. Tel. Sochaczew 81. Adres telegr.: Chodaków, Sochaczew.	Przędza jedwabiu sztucznego surowa, nitkowana, pojedyncza, i łączona w pasmach i na szpulach; przędza szlichtowana: surowa, barwiona i manipulowana w pasmach, na szpulach; przędza matowa cienkoprzędna „Mewa” i „Mimewa” do wyrobów dzianych i pończoszniczych.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
30	Belgijska Spółka Akcyjna Tow. Akc. Myszkowskiej Fabryki Sztucznego Jedwabiu, Myszków. Zarząd (Bruksela): Lagache Leon, Lagache Edmund, Lagache Henryk, Demaret Karol. Dyrekcja (Polska): Marchal Jan, Thomas Louis.	Myszków, powiat Zawierciański. Tel. 18. Adres telegr.: „Jedwab — Myszków”.	Łódź, Al. Kościuszki 36. Tel.: 155-93. Adres telegr.: „Sam - Łódź”.	Przędza i słomka jedwabiu sztucznego.
31	Związek Koksowni, Sp. z ogr. odp. Gen. Dyr.: Wojnar Jerzy, Inż.	Zakłady Chemiczne w Wielkich Hajdukach. Zakłady Impregnacyjne w Wielkim Chelmie, we Wronkach i w Solcu Kujawskim. Zakład impregnacyjny i tartak w Katowicach — Ligocie. Fabryka Tektur Smółkowców w Katowicach-Dąbiu.	Katowice, ul. Powstańców 50. Tel. Katowice 329-51. Adres telegr.: Koksownia.	Smóły z węgla kamiennego destylowane i preparowane, smóły do budowy dróg, pak twarde, pak miękkie, lepny; oleje smołowe: impregnacyjne, krezotowy, opałowy, pędny do motorów, płótkowy do benzolu, płótkowy do naftalenu, tłuszczowy, antracenowy filtrowany, karbolineum i t. p.; olej neutralny, olej do czyszczenia, lakier do żelaza, lakier kotłowy i t. p. Naftalen surowy prasowany, naftalen do motorów, naftalen czysty: sublimowany w łuskach, krystaliczny w kulkach, tabletkach i t. p.; — surowe kwasy karbolowe handlowe od 15/20 — 50/60%-owe; krezole, fenol; zasady pirydynowe, pirydyna czysta; antracen 40/50%, acenaften, karbazol, fluoren, frakcja fenantrenowa, chinolina i t. p.; żywice kumaronowe, lakiery z żywicy kumaronowych. Benzen chem. czysty, benzol 90%, benzol motorowy, toluen chem. czysty, toluol techn., ksylol, solwentnafta I i II, kumol. kwas benzoowy krystalizowany, kwas benzoowy sublimowany, siarczany amonu. Impregnowanie podkładów kolejowych, słupów telegraficznych i innych materiałów drzewnych olejem smołowym i solami impregnacyjnymi; sprzedaż soli impregnacyjnych: lalit, triolit; wszelkiego rodzaju drzewo oraz materiał tarty w stanie surowym i zaimpregnowanym. Tektury smołowe wszelkich gatunków, papa izolacyjna. Założone przez Zw. Koks., samodzielne przedsiębiorstwo pod firmą: „Śmołodrogi” — Tow. Budowy Dróg Smołowanych, Sp. z o. o. Katowice, Powstańców 50 — wykonywa wszelkie prace wchodzące w zakres budownictwa dróg smołowanych: smołowanie nawierzchniowe, dywanowe, wgłębne oraz jako specjalność t. zw. smołobeton i t. p.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
32	„Wola Krzysztoporska”, Fa- bryka Chem. Dyrekcja: Szpilfogel M., Dr.	Wola Krzysztopor- ska, poczta Piotr- ków.	Wola Krzysztopor- ska, poczta Piotr- ków. Tel. Piotrków 11-65.	Barwniki organiczne na baweł- nę, wełnę, półwełnę, jedwab, skórę; produkty chemiczne.
33	Zakłady Chemiczne w Win- nicy, Sp. Akc. Dyrekcja: Hirszowski Alfred, Dr.	Winnica.	Winnica, poczta Henryków, koło Warszawy. Tel.: I Podm. Nr. 17. Adres telegr.: Winchem, Henryków k/War- szawy.	Syntetyczne barwniki organiczne i syntetyczne organ. produkty przejściowe.
34	„Przemysł Chemiczny Bo- ruta”, Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Maciszewski Fr. Dr., Peschel Karol, Dr. Berger Eugeniusz, Inż., Danielewicz Władysław, Inż., Rogalski W., Dr., Sommer Wiktor, Inż., Nowak Jerzy, Dr., Małachowski Stanisław. Zarząd: Piasecki Marian, Inż.	Zgierz, J. Śniechow- skiego 30. Tel. Łódź: 195-96, 195-97.	Zarząd i biuro główne: Zgierz, J. Śniechowskiego 30. Adres telegr.: „Boruta — Zgierz”.	Barwniki: bezpośrednie, siarko- we, kwasowe, kwasowo-chromo- we, zaprawowe, zasadowe, ni- grozyny kadziowe (indantreny), rezaminowe i t. d. Produkty syntetyczno-organicz- ne: do wyrobu barwników, gór- niczych materiałów kruszących, impregnacji, dezynfekcji, m. i. nitro-pochodne benzolu, fenolu, naftalinu; zasady, ich sole i po- chodne, m. in. anilina, nitro- i chlorotoluidyna, ortoanizydyna, nitro- i chloroanizydyna, benzy- dyna, dwufenyloamina, amino- i metoksyaminodwufenyloamina; jedno- i dwusulfokwasy amin, oksywiazków i t. d., jak kwas sulfanilowy, kwas naftionowy, kwas H, kwas Gamma, betanaf- tol, alfa-naftyloamina, alfa-naf- tol, paranitroanilina i t. p. Środ- ki pomocnicze dla przemysłu włókienniczego; hydrosulfat F. A., sulfanol, nitrol i t. p., przy- śpieszacze wulkanizacji dla prze- mysłu gumowego, m. i. resino- le: D, DM, M, F., T. Kwasy i sole techniczne: oleum 65%, azotowy 48° i 40°Bé, kwa- śny siarczan sodowy (bisulfat), chlorek i siarczan cynku (stały i 50%) i inne. Środki dezynfekujące: chlora- ktin, chlorakton.
35	Pabianicka Spółka Akcyj- na Przemysłu Chemicz- nego. Zarząd: Schmid—Respingier Alfred, Schulthess Oskar, Dr., Salathe Ernst, Schweikert Kurt, Dr., Thommen Herman, Zweifel Henryk, Beck Teodor, Dr. Käppeli Robert, Dr. Dyrekcja: Thommen Herman.	Pabianice. Tel. 7.	Pabianice, Piłsud- skiego 5. Tel.: Łódź, 121-86. Adres te- legr.: „Tetraro — Pabianice”.	Barwniki: anilinowe, naftalino- we, siarkowe, kadziowe, chro- mowe, bezpośrednie kwasowe, zasadowe i t. d. dla wszystkich gałęzi przemysłu włókiennicze- go, do sztucznego i naturalnego jedwabiu, skóry, papieru, słomy, tłuszczów, mydła, atramentów i t. d. Siarczki sodu; kwaśny siarczyn sodu (bisulfat) w pro- szku i w płynie; kwas mrówko- wy; tiosiarczan sodu (anty- chlor); bursolina do skór; Rapi- daza, środek apreturowy, sapa- mina, utrwalacze dla celów fo- tograficznych. Przetwory farma- ceutyczne ogólnie-handlowe i specjalne marki „Ciba”.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
36	Warszawskie Tow. „Motor”, Sp. Akc. Zakł. Chemiczno - Farmaceutyczne i Fabryka Wód Mineralnych Sztucznych. Zarząd: Więckowski Ferdynand, Mag., Kozłowski Władysław, Mag. pr., Ryl Stanisław, Mag. pr.	Warszawa.	Warszawa, Marszałkowska 23. Tel. 887-90, 552-60.	Preparaty farmaceutyczne galenowe; specyfikiki lecznicze; odczynniki do analizy; kwas salicylowy i jego pochodne, kwas etylo-izo-propylo - barbiturowy; sole srebra i żelaza; kąpiele lecznicze; wody mineralne sztuczne.
37	T-wo Przem. Chem.-Farm. d. Magister Kławe Sp. Akc. Zarząd: Kławe Stanisław, Dr., Kławe Wacław, Inż. techn., Kławe Janina. Dyrekcja: Kławe Stanisław, Dr.	Warszawa.	Warszawa, Karolkowa 22/24. Tel. 601-51, 625-08, 501-76, 673-36, 236-48, 300-33. Adres telegr.: „Hemogen — Warszawa.	Przetwory farmaceutyczne. Organopreparaty. Iniekcje. Prep. bakteryjne. Chemikalia. Szczepionki i surowice weterynaryjne i ludzkie.
38	Przemysł. - Handl. Zakłady Chem. „Ludwik Spiess i Syn”, Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Krzyżański Bolesław, Spiess Stefan, Freyer Zdzisław, Brun Stefan, Roche Georges, Trepka Edmund, Inż. Zarząd: Spiess Ludwik, Bądryński Józef, Hofman Mieczysław, Kozłowski Andrzej, Kozłowski Ludwik Antoni. Dyrektor działu naukowego: Otołski Stefan, Dr.	Warszawa. Tarchomin. Tel.: I Podm. Nr. 15.	Warszawa, Daniłowiczowska 16. Tel. Centrala: 545-20. Adres telegr.: Spiessyn - Warszawa.	Chemikalia i przetwory farmaceutyczne.
39	Chemiczno-Farmaceutyczne Zakłady Przemysłowe Fr. Karpiński, Sp. Akc. Zarząd: Karpiński Franciszek, Zdankowski Wit, Koskowski Bronisław, Prof.	Warszawa.	Warszawa, Wolność 9. Telefony: 11-91-00, 11-06-00, 12-13-06, 12-10-02. Oddział w Poznaniu, Dąbrowskiego Nr. 32. Tel. 65-62. Adres telegr.: Frankar-Warszawa.	Chemikalia lecznicze i techniczne, produkty farmaceutyczne, środki kosmetyczne, wody mineralne sztuczne i napoje chłodzące.
40	Polska Spółka Wytworów Chemicznych „Roche” Sp. Akc. w Warszawie. Zarząd: Wroczyński Czesław, Dr., Michalski Jerzy, Prof., Dr., Barell Emil, Dr., Weil Stanisław, Prof., Dr., Delachaux Louis, Dr.	Warszawa. Rakowiecka 19.	Warszawa, Rakowiecka 19. Tel. 809-98, 831-99. Adres telegr.: Rochepol - Warszawa.	Morfina, kodeina, etylomorfina, kokaina oraz ich sole; gwajakolo-sulfonian potasu; specyfikiki farmaceutyczne.
41	Fabryka Chemiczno-Farmaceutyczna R. Barcikowski, Sp. Akc. Dyrekcja: Kłosiński Stanisław, Ciaciuch Władysław, Czepczyński Włodzimierz.	Poznań.	Poznań, Składowa 13-18. Tel. 44-44. Zakład krajania i rozdrabniania ziół w Gdyni - Port. Adres telegr.: Erbeta — Poznań.	Preparaty farmaceutyczno-lecznicze; preparaty galenowe i specyfikiki; środki dezynfekcyjne; środki kosmetyczne; preparaty chemiczne, kwas mlekowy, sole kadmu; chemikalia do analiz i zastrzyki.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
42	Dr. A. Wander, Sp. Akc. Fabr. Chem.-Farmaceutycz- na. Zarząd: Wander Albert, Dr., Kaplicki Mieczysław, Dr., Lewalski Antoni, Inż., Nowak Julian, Dr., Balla Aleksander, Mag., Gossweiler Charles, Dr., Koffler Maksymilian, Dr., Krzyżanowski Adam, Prof. Dyrekcja: Koffler Maksymilian, Dr.,	Kraków, Mogilska 80.	Kraków, Mogilska 80. Tel. 162-23, 161-12. Skrz. poczt. 558. Adres teleg.: A.Wander-Kraków.	Preparaty chemiczno-farmaceu- tyczne, dietetyczne, cukrowni- czo - farmaceutyczne, preparaty słodowe dla piekarstwa, branży tekstylnej; różne preparaty dla przemysłu tekstylnego i garbar- skiego, podkłady do kremów kosmet.; specjalne maki zdro- wotne, dodatki do pieczywa, al- bumina i t. p.
43	Zakł. Chem. „Laokoon”. Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Parnas J., Dr., Prezes, Wysoczański Bronisław, Dr., Zarząd: Blumenfeld Izydor, Dr., Weiss Maksymilian, Mag.	Lwów.	Lwów, Furgalskiego 6. Tel. 210-62 i 287-21. Adres te- legr.: Laokoon — Lwów.	Produkty farmaceutyczne, che- miczne, organoterapeutyczne.
44	„Scott & Bowne” S. A. Tow. Przemysł. - Handlowe dla wyr. chem.-farmaceut. Zarząd: Szemion Abram, Wolski Tomasz, Inż.	Łódź, Andrzeja 63. Tel. 237-65.	Warszawa, Okopo- wa Nr. 21/23. Tel. 233-93, 221-48. Adres teleg.: „Emulsja”.	Fenacetyna, cytrynian litu, oc- tan sodu ch. cz., węglan sodu ch. cz., azotan sodu ch. cz., azotan bizmutu, podazotan bi- zmutu, podsalicylan bizmutu, podgalusan bizmutu, podwę- glan bizmutu i oksyjodogalusan bizmutu.
45	Standard-Nobel w Polsce Sp. Akc., Wydział Produk- tów Specjalnych. Zarząd: Ballenberg Leigh, Lewandowski Alfred, Włoczewski Ludwik.	Warszawa.	Warszawa, Al. Je- rozolimska 57. Tel. 999-19. Adres te- legr.: „Stanobel — Warszawa”.	Produkty chem.-farmaceutyczne, owadobójcze i specjalne, do u- żytku domowego i technicznego.
46	„Synthesa” Zakłady Che- miczne, Sp. z o. o. Zarząd: Lerer Henryk, Inż., Jaxa Bykowski Zygmunt, Mieszczański Zbigniew.	Warszawa.	Warszawa, Dol- na 4. Tel. 877-12, 877-18.	Eter etylowy „Synthesa”, eter do narkozy, środki dezynfekcyj- ne, alkohol amylový, alkohol butylowy, ester octowy, ester amylový, ester mrówkowy, sole nieorganiczne chem. czyste, fo- sforan sodu, nadtlenek magnezu. Odczynniki do analizy, kolo- dium, mleczan wapnia chem. czysty. Methylsynthon - Methy- lanon, Synthon - Anon, Aethyl- lactan, sole kw. cytrynowego, szczawowego, fosforowego, sol- nego i siarkowego, tlenek cyn- ku ch. cz.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
47	Spółka Akcyjna dla Przemysłu Spirytusowego i Chemicznego w Łańcucie. Zarząd: Dwernicki Szczesny, Wierciński Juliusz.	Łańcut, Małopolska.	Łańcut. Tel. Nr. 6. Adres telegr.: Towarzystwo Spirytusowe.	Eter, eter do narkozy, kolodium, gorzelnia melasowa, rektyfikacja spirytusu.
48	Fabryka Chemiczno-Farmaceutyczna „Elit”. Dyrekcja: Herzig Marjan, Herzig Zygmunt.	Grodzisk - Mazowiecki.	Warszawa, Złota 14. Tel. 5.81-72,	Wszelkiego rodzaju etery etylowe, eter do narkozy, chloroform chem. czysty, chloroform do narkozy, kolodium wszystkich procentowości, środki dezynfekcyjne, rozpuszczalniki dla przemysłu lakiern. i garbarskiego jak: alkohol amyłowy, alkohol butylowy, propylowy, izobutyłowy, octan amyłowy, butylowy, etylowy, propylowy i t. p. wszelkiego rodzaju estry jak: mrówkowy, masłowy i t. p., plastyfikatory dla przemysłu lakierniczego i garbarskiego, jak: fosforan trójkrezylu, dwubutyłowy ester kwasu ftalowego, dwuetyłowy ester kwasu ftalowego i t. p., esencje dla przemysłu cukierniczego jak: esencja rumowa, oraz wszelkiego rodzaju esencje owocowe. Siarczan glinu chem. czysty.
49	Zakłady Chemiczne J. Tobis, Sp. komand. Zarząd: Zambrzycki Stanisław, Inż., Steinberg Saweli, Dr., Inż., Tobis Janusz.	Warszawa, Wronia 69. Tel. 276-54.	Warszawa, S-to Krzyska 23. Tel. 690-57, 690-59, 288-79. Adres telegr. „Jotte” - Warszawa.	Sole: amonu, antymonu, baru, bizmutu, chromu, cyny, cynku, kadmu, kobaltu, magnezu, miedzi, niklu, ołowiu, platyny, potasu, rtęci, selenu, sodu, srebra, uranu, wapnia, złota, żelaza. Metale: antymon metal. w proszku, kobalt met., nikiel met. w proszku, platyna met., gąbki plat., selen met. w proszku; Bromowodór, jodowodór.
50	Domagalski i S-ka. Zarząd: Domagalski Marian, Domagalski Roger.	Poznań, Garncarska 8. Adres telegr.: Domagalska Poznań.	Poznań, Św. Marcina 34. Tel. 32-72.	Olejki eteryczne, esencje owocowe, etery i estry; naturalne soki owocowe. Pastyłki do sztucznych wód mineralnych, barwniki roślinne i anilinowe, karamel i t. p.
51	Fabr. Chem. K. Zawadzki i S-ka. Warszawa. Zarząd: Zawadzki Konstanty, Inż., Ostrowski Józef.	Warszawa, Obozowa 18. Tel. 201-75.	Warszawa, Mazowiecka 11. Tel. 633-29, 227-34, 309-29.	Artykuły dla przemysłu: a) chemigraficznego b) galwanizacyjnego c) farmaceutycznego d) fotograficznego e) lustrzanego f) sole metali szlachetnych g) cyjanki metali ciężkich.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
52	Zakł. Chem. „Kutno” Sp. Akc. Zarząd: Rotstein Wanda, Ernst Hugo, Rotstein Mieczysław. Dyrekcja: Rotstein Władysław.	Kutno, ul. Mickie- wicza 33. Tel. 49.	Warszawa, Pl. Na- poleona 9. Tel.: 6-54-84.	Spirytus rektyfikowany, spirytus bezwodny, alkohole wyższe.
53	Związek Przemysłu Perfu- meryjnego w Polsce. Zarząd: Litterer Gustaw, Dr., Lande H., Lityński Z., Karsch J., Holtorp M.	Obejmuje 17 fabryk perfumeryjnych.	Warszawa, Wierz- bowa 11. Tel. 668-97.	Organizacja zawodowa dla ob- rony interesów przemysłu per- fumeryjnego.
54	Sekcja Przemysłu Perfume- ryjno - Kosmetycznego przy Związku Przemysłowców w Krakowie. Zarząd Związku: Jarszyński Z., Dr., Spitzer T., Dr. Zarząd Sekcji: Miklaszewski Antoni.	Obejmuje 13 fabryk perfumeryjnych.	Kraków, ul. Szpi- talna 15. Tel. 121-41 i 146-16.	Organizacja zawodowa dla ob- rony interesów przemysłu per- fumeryjnego i kosmetycznego.
55	T-wo Zakł. Chem. „Strem”, Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Michalski Jerzy Dr., Aschkenasy Henryk, Dr., Barciński Henryk, Bernstein Aleksander, Dr., Hertz Mieczysław, Kamenka Herman, Dr., Kozłowski Andrzej, Lassner Teodor, Meyer Jerzy, Spiess Ludwik. Zarząd: Landau Józef, Dr., Ginsberg Karol, Inż.	Strzemieszyce, Zniesienie, pod Lwowem. Chojny, pod Ło- dźią. Tarchomin.	Warszawa, Mazo- wiecka Nr. 7. Tel. 273-17, 209-23, 584-30, 524-67, 203-10, 635-36, 216-00, 656-65. Oddział we Lwo- wie: Podleskiego 8. Tel. 20-612. Adres telegr.: „Strem”.	Klej kostny, klej skórny, Tu- col — klej specjalny dla me- chan. fabryk stolarskich, pras- ujących na gorąco, klej malarski, klej kartonazowy, klej do pa- sów, Elasticol — klej do fabry- kacji gumy, żelatyna techniczna, żelatyna do fabrykacji kapsu- łek. Spumol — środek przeciw- ko pienieniu się kleju, glicery- na farmaceutyczna, ch. cz., dy- namitowa i techniczna, oleina, stearyna, stercid do mieszanek gumowych, stearynian cynku techn. i kosmet., stearynian wapnia, stearynian glinu, Ste- glicyd — podkład dla kremów toaletowych, Mączki kostne na- wosowe.
56	Zakł. Chem. „Kantorja” Sp. Akc. Zarząd: Mandelbaum Elias, Mandelbaum Józef, Inż.	Opatów kielecki.	Warszawa, ul. Al- berta I Nr. 3. Tel. 201-42 i 218-78. Adres telegr.: „Kantorja”.	Stearyna, stercid, stearyna kosm., oleina, gliceryna, pak stearynowy; tłuszcze i oleje, makuchy i śruty odolejone, olej rycynowy medyczny, lotn., i techn., śrut rycynowy jako na- wóz sztuczny. Mydła, proszki do prania, świece.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
57	Chemiczna Fabr. „Ergasta” C. Nagórski. Dyrekcja: Nagórski Czesław, Nagórski Edmund, Fabrowski Zygmunt.	Starogard.	Starogard, Tel. 36 i 206. Adres te- legr.: Ergasta, Sta- rogard.	Froszki i mydła do prania, my- dła toaletowe, pasty do obuwia, frotery do podłóg, błyszczki do czyszczenia metali i skór, Art. perfumeryjno-kosm., chlo- rek etylu, chlorek metylu i t. d.
58	Akc. Tow. Kurlandzkiej Olejarni. Zarząd: Szabad P., Kryński W., Trocki Saul, Inż., Szadowska R., Szabad J., Trocki E. Dyrekcja: Trocki Saul Inż., Szabad Józef.	Wilno, ul. Kur- landzka. Tel. 603.	Wilno, Słowackie- go 28. Tel. 602 i 299. Adres telegr.: Kurlandzka Ole- jarnia Wilno.	Oleje i makuchy: lniane sło- necznikowe, rzepakowe; konop- ne, kokosowe, palmowe; oleje jadalne rafinowane. Pokosty.
59	Przetwórnia Olejów Roślin- nych, Sp. Akc. Zarząd: Nassalski Wacław, Klonowski Zygmunt, Dr., Inż., Tencer Maurycy, Dr., Inż.	Radom.	Radom. Tel. 15-26. Adres telegr.: Prze- twórnia — Radom.	Pokost lniany „Factor”; farby olejne, lakiery olejne i nitroce- lulozowe. Smar adhezyjny. Kle- je kolodionowe.
60	Fabr. Olejów i Tłuszczów Roślinnych „J. D. Potoka Synowie”, Sp. Akc. Zarząd: Potok S., Potok J., Pillersdorf E.	Będzin, Małobądz.	Będzin, Małobądz. Tel.: Będzin 718-64 i 718-65. Adres te- legr.: „Potokowie Będzin”.	Olej rycynowy medyczny, lotni- czy i techniczny; tłuszcze i ole- je: kokosowy, z ziarn palmo- wych, lniany i rzepakowy, soya, sezamowy, konopny i słoneczni- kowy — rafinowane i techniczne; olej do palenia; Pokost lnia- ny; tłuszcz jadalny „Potokol”; tłuszcz roślinny (margaryna) „Potokana” i „Botana”, oliwy jadalne rafinowane; makuchy odolejone — jako pasza dla by- dła; śrut rycynowy — jako na- wóz sztuczny; rafineria szmalcu wieprzowego.
61	Zakłady Przemysłu Tłusz- czowego i Olejarskiego „Union”, S. A. Zarząd: Podraszko Jan, Inż., Kukula Rudolf.	Gdynia.	Gdynia-Port, Nad- brzeże Indyjskie. Tel. Centrala 29-41, skrz. poczt. 125. Adres telegr.: Olejarnia - Gdynia.	Wszelkie tłuszcze i oleje roślin- ne: kokosowy, palmowy, konop- ny, lniany, rzepakowy, utwar- dzone i inne, makuchy wszelkich gatunków.
62	Holländisch Danziger Oel u. Firnis-Fabrik „Ölivum”, G. m. b. H. Zarząd: Bermann Sam.	Gdańsk.	Gdańsk - Neufahr- wasser, Wilhelm- strasse 21. Tel. 350-72, 350-76. Adres telegr.: „Ölivum”.	Oleje roślinne i pokosty.
63	Gdańska Wytwórnia Olejów T. z. o. p. Dyrekcja: Gurwicz M., Mazur A.	Gdańsk.	G d a ń s k - Schell- mühler Wiesen- damm 6. Tel. 272-19, 259-19. Adres te- legr.: Oleofett	Oleje roślinne; surowce dla fa- bryk mydła.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
64	Związek Polskich Olejarni. Zarząd: Trocki Saul, Inż., Abramowicz L., Mazur A., Podraszko Jan, Inż., Potok Jakób, Dr. Dyrekcja: Szelenberg Ludwik, Inż.	Członkowie Związku: „Union” Sp. Akc. Gdynia, Tow. Akc. Kurlandzkiej Olejarni — Wilno, Sp. Akc. „J. D. Potoka Synowie” Będzin — Małobądz, Sp. z o. o. „Białol”, Białystok, „Rolnicza Spółka Olejarska z o. o., Szamotuły, P. Hoffmann i Sp., Bielsko, Gdańska Wytwórnia Olejów, Gdańsk Olejarnia „Sz. A. Cuperfajn i S-wie”, Kowel, Olejarnia Fr. Woyton, Toruń, „Śląska Olejarnia Kółontay” S. z o. o. Katowice. Olejarnia „Chermart” — Toruń. Sp. z o. o. „Olivum”, Gdańsk, Nowy-Port, Danziger Oelfabrik, M. Wrocławski i Co, Gdańsk, Tiegenhöfer Oelmühle, Tiegenhof, Płocka Olejarnia W. Szperling, Płock, „Kresowa Olejarnia Parowa” — Wilno, Olejarnia Józef Lauterpacht — Zółkiew, Zakł. Chem. „Kantorja” — Warszawa, Olejarnia Br. Gold, Baranowicze, Kutnowska Olejarnia A. Jarecki i Ska, Kutno.	Warszawa, Czackiego 3/5. Tel. 6.54-59 —Dyr. Sekr. 308-00.	Oleje i tłuszcze roślinne, maku- chy i śruty odolejone, pokosty.
65	Przemysł Tłuszczowy „Schicht - Lever”, Sp. Akc. (dawniej „Saturnja”). Rada Nadzorcza: Michalski Jerzy, Dr., Schicht Henryk, Dr., Hart Harry Goodwin, Landau Józef, Dr., Schicht Franciszek. Zarząd: Podraszko Jan, Inż., Rigele Herman.	Warszawa—Praga, Szwedzka 26. Trzebinia.	Warszawa, Nowy- Zjazd 1. Tel. Cen- trala: 555-40, 605-77, 605-99. Adres telegr.: Schichtpol — Warszawa.	Mydła wszelkich gatunków, pro- szki do prania; margaryna, wszelkie tłuszcze i oleje jadal- ne, gliceryna, wyroby toalet- owe, kosmetyki i pachnidła; wszelkie artykuły tłuszczowe.
66	Blechwaren- und Conser- venfabrik „Couronne” A. G. Zarząd: Rubinowicz L., Goldenberg L.	Gdańsk - Neufahr- wasser, Fischmei- sterweg 9, Tel. 351-25.	Gdańsk - Neufahr- wasser, Fischmei- sterweg 9. Adres telegr.: Couronne - Gdańsk - Neufahr- wasser.	Rafineria tłuszczów i olejów roślinnych.

L. porząd.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
67	Unida-Oelwerke G. m. b. H. Zarząd: Rigele H., Schrader H. Inż.,	G d a ń s k - Schell- mühl, Broschki- scherweg 18. Tel. 212-51, 258-39. Adres telegr.: Unida.	Przedstawicielstwo warszawskie: „Ago- rit”. Sp. z o. o. Warszawa, Szkolna 2. Tel. 650-62.	Rafineria tłuszczów i olejów roślinnych.
68	„Tiegenhöfer Oelmühle” Aktiengesellschaft. Dyrektor: Drews. R., Lau K.,	Tiegenhof pod Gdańskiem.	Tiegenhof. Tel. 16, Adres telegr.: Oelmühle Tiegen- hof.	Ekstrakcja nasion oleistych. Ra- fineria olejów jadalnych.
69	„Amada”, Sp. Akc. dla Fa- brykacji Margaryny. Zarząd: Rigele H., Schrader H., Inż.	G d a ń s k - Schell- mühl.	G d a ń s k - Schell- mühl, Broschki- scherweg 18. Tel. 212-51 do 212-55. Adres telegr.: Amada - Gdańsk.	Margaryna i tłuszcze jadalne.
70	Zakłady Przemysłowe „Da- mara”, Sp. z ogr. odp. Zarząd: Fuchs Stefan, Fuchs Stanisław, Ramisch Alfred, Birk Carl. Dyrektor: Birk Carl.	Warszawa.	Warszawa, Nowo- lipie 8. Tel. 12-15-28: 11-61-30. Adres telegr.: „Danjako”.	Margaryna i tłuszcze jadalne.
71	„Oleo” Oel- und Fettfabrik A. G. Dyrekcja: Gurwitsch M., Mazur A.	G d a ń s k - Schell- mühl.	G d a ń s k - Schell- mühler Wiesen- damm 6. Tel. 272-19, 259-19. Adres te- legr.: Oleofett.	Rafineria olejów i tłuszczów do celów jadalnych. Fabryka tłu- szczów do celów jadalnych.
72	Centralny Związek Przemy- słu Mydlarskiego w Pol- sce. Prezydium Rady: Maciejewski Franciszek, Rigele Herman, Śmiechowski Edward, Huppert Robert, Prezydium Zarządu: Krause Jerzy, Inż., Podraszko Jan, Inż., Kołontay Eryk A.	Warszawa.	Warszawa, Czac- kiego 10. Tel.: 247-76.	Organizacja zawodowa przemy- słu mydlarskiego.
73	Fabr. Ultramaryny i Farb „Setzer i Werner” Sp. Akc. Zarząd: Werner Józef, de Phull Henryk, Horny Detlef.	Warszawa.	Warszawa, Solec 39. Tel. 922-97, 904-45. Adres te- legr.: Setzwerner.	Ultramaryna; farby mineralne.
74	Pruszkowska Fabryka Ul- tramaryny „Sommer i No- wer” Sp. Akc. Zarząd: Nower Kazimierz, Inż., Irlicht Bronisław, Inż., Zamoyski Tadeusz, Inż.	Pruszków. Adres telegr.: „Nower Pruszków”.	Warszawa, Wspól- na 58. Tel. 968-32.	Ultramaryna.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
75	Zakłady Bieli Cynkowej i Przetworów Chemicz. „Huta Feniks”, Sp. Akc. Zarząd: Szpigelman Maria, Szpigelman Izak, Inwald Zygmunt, Rechtszaft Osjasz Dr., Lipschitz Emil.	Będzin.	Będzin. Tel. og.: 718-19, dyr.: 718-22, biuro sprzed.: 715-19. Adres te- legr.: „Fenix”, Będzin.	Biel cynkowa.
76	Fabr. Bieli Cynkowej i Hu- ta Cynkowa „Leontyna” B. i J. Inwald.	Będzin.	Będzin, Kościuszki 54. Tel. 714-19, 718-90. Adres te- legr.: „Inwald”, Będzin.	Biel cynkowa.
77	Fabr. Bieli Cynkowej B-ci Löbbecke. Dyrekcja: Wandzel Michał.	Niedzieliska, pocz- ta Szczakowa.	Niedzieliska, pocz- ta Szczakowa. Tel. Szczakowa 3.	Biel cynkowa.
78	Polskie Zakłady Przemysłu Cynkowego, Sp. Akc. Zarząd: Fürstenberg Szymon, Fürstenberg Izydor, Wojtyła Stanisław. Dyrekcja: Fürstenberg Szymon, Fürstenberg Izydor.	Będzin.	Będzin. Tel. 711-51, 717-62. Adres te- legr.: Blachocynk, Będzin.	Biel cynkowa, tlenek cynku far- maceutyczny tlenek żelaza, (czerwień), czerni oksydowa, chlerek cynku w stanie płynnym, stopionym i sproszkowanym, bla- cha żelazna ocynkowana, blacha ocynkowana — pomalowana, wiadra ocynkowane i cynko- we, garnki ocynkowane, blachy dziurkowane (sita), bębny do karbidu, azotniaku, asfaltu i t.p., blacha cynkowa.
79	Fabryka Farb Mineralnych i Chemicznych, B-cia In- wald i A. Sercarz, Spadk.	Będzin.	Będzin, Kościuszki 40. Tel. 713-24. Adres telegr.: „Inwald”, Będzin.	Farby chemiczne: czerwienie i zielenie wapienne, zielenie chro- mowe, żółcienie, czerwienie cy- nobrowe, niebieskie, wapienne, fiolety, minie techniczne, bejce orzechowe i machoniowe i t. p. Pigmenty dla przemysłu: la- kiern., drukarsk. i gumowego. Farby mineralne: ugary, czer- wienie, czernie.
80	Częstochowska Fabryka Farb „Zawodze”. Zarząd: Wolberg Aleksander, Dr., Karpf Ludwik, Inż.	Częstochowa.	Częstochowa, Kate- dralna 8. Tel. 24-55. Adres telegr.: Ale- ksander Wolberg, Częstochowa.	Farby suche malarskie: zielenie chromowe, cynkowe, wapińowe, żółcienie chromowe, cynkowe, czerwienie klejowe, olejne, bor- deaux klejowe i olejne, cynobry im. fiołkowe, bremeńskie, nie- bieskie, błękit pruski. Do drze- wa bejca machoniowa, orzecho- wa, farby dla przemysłu tape- towego, papieru kolorowego, lakierów, farb artyst., kredek, o- łówków, kauczuku. Pigmenty organiczne 100%, klej roślinny, specjalne farby dla przemysłu garbarskiego, wodne i kolodjo- nowe.
81	Zakł. Przemysł. Jan Krause, Sp. z ogr. odp. Zarząd: Krause Jan, Krause Jan Waldemar, Tarłowski Oskar.	Andrespol.	Andrespol, poczta Andrzejów. Tel. Łódź 222-33. Adres telegr.: „Jka” Łódź.	Farby malarskie, polewy do kafli, kafele białe i szamotowe

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
82	Zakłady Przemysłowo-Chemiczne W. Karpiński & W. Leppert. Zarząd: Leppert Bronisław, Leppert Zygmunt, Inż., Rządkowski Witold.	Helenówek pod Pruszkowem. Tel. Podm. II Nr. 24.	Warszawa, Al. Jerozolimskie 30. Tel. 606-21, 261-06 i 306-22. Adres teleg.: „Karlepert — Warszawa”.	Lakiery powozowe i samochodowe, malarskie, dekoracyjne, techniczne, izolacyjne, asfaltowe, emalie piecowe. Lustroliny i Autolustroliny, farby olejne, ochronne przeciw rdzy. Lakiery nitrocelulozowe, spirytusowe. Kity, szpachlówki i pokosty.
83	Fabryka Lakierów i Farb Towarzystwo „Nobiles” Kochanowicz, Sachnowski & Co, Sp. Akc. Zarząd: Kochanowicz Józef, Stefanowicz Józef, Sachnowski Mieczysław, Goraj Andrzej, Ossowiecki H., Inż. Dyrekcja: Kochanowicz Józef, Stefanowicz Józef.	Włocławek, Łęgska 23.	Warszawa, Szpitalna 5. Tel. 664-39 i 6.64-40.	Lakiery do wszelkich celów, lakiery nitrocelulozowe, farby lakierowe.
84	Sp. Akc. Chemiczna Fabr. Dr. Rattner. Zarząd i Dyrekcja: Szereszowski Michał, Sachs Jerzy, Adler Mieczysław Maurycy, Lipsztat Bernard.	Pruszków, Wolska 20. Tel. Piastów 22.	Warszawa, Jerozolimska 105. Tel. 263-30; 263-04, 263-42. Adres teleg.: Farba — Warszawa.	Farby dla przemysłu graficznego, tapetowego, blaszanego etc. suche oraz tarte. Emalie na blachę i do tub; laki pigmentowe; pokosty graficzne; masa walcowa; malarskie emalie lakierowe. Lakiery rdzochronne „Bitumastic”, lakiery dla przemysłu, lakiery nitrocelulozowe.
85	„Atra” Przemysł Chemiczny, S. A. Fabr. Farb Graficznych. Zarząd: Schröter Ludwik, Mojkowski Stanisław, Hanisz Kurt, Dr.	Toruń — Mokre.	Toruń - Mokre Chrobrego 101/7. Tel. 20-61. Adres teleg.: „Atra” — Toruń.	Półfabrykaty. Farby suche i pokosty. Farby i pokosty graficzne, środki pomocnicze dla przemysłu graficznego, farby malarskie suche, oraz kit szklarski.
86	Fabr. Wyrobów Gumowych „Wolbrom”, Sp. Akc. Zarząd: Westen Fryderyk, Westen Karol Herman, Witte Wilhelm, Stadnikiewicz Witold.	Wolbrom. Tel. 5, 15. Adres teleg.: „Guma Wolbrom”.	Wolbrom. Skład fabryczny warszawski, Leszno 15. Tel. 11-06-81, 11-04-91.	Techniczne wyroby gumowe, pasy i transportery, wyroby sportowe, opony i dętki rowerowe, obcasy gumowe i artykuły galanteryjne.
87	Warsz. Fabr. Wyrobów Gumowych „Wargum”, Sp. Akc. Zarząd: Ruziewicz Henryk, Bereszko Wiktor, Krywicki Marek, Ruziewicz Antonina, Kleyf Dorota, Ruziewicz Eugenia.	Warszawa.	Warszawa, Czerniakowska 84. Tel. 965-57. Adres teleg.: „Wargum” — Warszawa.	Wszelkiego rodzaju tkaniny gumowane.
88	„Stomil”, Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Głowacki Zygmunt, Dr., Maćkowiak Wiktor, Inż., Ratajski Cyryl, Piechocki Stefan, Dr., Skulski Leopold, Inż., Więckowski Erwin, Ppl., Zarząd: Piotrowski Jan, Dr.	Poznań, Starołęka 18. Tel. 59-03, 59-08.	Poznań, Sew. Mielżyńskiego 1. Tel. 45-41, 38-32, 38-35, 38-37, 38-84. Adres teleg.: „Stomil — Poznań”.	Opony i dętki samochodowe, samolotowe, motocyklowe, rowerowe i do pojazdów konnych

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
89	„Sanok” Polska Spółka dla Przemysłu Gumowego S. A. Zarząd i Dyrekcja: Schmidt Oskar, Dr.	Sanok.	Sanok. Tel. 112, 113, 122. Adres telegr.: Guma Sa- nok.	Posadzki i chodniki gumowe, pa- sy gumowe, taśmy transporte- rowe, węże gumowe, paski kli- nowe, obręcze gumowe do kół powozowych, płótna gumowane, różne artykuły techniczne, gąbki gumowe, i inne artykuły z gu- my porowatej, nici gumowe, ob- casy gumowe i płyty podeszwo- we (skórguma). Opony i dętki rowerowe, oraz szereg artyku- łów gumowych dla celów spe- cjalnych.
90	Zakłady Kauczukowe „Pia- stów”, Sp. Akc. Zarząd: Müller Fryderyk, Müller Henryk, Inż., Braun Edmund, Inż., Kasperowicz Konrad, Dr.	Fabryka w Piasto- wie pod Warszawą. Tel. I podm. 44. lub 22.	Warszawa, Złota 35. Tel. 533-49, 562-60. Adres te- legr.: Piastogum, Warszawa.	Techniczne wyroby gumowe, pa- sy pędne gumowo-balatoidowe i taśmy transporterowe, węże gu- mowe różne, płyty gumowe do uszczelnień, pierścienie, wały obłożone gumą dla papierni, drukarni i inne, wałki do wy- żymaczek, artykuły gumowe i ebonitowe, formowe, taśma izo- lacyjna. Podłogi i chodniki gu- mowe „Ruboleum” jednobarwne i marmurkowe. Gumy do wozów ciężarowych i powozów. Masy- wy i półmasywy samochodowe, opony rowerowe „Express”, „Tryumf”, „Maraton” i dętki rowerowe „Piastów”. Składaki gumowe „Piast” oraz powłoki gumowe do składaków. Gumy do wycierania „Piesek”. Obicia i poduszki na oparcia i siedze- nia z gumy gąbczastej „Piasto- pil”.
91	Tow. Fabr. Wyrob. Azbest. i Gum. „Leonowit”, Sp. Akc. Zarząd: Nowiński M., Mautner F., Nowiński J., Herman P.	Łódź.	Łódź, Piotrowska 175. Tel. 219-44. Adres telegr.: „Leonowit”, Łódź.	Techniczne wyroby gumowe i azbestowe oraz uszczelnienia do maszyn, taśmy hamulcowe do samochodów i dla celów przemysłowych, węże pożarni- cze.
92	Fabr. Wyrobów Gumowych „Satelit”, Sp. z ogr. odp. Zarząd i Dyrekcja: Trilling Anatol, Lebenson Bernard, Inż.,	Łódź.	Łódź, Wólczańska 168. Tel. 148-29. Adres telegr.: „Gumsatelit”.	Techniczne wyroby gumowe i ebonitowe. Gumowanie tkanin.
93	Fabryka uszczelnień, wyro- bów gumowych i azbesto- wych R. Tschakert i S-ka. Właściciel: Tschakert Rudolf.	Warszawa, Gór- czewska 62/64. Tel. 611-42 i 665-42.	Warszawa, Gór- czewska 62/64. Tel. 611-42 i 665-42. Oddz. Warszawa, Jerozolimskie 45. Tel. 894-55. Katowice, Kościusz- ki 26. Tel. 318-70. Adres telegr.: „Adiant”, Warsza- wa.	Uszczelnienia do maszyn wszel- kiego typu, gumowe artykuły techn., masywy, artykuły bake- litowo-tkaninowe.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
94	„Semperit” Polskie Zakł. Gumowe, Sp. Akc. Rada Zarządz.: Trepka Edmund, Inż., Epstein Tadeusz, Fajans Wacław, Dr., Fuchs Hugo, Dr., Reithoffere Moritz, Süsswein Ludwik, Ostrowski Witold, Folkman Emeryk. Dyrekcja: Krejczik Oskar.	Kraków.	Kraków, Rzeźnicza 20. Tel. 136-78, 175-36. Adres te- legr.: Semperit — Kraków.	Opony i dętki rowerowe, arty- kuły techn., tłoki dla kopalń oraz artykuły dla kolei, chirur- giczne; obcasy i skóra gumowa t. zw. skórguma, piłki, art. ką- pielowe, ebonity, zabawki.
95	Zakł. Przemysł. „Guma - Rubber”, Sp. Akc. Zarząd: Bereszko Wiktor, Krywicki Marek, Możdżeński Leon, Dr.	Warszawa, Gęsia 30.	Warszawa, Gęsia 30. Tel. 1192-77.	Smoczki, środki ochronne, napa- luszniki lekarskie, palcówki techn. (t. zw. art. gumy macza- nej).
96	„Brage” Fabr. Wyrobów Gumowych. Dyrekcja: Ginzburg Samuel, Ginzburg Aleksander.	Warszawa.	Warszawa, Stalowa 9. Tel. 10.17-83. Dyr. 10.10-82 i 10.08-53 biuro. Adres telegr.: Bra- gegum, Warszawa.	Piłki, zabawki do nadmuchiwa- nia i piszczące, dętki, uchwyty, gumy do pedałów i hamulców, obcasy, guma-skóra, guma kalo- szowa, klej, opony pneumatycz- ne do wózków dzieciennych, ga- lanteria gumowa i artykuły ma- sowego zbytu.
97	Fabr. Wyrobów Gumowych „Indogum”. Zarząd: Kejlin M., Rajchenbaum J., Gruszkowski H. Dyrekcja: Gruszkowski Henryk.	Warszawa.	Warszawa, Srebrna 16. Tel. 653-15. Adres telegr.: „Indogum”.	Tkaniny gumowane, wszelkie węże dla koleinictwa i przemy- słu, płyty gumowe, uszczelki, sznury, gumy jezdne powozowe, rowerowe i inne.
98	„Iskra i Karmański” Fabry- ka farb i przyborów malar- skich, właśc. M. Chyżewski. Dyrekcja: Chyżewski Maksymilian.	Kraków.	Kraków, Lubelska 12. Tel. 114-74, 125-65 i 141-80. Adres telegr.: Iskra — Kraków.	Atramenty, gumy, kleje, tusze do pieczętek, syndetikon, pla- możnik etc. Tusze do rysun- ków. Wstażki i kalki do ma- szyn piszących. Kalka do ołów- ka. Matryce i aparaty do po- wielania (cyclostyle). Hektogra- fy, szapirografy. Lak listowy i do flaszek. Kreda biała i kolo- rowa do tablic, kreda do drze- wa (dla tartaków). Farby ak- warelowe artystyczne, szkolne i dzieciinne, oraz farby tempera. Kasetki napełnione tymi farbami. Kredki kolorowe do rysow- wania. Pastele. Plastelina. Far- by olejne artystyczne, dekora- cyjne i do studiów, tudzież ka- setki napełnione tymi farbami. Płynny malarskie: oleje, ter- pentyna, werniksy, sykatywy etc. Gruntowane płótna, tektu- ry, deszczułki i papiery. Przy- bory kancelaryjne i malarskie. Wszelkiego rodzaju ołówki gra- fitowe, atramentowe, kolorowe, tudzież kredki rysunkowe.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
99	M. Leszczyński i S-ka, Fabryka Chemiczna, Sp. Akc. Zarząd: Steliński Edward, Inż., Bartkiewicz Bolesław, Leszczyński Tadeusz, Inż., Janczewski Aleksander, Szaniawski Aleksander, Inż.	Warszawa.	Warszawa, Ogrodowa 32. Tel. 621-25, 518-28, 261-80. Adres telegr.: Nigrament — Warszawa.	Atramenty, tusze, laki, gumy, kleje biurowe, artykuły do sklejania, poduszki do stempli, szpirografy, farby do powielania do aparatów „Roneo” etc., masa walcowa, taśmy do maszyn piszących zwyczajne i kopiowe, farby akwarelowe i olejne, farby artystyczne, dla szkół i dzieci, płyny malarskie, kalka do maszyn piszących i do ołówka. Matryce (klisze) do powielaczy.
100	Fabryka Obić Papierowych i Papierów Kolorowych „J. Franaszek”, Sp. Akc., Warszawa. Zarząd: Franaszek Jerzy, Franaszek Kazimierz, Pajewski Zdzisław, Krauze Józef, Cholewicki Kazimierz.	Warszawa.	Warszawa, Wolska 41. Tel. 601-71, 601-73, 601-75, 601-78, 601-79, 203-27, 203-07, Mag. Detal. Al. Jeżozolimskie 33. Tel. 901-78. Adres telegr.: „Franaszek - Warszawa”.	Obicia papierowe (tapety), papiery barwione, bibułki barwione, papiery podgumowane i inne artykuły pokrewne.
101	Sp. Akc. Zakładów Chemicznych w Częstochowie. Zarząd: Sachs Władysław, Dr., Heilperin Zygmunt, Heilperin Piotr, Dr., Landau Stanisław, Hirsberg Władysław.	Aniółów pod Częstochową.	Warszawa, Piusa XI 39. Tel. 850-41, 841-31. Adres telegr.: Felicitas, Warszawa.	Azotan ołowiu, alun chromowy, boraks, dwuchromian sodu i potasu, tlenek chromu, miedzi, emetyk, fluorek amonu, potasu, sodu i chromu; czterochlorek cyny, selenian sodu, Blanc fixe, kwas borny, kwas chromowy, kwas fluorowodorowy, nadboran sodu, siarczan baru strącony, siarczan miedzi, sól antymonowa, sól cynowa, sól glauberska krystaliczna, sól Karlsbadzka sztuczna, szpaty mielone, siarczan cynku ch. cz. i techn.
102	Tow. Fabryk Portland-Cementu „Wysoka” Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Bergson Ludwik, Eigerowa Diana, Eiger Marian, Dr., Prof., Eiger Marek Stefan, Holenderski Stanisław, Holenderski Janusz, Krollowa Bella, Natanson Ludwik. Zarząd: Holenderski Bernard, Prezes, Eiger Antoni, Inż., Eiger Jakób, Kroll Jakób, Wyganowski Jan.	Częstochowa 4. Częstochowa, Tel.: 25-45.	Warszawa, Mazowiecka 7. Tel. 215-05, 206-10.	Dwuchromian potasu i sodu, sól glauberska.
103	Hugohütte Zakłady Chemiczne, Sp. Akc. Zarząd: Kuryłowicz Bogusław.	Tarnowskie Góry, Karłuszowiec.	Tarnowskie Góry. Tel. 545-46. Adres telegr.: „Hugochemie” Tarnowskie Góry.	Alun potasowy, azotan baru, boraks, chlorek baru, farby suche malarskie, kwas borny, litopon, siarczan cynku, siarczan glinu, siarczan miedzi, tlenek cyny, tlenek miedzi, blanc fix’e, nadborany sodu.

L. porządk.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
104	Fabryka Chemiczna Leon S. Goldflam, Sp. z ogr. odp. Zarząd: Goldflam Leon S., Marx Herman.	Warszawa. Siedlecka 61.	Warszawa, Siedlec- ka 61. Tel. 10-19-87.	Boraks, kwas borny, siarczan miedzi, soda krystaliczna.
105	Dr. Zeumer, Fabryka Che- miczna, Sp. z ogr. odp. Dyrekcja: Berenstein Piotr, Inż., Zeumer Heinz, Inż.	Mikołów, G. Śl.	Mikołów. Tel. 210-03. Adres telegr.: Zeumer, Mikołów.	Siarczan miedzi, węglan amono- wy, woda utleniona, octan gli- nowy, kwasy chem. czyste i techniczne, sól gorzka, ekstrakt do obciążenia skór w proszku, zaprawy zasiewne, karbolineum dla drzew owocowych.
106	Edward Klein i S-ka, Fabr. Przetw. Chem. Właściciele: Klein Kazimierz, Inż., Klein Helena, Klein Aniela, Dr.	Warszawa.	Warszawa, Oko- powa 55. Tel. 11-90-22.	Ałun chromowy, olej turecki, specjalne oleje garbarskie i włó- kiennicze, trany i oleje kopytne sulfonowane.
107	Przemysł Chemiczny „Adal”, Sp. z o. o. Fabr. Chem. Zarząd: Brand Albert. Apstein S.	Warszawa.	Warszawa - Wola, Ordona 11. Tel. 682-35.	Węglan wapnia strącony.
108	Warszawska Fabryka Eks- traktów Garbarskich, Sp. Akc. Zarząd: Jakubowski Zygmunt, Dr., Jakubowski Adam, Nowicki Jan, Hildt Władysław, Dr. Dyrekcja: Nowicki Jan, Hildt Władysław, Dr.	Warszawa.	Warszawa, Śmocz- ka 43. Tel. 11-25-21, 11-82-84.	Ekstrakty garbarskie płynne i stałe (sulfitowane).
109	„Alfa” Fabryka Płyt, Błon i Papierów Fotograficz- nych. Zarząd: Dziatkiewicz Marian.	Bydgoszcz, Garba- ry 3. Adres telegr.: „Alfa-Bydgoszcz”.	Bydgoszcz, Tel.: 38-49. Warszawa, Mazo- wiecka 11. Tel. 633-29; 227-34.	Płyty, błony, papiery fotogra- ficzne, oraz błony i papiery rentgenowskie.
110	Wytwórnia Fotochemiczna „Ero”. Właściciel: Kaiser Władysław.	Poznań.	Poznań, Wielka 14. Tel. 30-13, 40-26, 50-26.	Błony, płyty, papiery fotogra- ficzne. Chemikalia dozowane.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
111	Eksploatacja Fabryk Cera- ty w Polsce Sp. Akc. „Ce- rata” i Sp. Firm. „B-cia Ruziewicz i M. Krywicki” Sp. Akc. Zarząd: Bereszko Wiktor, Możdżeński Leon. Dr., Olszowski Karol, Ruziewicz Henryk, Krywicki Marek, Ruziewiczowa Eugenia.	Warszawa, Fabryki Czerniakowska 84, Tel. 981-42, 955-72, 961-42, Karolkowa 32. Tel. 232-73.	Biuro Zarządu i Sprzedaży. War- szawa, Czerniakow- ska 84. Tel. 981-42 i 961-42. Oddziały: Katowice, Moniusz- ki 8, Kraków, Die- tłowska 44, Lwów, Jagiellońska 20, Łódź, Potrowska 90, Poznań, Pl. Sa- pieżyński 4, Gdańsk, Hundegasse 96. Adres telegr.: „Eksploatacja” — Warszawa.	Cerata, sztuczna skóra (derma- toid), imitacja linoleum na tka- ninie jutowej i ceratoleum na tekturze impregnowanej.
112	Fabryka Waty Hygrosko- pijnej „Alba”, Sp. Akc. Zarząd: Górowski Henryk, Przeworski Alfred, Inż., Zboiński Zdzisław. Dyrekcja: Górowski Henryk.	Warszawa, Chełm- ska 13. Tel. 900-46.	Warszawa, Chełm- ska 13. Tel. 900-46. Adres telegr.: Alhage - Warszawa.	Wata hygroskopijna.

Do dnia ukazania się niniejszego sprawozdania przyjęto w poczet
członków Związku:

113	Angielsko - Polski Prze- mysł Gumowy „Gentle- man” Sp. Akc. Zarząd: Szrage Dawid, Prez., Szrage Michał, V-prezes, Tempelhof Maurycy. Dyrekcja: Atkin Jack, Brodt Adam.	Łódź, Limanowskie- go 156.	Łódź, Gdańska 89. Tel. 199-40, 187-61, 160-76. Adres te- legr. Gentleman.	Nici gumowe, gąbki, poduszki, rękawice gumowe prasowane, e- lektrotechniczne, termofery, skórgum, obcasy, węże, wycie- raczki, piłki, worki do lodu fartuchy, zabawki gumowe, pie- luszki, dywaniki, czepki kąpie- lowe, paski i torebki kąpielowe, wszelkiego rodzaju obuwie gu- mowe, opony samochodowe, ro- werowe, dętki i t. d.
114	Fabryka Wyrobów Gumo- wych Orawski i Ska. Sp. z o. o. Zarząd: Orawski Oskar, Rompalski Kazimierz.	Warszawa.	Warszawa, Jerozo- limskie 105. Tel. 5.41-06.	Okładanie gumą walców dla przemysłu garbarskiego, litogra- ficznego, drukarskiego i do wy- żymaczek, okładanie gumą kół żelaznych, przeguby parciano- gumowe do samochodów i mo- torów, wyroby ebonitowe i gu- mowe art. techn., profile i sznu- ry.
115	Przetwórnia Tłuszczów Zwierzęcych „Tezet” Sp. z ogr. odp. Zarząd: Abramowicz L., Berinblum L., Schitłowski M., Ilutowicz I.	Toruń, Dworcowa 18/22. Tel. 11-17.	Warszawa, Pl. Że- laznej Bramy 2. Tel. 2.01-82.	Oleina, stearyna, gliceryna.

116 „Sigma” Górnośląska Fabryka Farb.

Zarząd:

Siegreich D.,
Plockier Józef, Dr.

Wełnowiec, ul. Piastów 11. Tel. Wełnowiec 307-81.

Katowice, Sokolska 7. Tel. 304-58.
Adres telegr. Sigma Wełnowiec.

Barwniki, organiczne związki barwiące, barwniki anilinowe dla przem. tekstylnego, papierniczego, lakierów i farb, półprodukty przejściowe, kwasy naftolosulfonowe, ich nitrozwiazki, pigmenty synt. i org. Farby malarskie suche, bejce drzewne.

artykułów wytwarzanych przez fabryki, wchodzące w skład
Związku Przemysłu Chemicznego R. P.

Aceton 22
Acenaften 31
Albumina 42
Alfanaftol 34
Alfanaftyloamina 34
Alka-Elektro-Cement 11
Alkohol amyłowy 46, 48
Alkohol butylowy 46, 48
Alkohol izobutyłowy 48
Alkohol metylowy 22, 24
Alkohol propylowy 48
Alkohole wyższe 52
Ałun chromowy 5, 14 101, 106
Ałun glinowy 5
Ałun potasowy 14, 103
Amid kwasu p-toluolosulfonowe-
go 34
Amido-p-metoksydwufenylo-
amina 34
Aminooksyfenazyna 34
p-Aminodwufenyloamina 34
Amoniak skroplony 11, 19
Amonity 17
Anilid kwasu betaoksynaftoeso-
wego 34
Anilina 34
p-m-, o-Anizydyna 34
Antipylin 2
Antitleniacze do wyr. gum, (Rez-
aminy) 34
Antracen 31
Antrachinon 33
Antychlor 10, 35
Antymonu sole 101
Antymon met. 49
Aparaty dezynfekcyjne 12
Apreturowe preparaty 35
Atramenty i tusze 98, 99
Azbestowe wyroby 91
Azolina 12
Azot 11
Azotan amonowy 11
Azotan barowy 103
Azotan bizmutu 44

Blony rentgenol. 109
 Błyszczak do czyszczenia metali
 i skór 57
 Boraks 12, 101, 103, 104
 Bromowodór 49
 Bursolina do skór 35

 Celuloid 18
 Cementy dentystyczne 21
 Cement glinowy 14
 Cement kwasoodporny 14
 Cement ogniotrwały 14
 Cement portlandzki 2
 Cement dla uszczelnień 14
 Cerata 111
 Ceratoleum 111
 Chemikalia do analiz 37, 38, 39, 41
 Chinolina 31
 Chemigraficzne artykuły 51
 Chlor skroplony 11
 Chloraktin 34
 Chlorakton 34
 Chloran potasowy 15
 Chloran sodowy 15
 Chlorek barowy 103
 Chlorek bielący 11, 12, 13
 Chlorek cynkowy 34, 78
 Chlorek etylu 57
 Chlorek metylu 57
 Chlorek miedziawy 17,
 Chlorek potasu 12
 Chlorek talu 10
 m.-Chloroanilina 34
 p.-Chloroanilina 34
 Chlorek wapniowy 2
 Chlorobenzol 11
 Chloroform 22, 48
 Chloroform ch. cz. 48
 Chlorowodorek aniliny 34
 Chloramid kwasu p-toluolosulfo-
 nowego (sól sodowa „chlorak-
 tin”) 34

p.-Chloro-o.-aminofenol 34
 p.-Chloro-o.-nitro-fenolat 34
 p.-Chloro-o.-nitroanilina 34
 Chloro-toluidyna 34
 Chloropikryna 34
 Czernie 78, 79
 Czerwienie 78, 79, 80
 Czterochloroetylen 12
 Czteroetylo-dwuamino-dwufenylo-
 metan 34
 Czteroetylo-dwuamino-benzhydrol
 34
 Czterometylo-dwuamino-benzhydrol
 34
 Czterometylo-dwuamino-dwufenylo-
 metan 34
 Czterochlorek cyny 101
 Cyjanek cynku i cynkowo-potasowy
 51
 Cyjanek kadmu i kadmowo-potasowy
 51
 Cyjanek miedzi i miedziowo-potasowy
 51
 Cyjanek potasowy 12
 Cyjanek rtęci i rtęciowo-potasowy
 51
 Cyjanek srebra i srebrowo-potasowy
 51
 Cyjanek sodowy 12
 Cyjanek wapnia 12
 Cyjanek złota i złoto-potasowy
 51
 Cyjanowódór płynny 12
 Cynkolit 10
 Cynober 80
 Cyny sole 101
 Cytrynian litu 44
 Cytrynian sodu 15

• Dermatoid 111
 Dezynfekcyjne środki 34, 41, 46, 48
 Dłtki samochodowe i rower. 86,
 88, 89, 90, 94, 96, 113
 Dwubutyłowy ester kwasu ftalowego
 48
 Dwuetyłowy ester kwasu ftalowego
 48
 p.-Dwuchlorobenzol 11
 p.-Dwuazodwufenyloamina 34
 p.-Dwuazo-p.-metoksydwufenylo-
 amina 34
 p.-Dwuchloronitrobenzol 34
 p.-Dwuchloroanilina 34
 Dwuchromian sodu 5, 101, 102
 Dwuchromian potasu 5, 101, 102
 Dwufeniloganidyna 34
 Dwufenyloamina 34
 Dwufosforan sodu 15, ■
 Dwunitroantrachinon 34
 Dwunitrobenzol 34
 Dwunitrofenol 34
 Dwunitronaftalin 34

Dwunitrotoluol 20, 34
 Dwunitrooksydwufenyloamina 34
 Dwusiarczek merkaptobenzotiazolu
 34
 Dwusiarczyn sodu 8, 10
 Dynamit 17
 Ebonitowe artykuły 90, 92, 94, 114
 Ekstrakty garbarskie płynne i stałe
 108
 Ekstrakt do obciążania skór 105
 Elektrody magnetytowe 15
 Elektro-pyro-cement 14
 Elektorund 14
 Emalie na blachę 84
 Emalie lakierowe malarskie 84
 Emalie piecowe 82
 Emetyk 101
 Esencja octowa 22, 23, 24
 Esencje owocowe 48, 50
 Esencja rumowa 48
 Ester amyłowy 46, 48
 Ester mrówkowy 46, 48
 Estrы i etery 46, 47, 48, 50
 Estrы kwasu octowego 22, 46
 Estrы kwasu ftalowego 48
 Eter do narkozy 46, 47, 48
 Eter amyłowy 46, 48
 Eter masłowy 48
 Eter mrówkowy 46, 48
 Eter zwykły (siarkowy) 18, 21, 46,
 47, 48
 Etylomorfina 40

Farby akwarelowe 98, 99
 Farby artystyczne 98, 99
 Farby chemiczne 79
 Farby graficzne 84, 85
 Farby kolodionowe 80
 Farby dla przem. blaszanego 84
 Farby dla przem. garbarskiego 80
 Farby do kauczuku 80
 Farby do kredek i ołówków 80
 Farby dla przem. lakiern. 80, 83
 Farby do powielania 98, 99
 Farby mineralne 73, 79, 80
 Farby olejne 59, 82, 99
 Farby tapetowe 80, 84
 Farby rdzochronne 82
 Farby wodne 80
 Farby szkolne 98, 99
 Farby suche 80, 81, 84, 85, 103, 116
 Farmaceutyczne preparaty 21, 35,
 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44,
 45, 51
 Fenacetyna 44
 Fenantren 31
 Fenol 31
 Fenylo-betanaftylo-amina 34

p.-Fenylenodwuamina 34
 m.-Fenylenodwuamina 34
 Ferromit 18
 Fluorokrzymian sodowy 5, 6, 9
 Fluorek amonu 101
 Fluorek chromu 101
 Fluorek potasu 101
 Fluorek sodu 101
 Fluoren 31
 Fluralsil 10
 Formalina 22, 24
 p.-Formaldehyd 22
 Fotograficzne papiery 109, 110
 Fotograficzne płyty 109, 110
 Fotograficzne błony 109, 110
 Fotograficzne chemikalia 51, 110
 Fosforan trójkrezylu 48
 Fosforan sodu 6, 46
 Frakcja fenantrenowa 31

Galalit 8
 Galenowe preparaty 36, 41
 Galwanizacyjne preparaty 51
 Gąbki platynowe 49
 Gliceryna farmaceutyczna i dyna-
 mitowa 55, 56, 65
 Gliceryna techn. surowa 55, 56, 65,
 115
 Grafit mielony 14
 Grafit mielony i szlamowany 14
 Graficzne preparaty 84, 85
 Gwajakolo-sulfonian-potasu 40
 Gudron stearynowy 55
 Gumolitowe lepniki 25
 Gumowe art. jezdne 88, 97
 Gumowe artykuły techniczne 86,
 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 113,
 114
 Gumowe galanteryjne artykuły 86,
 89, 94, 95, 96, 113
 Gumowe gąbki 89, 113
 Gumowe art. chirurgiczne 94, 95
 Gumowy klej 96
 Gumowe nici 89, 113
 Gumowe obcasy 86, 89, 94, 96, 113
 Gumowe obicia i poduszki 90, 113
 Gumowe obręcze 89
 Gumowe pasy 86, 89, 90
 Gumowe posadzki 89, 90
 Gumowe płyty 90, 97
 Gumowe tkaniny 87, 89, 92, 97
 Gumowe węże 89, 90, 91, 97, 113
 Gumowe zabawki 94, 95, 96, 113
 Gummy biurowe 90, 98, 99
 Gummy do wozów cięż. i powozów 90

Hektografy 98, 99
 Herbatox 11
 Hexametylenotetramina 22
 Hydrosulfit 34

- Iniekcje 37
 Insektycydy (środki ochrony roślin przed chorobami i szkodnikami) 12, 45
 Impregnacja podkładów kolejowych 31
 Impregacyjne sole 31
- Jodowodór 49
 Jedwab sztuczny 28, 29, 30
- Kafle białe i szamotowe 81
 Kainit 1
 Kalafonia 25, 26, 27
 Kalimag 1
 Kalki do maszyn i ołówków 98, 99
 Kancelaryjne przybory 98, 99
 Kapiszony 17, 18, 19
 Karamel 50
 Karbazol 31
 Karbid 11, 13, 14
 Karbolineum 25, 31, 105
 Karbolineum-piro-ogrodnicze 25
 Kazeina 16
 Kąpiele lecznicze 36
 Kity 82
 Kit szklarski 85
 Klej biurowy 98, 99
 Klej kartonazowy 55
 Kleje kolodionowe 59
 Klej kostny 6, 55
 Klej skórny 55
 Klej malarski 55
 Klej do pasów 55
 Klej do fabr. gumy 55
 Klej roślinny 80
 Klej tekstylny 55
 Kobalt met. 49
 Kodeina, i jej sole 40
 Kokaina, i jej sole 40
 Kolodium 18, 46, 47, 48
 Kosmetyczne artykuły 39, 41, 42, 43, 53, 54, 57, 65
 Kostki krzemowe, manganowe, chromowe, fosforowe, niklowe i chromoniklowe 14
 Kreda do drzewa 98
 Kreda do tablic 98
 Kredki 98, 99
 Krezol 31
 Krzem metaliczny 14
 Krzemofluorek sodowy 5, 6, 9
 Krzemomangan 14
 Ksylol 31
 Kumol 31
 Kwarc mielony 14
 Kwas p-amino-dwufenyloamino-o-sulfonowy 34
 Kwas p-amino-p-metoksy-dwufenylo-amino-o-sulfonowy 34
 Kwas o-amino-fenolo-p-sulfonowy 34
 Kwas aminonaftolosulfonowy 1.2.4. 34
 Kwas amino-naftolo-sulfonowy 2.8. 6. (kwas Gamma) 34
 Kwas amino-naftolo-dwusulfonowy 1.8.3.6. (kwas H) 34
 Kwas azotowy 34
 Kwas azotowy techn. 11
 Kwas azotowy ch. cz. 11
 Kwas benzoesowy kryst. i sublim. 31
 Kwas borowy 101, 103, 104
 Kwasy ch. cz. i tech. 105
 Kwas chromowy 101
 Kwas chorosulfonowy 34
 Kwas chromotropowy 34
 Kwas cytrynowy 15
 Kwas p.-dwuaminodwufenyloamino-o-sulfonowy 34
 Kwas dehydro-tio-p.-toluidynosulfonowy 34
 Kwas 1.-dwuazo-2-oksy-naftalino-4-sulfonowy 34
 Kwas dwuoksynaftalinosulfonowy 2.8.6. 34
 Kwas etyloizopropylobarbiturowy 36
 Kwas fenylo-amino-naftolo-sulfonowy 2.8.6 34
 Kwas p-fenolo-sulfonowy 34
 Kwas m-fenilenodwuamino-sulfonowy 34
 Kwas fluorowodorowy 101
 Kwas Gamma 34
 Kwas H 34
 Kwas karbolowy krystal i subl. 31
 Kwas metanilowy 34
 Kwas mlekowy 41
 Kwas mrówkowy 35
 Kwasy naftolosulfonowe ich nitro-związki 116
 Kwas naftalinodwusulfonowy 2.7. 34
 Kwas naftionowy 34
 Kwas alfa-naftalinosulfonowy (sól sodowa) 34
 Kwas beta-naftalinosulfonowy (sól sodowa) 34
 Kwas naftyloaminosulfonowy 1.4 (kwas naftionowy) 34
 Kwas naftyloaminodwusulfonowy 1.3.6. (kwas Freunda) 34
 Kwas naftyloaminodwusulfonowy 2.6.8. 34
 Kwas naftolosulfonowy 1.4. (sól Neville-Winther) 34
 Kwas naftolosulfonowy 2.6 (sól Schäffera) 34
 Kwas naftolodwusulfonowy 2.3.6. (sól R) 34
 Kwas naftyłodwusulfonowy 2.6.8. (sól G) 34
 Kwas p-nitro-anilino-o-sulfonowy 34
 Kwas o-o-nitroaminofenolo-p-sulfonowy 34
 Kwas m-nitrobenzolosulfonowy (sól sodowa) 34
 Kwas p-nitrochlorobenzolo-o-sulfonowy 34
 Kwas p-nitrotoluolo-o-sulfonowy 34
 Kwas octowy 22, 23, 24
 Kwas beta-oksynaftoesowy 34
 Kwas pikryminowy 34
 Kwas salicylowy 36
 Kwas siarkowy 4, 5, 6, 7, 8, 9, 18
 Kwas siarkowy ch. cz. 8
 Kwas siarkowy akumulatorowy 8
 Kwas solny 5, 9, 10, 11, 24
 Kwas sulfanilowy 34
 Kwas o-toluidynosulfonowy 34
 Kwas m-toluileno-dwuamino-sulfonowy 1.2.4.5. 34
 Kwas winowy 15
 Kwaśny winian potasowy 15
 Kwaśny winian sodowy 15
- Lak do pieczętowania 98, 99
 Laki pigmentowe 84
 Lakier asfaltowy 82
 Lakier dekoracyjny 82
 Lakier izolacyjny 82
 Lakier kotłowy 31
 Lakier nitrocelulozowy 59, 82, 83, 84
 Lakier samochodowy 82
 Lakier samolotowy 22
 Lakier spirytusowy 82
 Lakier do żelaza 31
 Lakier z żywic kumaronowych 31
 Lakiery 59, 82, 83, 94
 Lakiery rdzochronne 84
 Laktelit 8
 Langbeinit leczniczy 1
 Lecznicze środki 21, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 51
 Lep przeciwgąsiennicowy 25
 Lepnik 31
 Lepniki gumolitowe 25
 Lepniki izolacyjne 25
 Lepniki konserwacyjne 25
 Lignozyty 17
 Linoleum imitacja 111
 Litopon 103
 Lonty 17, 18, 19
 Lonty podw. smołowane klej. i gutaperk. 17
 Lonty podw. smołowane i nie-przem. 19
 Łód sztuczny 19
 Lustroliny 82

- Ług bielący 11
 Łój kosny 55, 56
 Łój skórny 55, 56
 Makuchy konopne 58
 Makuchy lniane 58, 60, 61, 64
 Makuchy rzepakowe 58, 60, 61, 64
 Makuchy z nasion egzotyczn. 58, 61, 64
 Makuchy słonecznikowe 58, 64
 Malarskie przybory 98, 99
 Margaryna 60, 65, 69, 70
 Materiały wybuchowe skalne 17, 18, 19, 21
 Materiały wybuchowe powietrzne 17, 18, 19, 21
 Materiały plastyczne sztuczne 16, 17
 Matryce do powielania 98, 99
 Masa drzewna bielona i niebielona 17
 Masy plastyczne 8, 16, 17, 18
 Masa walcowa 84, 98
 Mączka fosforytowa 18
 Mączka kostna 6, 55
 Mączka wapienna 14
 Mąka specj. zdrowotna 42
 Metali szlachetnych sole 51
 Merkaptobenzotiazol 34
 Minia techn. 79
 Morfina i jej sole 40
 Mleczan wapnia ch. cz. 46
 Mydła toaletowe 53, 54, 56, 57, 65, 72
 Mydła zwyczajne 56, 57, 65, 72
 Nadboran sodowy 12, 13, 101, 103
 Nadchloran potasu 15
 Nadtlenek magnezu 46
 Naftalin 31
 Naftalin czysty 31
 Naftalin sublimowany 31
 Naftalin krystaliczny 31
 Naftole 34
 Napoje chłodzące 39
 Nikiel met. 49
 Nitroaminofel 34
 m.-Nitroanilina 34
 p-Nitro-o-anizydyna 34
 5-Nitro-o-anizydyna 34
 p.-Nitroanilina 34
 p.-Nitro-o-toluidyna 34
 5-Nitro-o-toluidyna 34
 m.-Nitro-p-toluidyna 34
 p.-Nitrochlorobenzol 34
 Nitrobenzol 34
 Nitrofos 11
 Nitronaftalin 34
 Nitropochodna kwasu 1-dwuazo-2-
 oksy-naftalino-4-sulfonowego 34
 Nitrol 34
 Nitrotoluole 20
 Nitroza 11
 Nitrozo-beta-naftol 34
 Nitrozwiązki 20
 Obicia papierowe 100
 Obuwie wszelk. rodz. 113
 Odczynniki do analizy 36, 38, 42, 46
 Ocet drzewny surowy i dest. 25
 Octan amyłowy 46, 48
 Octan butylowy 46, 48
 Octan etylowy 46, 48
 Octan glinowy 105
 Octan izobutylowy 48
 Octan metylowy 22
 Octan ołowiowy 22
 Octan propylowy 48
 Octan sodowy 22
 Octan sodu ch. cz. 44
 Octan wapiowy 22
 Oksyjodogalusan bizmutu 44
 Oleina 55, 56, 115
 Olej drzewny 22
 Oleje drukarskie 25
 Olejki eteryczne 50
 Oleje jadalne raf. 58, 65, 68, 71
 Olej konopny 58, 60, 61
 Olej kokosowy 58, 60, 61
 Olej sezamowy 60
 Olej sojowy 60
 Olej lniany 58, 60, 61
 Olej z ziarn palmowych 58, 60, 61
 Olej rzepakowy 58, 60, 61
 Olej rycynowy medyczny techn. 60
 Olej słonecznikowy 58, 60
 Olej turecki 4, 106
 Oleje roślinne rafinowane 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71
 Oliwa jadalna raf. 60
 Oleje garbarskie 106
 Oleje włókiennicze 106
 Oleje żywiczne 25, 26, 27
 Oleje kopytne 106
 Oleje ketonowe 22
 Olej smołcowy 14, 31
 Olej impregnacyjny 14, 31
 Olej kreozotowy 31
 Olej opałowy 31
 Olej do palenia 60
 Olej pędny 31
 Olej płótkowy 31
 Olej tłuszczowy 31
 Olej antracenowy 31
 Olej filtrowany 31
 Olej neutralny 31
 Oleum 7, 8, 18, 34
 Opony 86, 88, 89, 90, 94, 113
 Opony pneumatyczne 96
 Ołówki grafitowe, atram., kol. 98, 99
 Organiczne przejściowe produkty 34, 116
 Ortoanizydyna 34
 Organo-terapeutyczne preparaty 37, 43.
 Pak kalafoniowy 25
 Pak węglowy 31
 Pak wysokotopliwy 25
 Pak miękki 31
 Pak twardy 31
 Pak smołowy 14
 Pak stearynowy 56
 Pak szewcki 25
 Papa cynkowa 78
 Papa gumolitowa 25
 Papa izolacyjna 31
 Papiery drzewne i bezdrzewne 17
 Papiery barwione 100
 Papiery fotograficzne 109, 110
 Papiery podgumowane 100
 Papier wiskozowy 28
 Paradwuchlorobenzol 11
 Pastele 98, 99
 Pastylki nawozowe 1
 Pastylki wód mineralnych 50
 Pasty do obuwia 57
 Pasy pędne gumowe 86, 89, 90
 Perfumeryjne wyroby 53, 54, 57, 65
 Plastelina 98
 Plastyfikatory 48
 Pigmenty 79, 80, 116
 Pięciochloroetan 12
 Pięcio-nitro-o-toluidyna 34
 Pirotechniczne artykuły 17
 Pirydyna czysta 31
 Pirydynowe zasady 31
 Podazotan bizmutu 44
 Podgalusan bizmutu 44
 Podwęglan bizmutu 44
 Podsalicylan bizmutu 44
 Podkłady do kremów 42
 Pokost graficzny 82, 84, 85
 Pokost lniany 58, 60, 62, 64
 Pokost szybkoschnący 26
 Polewa 4, 81
 Platyna met. 49
 Plamoznik 98
 Płyty fotograficzne 109, 110
 Płyny malarskie 98, 99
 Płyty podeszwowe 89, 96
 Potasowe sole 1
 Półprodukty organiczne 32, 33, 34, 35, 116
 Potaż żrący 12
 Poduszki do stempli 98, 99
 Portland cement 2
 Proch górniczy 17, 18, 19
 Proch myśliwski 17, 18, 19, 21
 Prochy bezdymne wszelkie 18, 21
 Proch czarny i lontowy 17, 18, 19, 21
 Proszki do prania 56, 57, 65
 Przyspieszacze wulkanizacji dla przem. gum. (Rezinole D, DM, M, F, T) 34
 Pył odlewniczy 14

- Rapidaza 35
 Rapid-cement 14
 Rongalit 34
 Rozpuszczalniki 22, 24, 48
 Ruda chromowa miel. 14
 Rysunkowe przybory 98, 99

 Sadze 25
 Saletra sodowa 11
 Saletra potasowa 11
 Saletra wapniowa 11
 Saletra wybuchowa 17
 Saletrzak 11
 Salmiak krystaliczny 11
 Salmiak sublimowany 11
 Salmiak surowy 11
 Sapamina 35
 Selen met. 49
 Selenian sodu 101
 Siarczan amonowy 11, 19, 31
 Siarczan baru stracony 101
 Siarczan cynku 10, 34, 101, 103
 Siarczan cynku ch. cz. 101
 Siarczan glinowy 4, 5, 14, 103
 Siarczan glinowy ch. cz. 48
 Siarczan miedziowy 12, 17, 101, 103, 104, 105
 Siarczan miedziowy rolniczy 12
 Siarczan sodowy (sól glauberska) 5, 6, 9, 10, 24, 28, 101, 102
 Siarczan talu 10
 Siarczek sodowy 35
 Siarczek węgla 28
 Siarczyn sodu 8, 10
 Składaki gumowe 90
 Skórguma 89, 94, 96
 Skóra sztuczna 111
 Słodowe preparaty 42
 Słomka i włosie jedwabiu sztucznego 28, 29, 30
 Smar adhezyjny 26, 59
 Smary wozowe 25
 Smoła drzewna 22, 24
 Smoła destylowana 14
 Smoła do budowy dróg 31
 Smoła impregnacyjna 25
 Smoła preparowana 14
 Smoły sosnowe 25
 Smoła węglowa 31
 Smoła wylewna 14
 Soda amoniakalna 2
 Soda gryząca (kaustyczna żrąca) 2, 11, 13
 Soda oczyszczona 2
 Sole amonu 49
 Sole antymonu 49
 Sole baru 49
 Sole bizmutu 49
 Sole chromu 49
 Sole cyny 49
 Sole cynku 49
 Sole kadmu 41, 49
 Sole kobaltu 49

 Sole kw. cytrynowego 46
 Sole kw. solnego 46
 Sole kw. fosforowego 46
 Sole kw. siarkowego 46
 Sole kw. szczawiowego 46
 Sole magnezu 49
 Sole miedzi 49
 Sole niklu 49
 Sole ołowiu 49
 Sole platyny 49
 Sole potasu 49
 Sole rtęci 49
 Sole selenu 49
 Sole sodu 49
 Sole boranu 49
 Sole wapnia 49
 Sole złota 49
 Sole potasowe 1
 Sole nieorg. ch. cz. 46
 Sole metali szlachetnych 51
 Sole srebra i żelaza 36, 49
 Soki owocowe 50
 Solwentnafta 31
 Sól cynowa 101
 Sól glauberska zwykła i krystaliczna 5, 6, 9, 10, 24, 28, 101, 102
 Sól Karlsbadzka 101
 Sól kamienna i jadalna 2
 Sól do konserwowania mięsa 12
 Sól Seignetta 15
 Spirytus drzewny 22
 Spirytus rektyfikowany 21, 47, 52
 Spirytus bezwodny 52
 Spłonki 17, 18, 19
 Spłonki górnicze: piorunianowe azotkowe 17, 19
 Spoiwa 14
 Spumol 55
 Stearyna 55, 56, 115
 Stearyna kosm. 56
 Stearynian glinu 55
 Stearynian wapnia 55
 Stearynian cynku techn. kosm. 55
 Steracid 55, 56
 Superfosfaty 3, 4, 5, 6, 8, 9, 20,
 Superfosfat mineralny 3, 8, 9,
 Supertomasyna 11
 Supertomasyna azotniakowa 11
 Syndedikon 98
 Sulfanol 34
 Sulfokwasy aminowe 34
 Sulfokwasy oksydwiazków 34
 p-Sulfo-benzyloamina 34
 Sykatory żywiczne 26
 Syropy owocowe 50
 Szkło granulowane 14
 Szpachlówki 82
 Szmalec wieprzowy 59
 Sznury gumowe 114
 Szpaty mielone 14, 101
 Sztuczny róg 16

 Śzczepionki i surowice weterynar. i ludzkie 37
 Szczotki do maszyn elektrycznych 13

 Środki apreturowe 35
 Środki dezynfekujące 34, 41, 46, 48
 Środki owadobójcze 11, 12
 Środki zapalcze 17, 18, 19, 21
 Śruty odolejone 56, 64
 Śrut rycynowy 50, 60
 Świece 56

 Talk blaszkowy 14
 Talk mielony 14
 Tapety 100
 Taśmy hamulcowe 91
 Taśmy izolacyjne 90
 Taśmy do maszyn piszących 98, 99
 Taśmy transportowe 89, 90
 Tektura smołowcowa 31
 Termit 17
 Terpentyna 25, 26, 27
 Terpenhydrat 26
 Textra 28
 Tetranitrometyloanilina (tetryl) 17
 Tiosiarczan sodu 10, 35
 Tlen 11, 19
 Tlenek chromu 101
 Tlenek cynku ch. cz. 46
 Tlenek cynku farm. 78
 Tlenek cyny 103
 Tlenek miedzi 101, 103
 Tlenek żelaza 4, 6, 78
 Toluen ch. c. 31
 Toluol techn. 31
 m-Toluilenodwuamina 34
 o-Toluidyd kw. b-oksynaftoesowego (naftoelan D) 34
 Tomofan 28
 Tłuszcz kostny 6, 55
 Tłuszcz skórny 55
 Tłuszcz jadalny 58, 60, 65, 68, 69, 70, 71
 Tłuszcz roślinny 56, 58, 60, 61, 64, 66, 67
 Tłuszczowe artykuły wszelkie 65
 Tran do skór 25
 Trany sulfonowe 106
 Trójchloroetylen 12
 Trójfosforan sodu 15
 Trójnitrotoluol 20
 Tucol - klej specj. 55
 Tusze rysunkowe 98, 99
 Trójnitrofenol (kw. pikrynowy) techn. i oczyszcz. dla analiz. 34

 Ugry 79
 Ultramaryna 73, 74
 Utrwalacze do celów fotograficznych 35
 Uszczelnienia do maszyn 91, 93, 97

Wata hygroskopijna 112
Wapno chlorowe 11, 12, 13
Wapno pastewne i nawozowe 14
Wapień mielony 14
Wapnamon 11
Wapniokrzem 14
Węgiel drzewny 22, 24
Węgiel kamienny 2
Węgiel sosnowy retortowy 25
Węgiel wywarowy 21
Węglan amonowy 11, 105
Węglan miedzi zasadowy 51
Węglan potasu kalc. 12
Węglan potasu krystaliczny 12
Węglan sodu ch. cz. 44
Węglan wapnia strącony 4, 107
Węgłe do lamp łukowych 13

Woda amoniakalna ch. cz. 11
Woda utleniona 13, 105
Wodorotlenek potasowy 12
Wody mineralne sztuczne 36, 39
Wodór 11
Wybuchowe materiały górnicze 17,
18, 19, 21

Zapalacze lontów 17
Zapalniki elektryczne 17, 18, 19
Zapalniki żarowe 17
Zaprawy garbarskie 4
Zaprawa kwarcytowa 14
Zasady pirydynowe 31
Zaprawy zasiewne 105
Zastrzyki 37, 41
Zielenie cynkowe 80
Zieleń chromowa 79, 80

Zieleń wapienna 79, 80
Ziemie odbarwiające 10
Związki potasu 1, 49

Żelazocyjanki sodowe, potasowe i
wapniowe 12
Żelazokrzem, żelazochrom, żelazo-
glinokrzem, żelazomangan i inne
stopy żelaza 14
Żelaza sole 36
Żelazofosfor 14
Żelatyna wybuchowa 17
Żelatyna techniczna 55
Żelatyna do fabr. kapsulek 55
Żywica z drzew iglastych 25, 26, 27
Żywica kumaronowa 31
Żywica piwowarska 26
Żółcienie 79, 80
Żywica specjana „Sigma” 26

MOSCIEŃ
PREZYDENT • RZECZYPOŚ
POLIŃ • POLSKIEJ

Zarzad

Zemsky

Wykonał St. O. Chrostowski.

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO R. P.

ZA ROK 1936

SPRAWOZDANIE OGÓLNE O SYTUACJI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Rok 1936 przyniósł gospodarce światowej wydatną poprawę. Obok dalszego wzrostu koniunktury wewnętrznej w szeregu krajów, zauważyć się dały równoległe niektóre objawy poprawy w wymianie międzynarodowej. Wzrost cen szeregu surowców przemysłowych, skonstatowany już w roku 1935, nabrał charakteru bardziej trwałego i powszechnego. Pogląd wyznawany w r. 1935, że wzrost ten należy przede wszystkim zawdzięczać zbrojeniom niemieckim i wojnie włosko-abisyńskiej, częściowo ustąpił pogładowi, że tendencje zwykłe cen noszą również gospodarczy charakter, chociaż wkrótce po zakończeniu wojny afrykańskiej rozpoczęły się niepokoje na półwyspie iberyjskim, a wpływ gospodarczy zbrojeń niemieckich został zrównoważony przez wpływ zbrojeń angielskich.

Niemal donioślejsze jest zjawisko szybkiej i wydatnej poprawy ceny światowej zbóż, przy równoczesnym wyczerpywaniu zapasów.

Obiektywnym wyrazem tych przemian jest wzrost wskaźników handlu światowego, mianowicie: wzrost wskaźnika wartości z 34,8 w r. 1935 — do 37,7 w roku 1936, wzrost wskaźnika quantum handlu światowego z 82,3 do 85,4, wreszcie wzrost wskaźnika cen z 42 do 44 (rok 1929 = 100).

Niestety — tempo wzrostu koniunktury światowej w porównaniu z tempem wzrostu koniunktur wewnętrznych jest bardzo powolne; przeszkadzają tutaj niewątpliwie okoliczności pozagospodarcze, jak również trudności ekonomiczne, odczuwane w r. 1936 z zupełnie różnych zresztą względów przez dwa wielkie organizmy gospodarcze — francuski i niemiecki.

Charakterystyki roku 1936 w gospodarce światowej niepodobna zakończyć nie wspomniawszy o doniosłym fakcie dewaluacji fran-

ka francuskiego, franka szwajcarskiego, florena holenderskiego i liry włoskiej. Dewaluacja ta, łącznie z towarzyszącym jej układem w sprawach monetarnych, miała stać się początkiem światowej stabilizacji walut i ożywienia międzynarodowej wymiany dóbr, usług i kapitałów.

Wskaźniki czwartego kwartału roku 1936 zdają się sprzyjać twierdzeniu, że operacje dewaluacyjne zachodnio-europejskie w pewnej mierze przyczyniły się do ożywienia tej wymiany.

Przechodząc do oświetlenia ogólnego położenia gospodarstwa polskiego, rozpocząć należy od doniosłego faktu wprowadzenia, w dniu 26 kwietnia ograniczeń dewizowych. Pesymistyczne przewidywania co do wpływu posunięć deflacyjnych w końcu roku 1935 naogół nie sprawdziły się, gospodarstwo polskie wykazało stosunkowo znaczną odporność, niemniej jednak niepokojący odpływ złota z instytucji emisyjnej skłonił Rząd do wprowadzenia ograniczeń dewizowych. Skutki tego zarządzenia w stosunku do naszych obrotów towarowych z zagranicą omawiamy na innym miejscu, tutaj podkreślić należy, że ograniczenia dewizowe wywołały szereg wtórnych skutków w postaci przede wszystkim wzmocnienia zainteresowania doskonalszym wyzyskaniem produkcji krajowej, krajowych surowców i surowców zastępczych. Z punktu widzenia rozwoju przemysłu chemicznego bodziec wywołany przez ograniczenia dewizowe musi być oceniony pozytywnie, co nie znaczy bynajmniej, aby w interesie tego przemysłu leżało nadmierne przedłużanie trwania tych ograniczeń.

Saldo naszej wymiany towarowej z zagranicą uległo pogorszeniu. Odnosne cyfry przedstawiają się następująco:

	1935	1936
Wywóz zł.	925.040.000	1.026.208.000
Przywóz „	860.645.000	1.003.435.000
Saldo dodat. zł.	64.395.000	22.773.000

Zwiększenie wartości zarówno przywozu jak i wywozu należy w pewnej mierze przypisać wzrostowi cen, jednakże obok tego nastąpiło niewątpliwie zwiększenie wolumenu obrotów.

Zmiany w saldzie tłumaczą się wzrostem przywozu, który to wzrost niemal w całości przypada na surowce i półfabrykaty, niezbędne wytwórczości polskiej, i organicznie związany jest ze wzrostem tej wytwórczości i poprawą na rynku wewnętrznym.

W wyniku działania ograniczeń dewizowych i braku istotnych zmian w saldzie wymiany towarowej z zagranicą, zapas złota w Banku Polskim na 1 stycznia 1937, po przejściowym osłabieniu w pierwszych miesiącach, wynosił 393 milionów złotych, różniąc się od stanu na 1 stycznia roku 1936 o 78 milionów złotych.

Równolegle z powyższymi zjawiskami, związanymi z obrotem zagranicznym, rozwijała się pomyślnie koniunktura wewnętrzna. Wskaźnik produkcji przemysłowej rósł z miesiąca na miesiąc, poczynając od poziomu 67,3 w styczniu (wskaźnik na rok 1935 — 66,4) do poziomu 77,5 w grudniu.

W zakresie tego wskaźnika zbliżyliśmy się do stanu z roku 1930. Wzrost znacznie jednak powolniejszy wykazały wskaźniki cen, mianowicie: wskaźnik cen przemysłowych z 56 w styczniu (rok 1935 — 56,7) do 60,4 w grudniu, wskaźnik cen rolniczych z 38,2 w styczniu (rok 1935 — 38,7) do 43,3 w grudniu (z usunięciem sezonowości). Po raz pierwszy zatem od początku kryzysu oba wielkie działy naszego gospodarstwa narodowego wykazały równoczesną i równorzędną poprawę.

Zjawisko to ma doniosłe znaczenie, jeśli zważyć że znaczna część dotychczasowych wysiłków w dziedzinie gospodarczej była obracana w kierunku znalezienia równowagi pomiędzy miastem i wsią, w kierunku poszukiwania wewnętrznego rynku zbytu dla wyrobów przemysłowych. Napięcie tych wysiłków zostaje obecnie zwracane w kierunku podnoszenia rozwoju gospodarczego i dobrobytu naszego kraju. Projekty rządowe, za-

mknięte w planie inwestycyjnym, będą niewątpliwie realizowane przy współpracy czynników prywatno-gospodarczych, dla których stabilizacja szeregu warunków, zwłaszcza w dziedzinie walutowej, stwarza impulsy do działania.

Na tle powyższych zjawisk dwie okoliczności nadal budzić mogą niepokój. Jedną z nich jest brak poprawy w zakresie kapitalizacji wewnętrznej, nadającej się do lokat długoterminowych oraz brak aparatu kredytowego, który by tę kapitalizację mógł rozwinąć i wyzyskać.

Drugim nierównie groźniejszym i trudniejszym do opanowania jest ciężąca nadal nad rynkiem pracy wysoka liczba bezrobotnych. Cyfry porównawcze bezrobotnych, zarejestrowanych na koniec grudnia, przedstawiają się następująco:

r. 1934	1935	1936
413.703	402.814	466.004

Jak wiemy, cyfry te nie wyczerpują niestety ogólnej liczby pozbawionych pracy, nie obejmują zwłaszcza młodzieży, wchodzącej w życie i poszukującej pracy. Wzrost produkcji okazuje się zbyt powolny w stosunku do przyrostu ludności i dalsze uprzemysłowienie, kolonizacja wewnętrzna i ekspansja zewnętrzna naszego kraju nadal są najpilniejszymi postulatami.

Okres poprawy gospodarczej zbiega się z zwyczaj zżywieniem tendencji reformatorskich w zakresie ustawodawstwa socjalnego. Jak wiadomo — wzrost koniunktury wywołuje wzrost rewindykacji ze strony świata robotniczego i odwrotnie, depresja gospodarcza charakteryzuje się m. innymi zanikiem ruchów masowych w tej dziedzinie.

Zgodnie z powyższym porządkiem, daje się w Polsce w roku 1936 zauważyć napływ projektów, zmierzających do rozszerzenia ustawodawstwa socjalnego, stanowiący jakby korelat fali strajków, zanotowanej w naszym gospodarstwie w pierwszej połowie roku 1936.

Tendencje te wymagają czujnej uwagi ze strony życia gospodarczego.

Przed zakończeniem tego ogólnego przeglądu położenia gospodarczego dodać należy, że przemysł chemiczny naogół uczestniczył na równi z innymi w poprawie koniunktury wewnętrznej. Wskaźnik przepracowanych ro-

botniko-godzin w tym przemyśle wzrastał w ciągu roku 1936 równomiernie i dość znacznie od 87,6 w styczniu (wskaźnik za rok 1935 — 86,8) do 96,5 w grudniu — dając przeciętną za rok 1936 — 91,8, wyższą od przeciętnej z roku 1930. Nadto — jak i przed tym — wskaźnik przemysłu chemicznego jest najwyższym ze wskaźników, ogłaszanych przez Instytut Badania Koniunktur Gospodarczych i Cen.

Ruch cen. Na tle ożywienia koniunkturalnego, rok 1936 zaznaczył się w gospodarce światowej ruchem zwyżkowym cen. Zjawisko poprawy najsilniej zarysowało się w cenach zbóż i podstawowych surowców pochodzenia rolniczego. Równocześnie zwyżkowały ceny szeregu surowców i gotowych wyrobów przemysłowych.

Wzrost cen na rynkach zagranicznych nie mógł pozostać bez wpływu na kształtowanie się cen na rynku polskim, zwłaszcza że pod działaniem pomysłnej koniunktury wewnętrznej nastąpiło wydatne zwiększenie produkcji i obrotów. Zwyżka cen występowała w

znacznie powolniejszym stopniu, niż proces zwiększania produkcji i znalazła silniejszy wyraz w zakresie wytworów rolniczych.

W przemyśle chemicznym ruch cen kształtował się niejednolicie z wahaniem przeważnie zniżkowym; tendencje wzrostu cen, poza produkcją opartą na surowcach zagranicznych, dały się zauważyć dopiero w ostatnim kwartale 1936 r. Naogół jednak ceny artykułów chemicznych pozostały na niezmiennym niskim poziomie z końca r. 1935 — okresu akcji zniżki cen, z nielicznymi odchyleniami w górę lub w dół. Pomimo zwyżki cen niektórych importowanych (np. fosforyty) i krajowych (np. nasiona oleiste) surowców — przemysł albo nie podążył wcale za zwyżką, utrzymując ceny na niskim poprzednim poziomie (np. superfosfaty), albo uwzględnił tendencje zwyżkowe w pewnym tylko stopniu (np. oleje roślinne).

Bilans handlowy przemysłu chemicznego. Bilans przywozu i wywozu produktów chemicznych za lata 1935 i 1936 przedstawiał się następująco (w tysiącach złotych):

Wyszczególnienie	1 9 3 5		1 9 3 6	
	Przywóz	Wywóz	Przywóz	Wywóz
Pierwiastki, zasady, kwasy i ich sole	11.600	13.693	11.110	11.089
Środki farmaceutyczne, opatrun. lekarstwa	7.228	222	6.941	265
Barwniki syntetyczne i produkty pośrednie służące do ich wyrobu	7.203	29	10.681	33
Wyciągi, przetwory farb, farby mineralne, atramenty, lakiery, garbniki	10.384	2.905	13.426	3.184
Olejki eteryczne, esencje, sztuczne przetwory aromatyczne, perfumeria, kosmet.	4.637	42	4.758	31
Materiały wybuchowe i środki zapalcze	38	736	355	1.918
Mydła, przetwory z tłuszczów i wosku	395	16	445	24
Kleje, żelatyna i kity	876	776	936	1.001
Nawozy	3.080	12.743	8.484	11.680
Chemiczne przetwory osobr. niewym.	6.142	194	6.732	116
	51.583	31.356	63.868	29.341
Włókna sztuczne	1.577	1.648	1.709	1.358
Kauczuk, jego surogaty i wyr. z kauczuku	12.913	849	15.661	614
Drewno farbiarskie, garbarskie, żywice	4.728	213	4.760	392
Surowce mineralne, używane w przem. chem.	3.130	—	3.270	—
Produkty węglpochodne	967	9.989	813	8.906
Węgiel drzewny i węgiel aktywow.	453	306	292	506
Cerata i linoleum	675	232	692	224
Tłuszcze i oleje pochodz. zwierz. (nie spożywcze)	10.880	—	15.648	18
Oleje pochodzenia roślinnego	1.131	8	1.402	129
Nasiona oleiste *)	14.646	4.321	12.879	5.613
Makuchy	863	3.233	655	1.861
	51.963	20.819	57.781	19.621
	103.546	52.175	121.649	48.962

*) Obrót nasion oleistych zamieszcz. został w niniejszym zestaw. dla zobrazowania bilansu handlowego tłuszcz, w ramach przem. chem.

Ogólny przywóz w 1936 roku wszystkich objętych zestawieniem artykułów — w porównaniu z rokiem poprzednim — wykazuje wzrost o około 19% i wynosi 122 miliony złotych. Zwiększenie importu artykułów chemicznych jest zjawiskiem po raz pierwszy notowanym od roku 1929 — okresu największego napięcia w zakresie obrotu chemikaliami z zagranicą. Następująca tablica ilustruje spadek przywozu produktów chemicznych w ostatnich kilku latach:

1929 — 420 milj. zł.	1932 — 144 milj. zł.
1930 — 314 „ „	1933 — 132 „ „
1931 — 193 „ „	1934 — 115 „ „
	1935 — 104 „ „

Wzrost przywozu zarysował się przede wszystkim w zakresie surowców i półproduktów chemicznych; wymienić tu należy fosforyty, półprodukty organiczne oraz kauczuk i jego surogaty. W nikłym natomiast stopniu zwiększenie importu objęło gotowe wyroby chemiczne. Eksport chemiczny, po odliczeniu wywozu nasion oleistych i uwzględnieniu wywozu stopów żelaza, reprezentowanych przez Związek — wykazuje spadek z 48.686 tys. złotych w 1935 r. do sumy zł. 43.842 tys. złotych w r. 1936, a więc o zł. 4.844 tys. zł. Zmniejszenie wywozu chemicznego, wynoszące w stosunku do roku poprzedniego ok. 10%, ogranicza się do 6% — jeżeli uwzględnić wyłącznie artykuły, wymienione w pierwszej części zestawienia.

Analizując poszczególne pozycje po stronie przywozu, należy podkreślić fakt znacznego zwiększenia importu w grupie nawozów sztucznych. Zaciążył tutaj przede wszystkim przywóz żużli Thomasa, większy o 1.500 tys. zł. niż w roku 1935. Po raz pierwszy od dłuższego czasu notujemy również wzrost importu fosforytów o poważną sumę 4.000 tys. zł. Świadczy to o pewnej poprawie w dziale przemysłu superfosfatowego i zwiększeniu zapotrzebowania Polski na nawozy fosforowe. Zwiększył się znacznie w 1936 r. przywóz półproduktów organicznych i barwników — z 5.736 tys. zł. do 8.849 tys. zł. W poważnym stopniu nastąpił wzrost importu kauczuku surowego o sumę blisko 3.000 tys. zł., co jest związane ze zwiększeniem produkcji opon i dętek oraz artykułów galanterijnych. Wy-

datnie zwiększył się przywóz tłuszczów i olejów pochodzenia zwierzęcego oraz olejów i tłuszczów utwardzonych, przy jednoczesnym spadku importu nasion oleistych o przeszło 1.500 tys. zł. Przywóz gotowych środków farmaceutycznych skurczył się o ok. 300 tys. zł. Zmalał też przywóz niektórych produktów węglopochodnych. Dość znacznie spadł import celulozoidu, galalitu, bakelitu, węgla aktywowanego, kalafonii oraz siarczku węgla — wobec zwiększenia produkcji tych artykułów w kraju.

Pozostałe pozycje przywozowe pozostają na poziomie roku 1935, bądź też wykazują nieznaczne tylko odchylenia.

Na spadek eksportu o blisko pięć milionów złotych złożyło się zmniejszenie wywozu następujących produktów: benzolu oczyszczonego o 863 tys., przy równoczesnym zresztą wzroście wywozu benzolu surowego o 732 tys. zł.; olejów smołowych o 919 tys. zł.; fenolu o 338 tys. zł.; makuchów o 1.384 tys. zł.; sody o 885 tys. zł.; siarczanu amonu o 2.959 tys. zł.; superfosfatów o 908 tys. zł. Nadto spadł nieznacznie wywóz szeregu innych produktów. Niektóre pozycje eksportu wykazały wzrost, nie kompensujący powyższych strat, w szczególności wzrost wywozu karbidu o 530 tys. zł., bieli cynkowej o 224 tys. zł. i materiałów wybuchowych o 1.081 tys. zł. Na innym miejscu przyczyny tych zjawisk są bliżej zanalizowane.

Sprawy przywozowe.

Dn. 12 maja 1936 r. weszły w życie zakazy przywozu do Polski wszystkich towarów. Dotychczasowa częściowa reglamentacja towarowa została więc zastąpiona reglamentacją całkowitą, której podstawę prawną stanowi rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 5 maja 1936 w sprawie zakazu przywozu towarów.

Wolne do przywozu są tylko towary, objęte konwencją górnośląską z r. 1922, towary w małym ruchu granicznym, w obrocie uszlachetniającym oraz te wszystkie, które korzystają z ulg celnych, udzielanych przez Ministra Skarbu na podstawie publikowanych w Dzienniku Ustaw rozporządzeń o zniżkach celnych.

W ten sposób cały obrót towarowy Polski z zagranicą uległ zreglamentowaniu.

Równocześnie — wygasły wszelkie inne rozporządzenia wcześniej wydane, a doty-

czące zakazów przywozu. Ogłaszane więc poprzednio co pół roku terminowe zakazy przywozu zostały zastąpione zakazami bezterminowymi.

Procedura składania podań o zezwolenie przywozu towarów nie uległa zmianie.

Rozporządzenia o zniżkach celnych były, jak poprzednio — ogłaszane co pół roku, składając się z trzech zasadniczych wykazów, przy czym w wykazie Nr 1 figurują takie towary, których przywóz za niższym cłem uzależniony jest od zezwolenia Ministra Skarbu; w wykazie Nr 2 — od zaświadczeń Izby Przemysłowo-Handlowych; w wykazie Nr 3 — automatycznie korzystające z cła niższego.

Sprawy traktato- we.

Układ stosunków polityczno-handlowych pomiędzy większością krajów wywołuje konieczność nieustannego przystosowania wzajemnych zobowiązań traktatowych do zmieniającej się polityki gospodarczej każdego kraju, i rewidowanych przy każdej zmianie przepisów, dotyczących obrotu z zagranicą. Ponadto ścisły bilateralizm, cechujący współczesne układy handlowe, wymaga również częstej ich rewizji. W rezultacie powiedzieć można, że większość naszych układów handlowych jest corocznie rewidowana i odnawiana, a rokowania handlowe trwają w permanencji.

W roku 1936 na czoło zagadnień naszej polityki handlowej wysunęły się rokowania z Francją. Jak wiadomo, stosunki handlowe z tym krajem regulowane były przestarzałym traktatem z r. 1924 i kwartalnymi umownymi kontyngentami, utrzymującymi obroty na niskim poziomie.

Dn. 20 lipca 1936 r. weszło w życie nowe porozumienie handlowe polsko-francuskie. Porozumienie to ma charakter tymczasowy, jest zawarte na pół roku i może być automatycznie prolongowane na każdy kwartał następny, jeśli nie będzie wypowiedziane na 2 tygodnie przed końcem poprzedzającego kwartału. Prowizorium to zmienia zasadniczo dotychczasowe stosunki polsko-francuskie. Przyznaje bowiem polskim towarom, eksportowanym do Francji, klauzulę największego uprzywilejowania i taryfę minimalną, co znakomicie polepsza szanse polskiego eksportu do Francji. Wzajemnie — Polska przyznaje Francji szereg zniżek celnych na eksportowane

z Francji towary — zamiast wygasłych zniżek celnych, przyznanych Francji w r. 1924.

Jeśli chodzi o artykuły chemiczne, to udzielona została Francji pokaźna ilość zniżek w polskiej taryfie celnej, zastępujących dawne zniżki z r. 1924, lub też całkiem nowych. Przy badaniu żądań, wysuniętych przez stronę francuską w zakresie cel polskich na artykuły chemiczne, delegaci Rady Traktatowej, współdziałający z polską delegacją przy rokowaniach, poszli drogą, która dała w swoim czasie doskonałe rezultaty przy zawieraniu umowy handlowej z W. Brytanią. Mianowicie, przeprowadzono cały szereg rozmów, narad i konferencji z francuskim Związkiem Przemysłu Chemicznego oraz poszczególnymi przedsiębiorstwami francuskimi, produkującymi i eksportującymi artykuły chemiczne do Polski. W wyniku tych narad nastąpiło całkowite uzgodnienie poglądów obu przemysłów chemicznych — polskiego i francuskiego — zarówno co do charakteru eksportu francuskiego, jak co do żądań w zakresie zniżek celnych. Narady zakończone zostały podpisaniem wspólnego sprawozdania, dostarczonego oficjalnej polskiej i francuskiej delegacji do rokowań, które w wyniku osiągniętego przez sfery gospodarcze porozumienia miały na tym przynajmniej odcinku znakomicie uproszczone negocjacje.

W zakresie wysokości obrotów towarowych między Francją a Polską, zawarte prowizorium ustala zasadę całkowitego zrównoważenia obrotu, przyczem za punkt wyjściowy przyjęto wartość polskiego przywozu z Francji w r. 1935. Kontyngenty przeto, którymi zamyka się import towarów francuskich do Polski, odpowiadają zmniejszonej o pewien odsetek wartości takiego przywozu w odpowiednim okresie poprzedniego roku. Co kwartał przeprowadzane rozliczenia mogą wskazać na konieczność zastosowania pewnych korektyw, uskutecznianych w następnym okresie kwartalnym.

Jeśli wreszcie chodzi o sprawy rozrachunków, nie wynikających z obrotu towarowego, to specjalne postanowienia umowy regulują również to zagadnienie.

Zawarte w lipcu prowizorium zakończyło ostatecznie ten etap polskiej polityki gospodarczej, który był związany z wprowadzeniem w życie nowej taryfy celnej. Dawny bowiem

traktat polsko-francuski przewidywał pewne procentowe zniżki od stawek starej taryfy celnej, a mechaniczne przerachowanie ich na nową taryfę o innej konstrukcji i innych stawkach celnych zniekształcało bardzo często logiczną strukturę tej taryfy.

Równocześnie jednak nowe prowizorium rozpoczęło cykl umów, jakie Polska zawiera w obliczu wprowadzenia reglamentacji obrotu dewizowego. Była to bowiem pierwsza umowa, jaką znegocjowano licząc się już ze zmienionymi warunkami życia gospodarczego, w związku z polskimi przepisami dewizowymi.

Podjęcie dalszych rokowań, mających na celu wyrównanie całokształtu stosunków gospodarczych polsko-francuskich, poprzedzone zostało wizytą przemysłowców polskich we Francji, którzy udali się tam na zaproszenie Ministra Przemysłu i Handlu p. Bastida, celem omówienia warunków ożywienia wymiany towarowej pomiędzy obu krajami, ze szczególnym uwzględnieniem interesów eksportu polskiego.

Rozpoczęcie rokowań o zastąpienie prowizorium trwałą umową, a raczej pełnym traktatem handlowym, przesunięte zostało na początek roku 1937.

Kompleks układów polsko-włoskich miał za zadanie z jednej strony przywrócić obrotom między dwoma krajami ich rozmiary z okresu poprzedzającego sankcje, następnie zaś przygotować te obroty do zmienionych, zarówno po stronie polskiej jak i włoskiej, warunków dewizowych.

Zawarty został dn. 13 września 1936 roku układ, poddający clearingowi obroty polsko-włoskie, których technikę w Polsce objęło Polskie Towarzystwo Handlu Kompasacyjnego.

Układ ten przewiduje równoważenie obrotów wzajemnych oraz eksport dodatkowy z Polski na pokrycie niektórych zobowiązań finansowych wobec Włoch.

W następnej kolejności wymienić należy rokowania z Danią, Rumunią, Austrią, Holandią i Belgią, zakończone zawarciem odpowiednich układów.

Jak wiadomo, z Danią od dłuższego czasu już trwał stan beztraktatowy w zakresie układów kontyngentowych — zakończony w sierpniu podpisaniem nowego układu, niewprowa-

dzałego istotniejszych zmian do stosunków z przed okresu beztraktatowego.

Z Rumunią podpisany został w dniu 24 października układ, regulujący zrównoważone obroty towarowe na okres roczny i wprowadzający prowizorium w zakresie stosunków rozrachunkowych. Układ ten pozwoli na wzmożenie eksportu naszego, całkowicie niemal zahamowanego od chwili wypowiedzenia w grudniu roku 1935 umowy z r. 1934. Już w lutym r. 1937 zastąpiono prowizorium trwałą umową rozrachunkową. Technikę powierzono po stronie polskiej Polskiemu Instytutowi Rozrachunkowemu (P. I. R.) — po stronie rumuńskiej zaś do funkcji ustalania kursów rozrachunkowych lei powołano Rumuński Instytut Eksportowy. Nowy system ujednolajnia wysokość i sposób pobierania dopłat („Aufgeld”) od eksporterów polskich, co należy uważać za korzystne dla naszego eksportu.

Układ austriacki zawarty w lipcu, obok korektyw w zakresie obrotu towarowego, wprowadził system clearingowania wzajemnych pretensji towarowych i pieniężnych, tworząc w ten sposób warunki do gładkiego przebiegu wymiany między obu krajami.

Układy belgijskie i holenderskie, zawarte jeszcze z początkiem roku 1936, stanowią typ układów celnych i kontyngentowych, realizujących obustronne zaktualizowane postulaty.

Z końcem roku na żądanie strony belgijskiej podjęte zostały rokowania o rewizję układu, zakończone w styczniu 1937 r. Układ ten obejmuje korzystne dla eksportu belgijskiego postanowienia, będące korelatem faktu, że Belgia wysunęła się na trzecie miejsce w zespole krajów, odbierających polskie towary.

Ze Szwajcarią prowadzone były długotrwałe rokowania, mające na celu zarówno przyszłe uregulowanie obrotów towarowych, jak i sprawę dość znacznych zamrożonych w Polsce szwajcarskich należności towarowych. Ta ostatnia sprawa znalazła swe rozwiązanie w układzie podpisanym dnia 19 listopada, a przewidującym odmrożenie należności w drodze eksportu. Rokowania o nowy układ towarowy i rozrachunkowy przeciągnęły się do roku 1937 i zakończone zostały zawarciem w lutym 1937 półrocznego układu, poddającego

obroty polsko-szwajcarskie systemowi wiązanych transakcji kompensacyjnych.

W dn. 2 kwietnia 1936 r. zawarty został układ kontyngentowy i rozrachunkowy z Turcją, pozwalający wreszcie na rozpoczęcie wymiany handlowej z tym krajem. Obroty oparte są na clearingu w stosunku 1 do 1.

Na zakończenie przypomnieć należy odnowienie normalnych układów kontyngentowych i celnych z Estonią, Finlandią, Grecją, Węgrami, Norwegią, Szwecją i Z. S. R. R.

Stosunki handlowe z W. Brytanią i Niemcami w okresie sprawozdawczym oparte były na umowach, zawartych w roku 1935.

Rokowania o rewizję umowy z Niemcami, podjęte w drugiej połowie roku 1936, nie dały do końca roku wyników; poczynając od listopada obroty regulowane były w drodze prowizorycznego przedłużenia mocy obowiązujących układów. W lutym r. 1937 podpisany został układ ramowy, nie wprowadzający istotnych zmian do techniki obrotów polsko-niemieckich. Przewidziane zostało natomiast podwyższenie wzajemnych obrotów, związane z szeregiem ustępstw kontyngentowych, a nawet celnych ze strony polskiej. Niektóre z tych koncesji godzą — niestety — w istotne interesy polskiego przemysłu chemicznego.

Sprawa rozbudowania sieci naszych umów handlowych z krajami zamorskimi: ze Stanami Zjednoczonymi, dominiami brytyjskimi i krajami Ameryki Południowej — nie posuwała się naprzód, natomiast przy sposobności rokowań z metropoliami nowe ujęcie znalazła sprawa wymiany towarowej z koloniami francuskimi i holenderskimi.

Oceniając w krótkości wyniki naszej polityki traktatowej w roku 1936 powiedzieć należy, że naogół obawy o retorsje ze strony naszych kontrahentów po wprowadzeniu w Polsce reglamentacji dewiz, okazały się płonne. Dostosowanie naszych umów handlowych do zmienionej sytuacji nastąpiło dość gładko.

Jednakże podkreślić należy, że szereg pozycji naszego wywozu przemysłowego, w szczególności zaś wywozu chemicznego, znalazł się w gorszym położeniu wskutek niedostatecznej oceny potrzeb eksportu chemicznego; odnosi się to zwłaszcza do umów z Niemcami, Danią i krajami bałtyckimi.

Sprawy eksportowe. Wywóz produktów chemicznych, którego wartość w roku 1936 sięga

cyfry 43.842 tys. złotych, w porównaniu z rokiem 1935 zmniejszył się o 4.844 tys. zł., czyli z górą o 10%.

Zmniejszenie to przy niemal niezmiennym poziomie cen jest wynikiem spadku ilości wywiezionych produktów.

Wartość eksportu chemicznego w roku 1936 obniżyła się zatem nieco poniżej poziomu z roku 1934 (44.772 tys. zł.). Wartość ta stanowi 4,3% ogólnej wartości eksportu polskiego w roku 1936. Wskutek wzrostu tej ogólnej wartości, przy równoczesnym spadku wartości wywozu chemicznego, odsetek udziału przedstawia się stosunkowo niekorzystnie (rok 1930 — 4%, 1934 — 4,5%, 1935 — 5,3%).

Położenie eksportu chemicznego z początkiem roku bieżącego mogło budzić poważne obawy. W pierwszym kwartale r. 1936 wartość tego eksportu wykazywała, w porównaniu z pierwszym kwartałem r. 1935, spadek o przeszło 18%. Zjawisko to mogło być przypisane znanym przyczynom, które wpłynęły na ogólne osłabienie działalności eksportowej przemysłu polskiego na przełomie 1935 i 1936. Następne miesiące, kiedy nastąpiła zmiana warunków naszego handlu zagranicznego wskutek wprowadzenia ograniczeń dewizowych — przyniosły jednak nieznaczną poprawę; spadek wyniósł ciągle jeszcze 17%.

Dopiero lipiec przyniósł istotną zmianę; na 1 lipca spadek był tylko 14%-owy, od 1 września do końca wyniósł już tylko 10%.

Na spadek wywozu przemysłu chemicznegołożyły się rozmaite przyczyny.

Na pierwszym miejscu postawić należy utrudnienia, wynikające z ograniczeń przywozowych istniejących na rynkach zbytu polskich produktów chemicznych. Dodać należy, że rok sprawozdawczy nie przyniósł szczególnego zaostżenia zarządzeń, dotyczących eksportu chemicznego, natomiast przyniósł, niestety, rezygnację z szeregu pozycji, w wyniku zmiany umownych warunków handlu z niektórymi krajami. Do pozycji, których zmniejszenie należy przypisać tej przyczynie należą: produkty sodowe i superfosfat (blisko dwa miliony zł.) oraz szereg drobniejszych.

Drugim rodzajem przyczyn, wpływających na obniżenie eksportu, są zmiany w strukturze produkcji i zmniejszenie przywozu surowców, przede wszystkim temu przypisać należy spadek wywozu makuchów o blisko półtora miliona złotych.

Dalej wspomnieć należy najmniej może szkodliwą przyczynę spadku eksportu, którą jest wzrost zapotrzebowania i spożycia krajowego; dla tej przyczyny zmniejszył się wywóz olejów smołowych, kleju, stopów żelaza i niektórych drobniejszych produktów.

Wreszcie dodać można, że niektóre pozycje uległy, według oceny eksporterów, chwilowemu tylko i jakby przypadkowemu zmniejszeniu; przykładem jest tutaj wywóz siarczanu amonu, mniejszy w r. 1936 o blisko trzy miliony złotych.

Poza tymi specyficznymi przyczynami podkreślić należy, że sytuacja ogólna na rynkach międzynarodowych uległa tylko bardzo nieznacznej poprawie, jak tego dowodzą cytowane we wstępie wskaźniki.

W zakresie produktów chemicznych ceny utrzymywały się dalej na bardzo niskim poziomie a utrudnienia dla eksportu chemicznego, związane z gorączkową rozbudową tego przemysłu w szeregu krajów, nie uległy osłabieniu. Wśród konkurentów dumpingujących rynki wymienić należy przede wszystkim Niemcy, które przez zastosowanie kursu marki rozrachunkowej do każdego poszczególnego rynku, zdobywają w zakresie cen niemal niezwalczone pozycje.

Dewaluacja walut bloku złotego i liry również wpłynęła niekorzystnie, choć nie katastrofalnie, na poziom międzynarodowych cen produktów chemicznych. Spośród rynków na których nastąpiła dewaluacja — jeden tylko rynek szwajcarski, gdzie eksport chemiczny miał widoki pomyślnego rozwoju, może być uważany za istotną i niełatwą do odzyskania stratę. Poza tym jednak konkurencja eksportu chemicznego krajów, w których nastąpiła dewaluacja, wywarła w okresie przejściowym, przed podniesieniem tamtejszych kosztów produkcji, niekorzystny wpływ na ceny.

Do cech dodatnich okresu sprawozdawczego należą niewątpliwie: znaczny wzrost wywozu karbidu, materiałów wybuchowych i bieli cynkowej, wzrost wywozu niektórych drob-

niejszych pozycji — terpentyny, smoły, chlorku potasu, chlorku i węgla amonu, wapna bielącego, spłonek, oraz pewne powiększenie nomenklatury eksportu.

Przechodząc od oceny położenia wywozu chemicznego do krótkiej charakterystyki działalności Związku w zakresie spraw eksportowych powiedzieć należy, że działalność ta, obok wykonywanych w poprzednich latach czynności, objęła także nowe.

Sekcja Eksportowa Związku nadal pracowała pod przewodnictwem Prezesa Związku, p. Inż. F. Wiślickiego.

Szczególna uwaga Sekcji zwrócona została na działalność informacyjno-propagandową wśród zrzeszonych przedsiębiorstw i organizacji gospodarczych, mającą na celu pobudzenie zainteresowania sprawami eksportowymi.

Odbyły się zatem dwa posiedzenia plenarne Sekcji, uzupełnione dyskusją nad bieżącymi zagadnieniami eksportowymi, oraz referatami na tematy związane z obrotem zagranicznym. Referaty w roku sprawozdawczym wygłosili pp. Dr. T. Łychowski, naczelnik wydziału polityki handlowej w Ministerstwie Przemysłu i Handlu — o znaczeniu bilansu handlowego w gospodarce polskiej, oraz p. Henryk Taubenfeld, kierownik wydziału handlu zagranicznego Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie, na temat skutków dewaluacji zachodnio-europejskich dla polskiego handlu zagranicznego.

Spośród zagadnień obszernie dyskutowanych — godzi się wymienić sprawę organizacji wielkich domów eksportowych oraz sprawę wiązanych transakcji kompensacyjnych.

Temu ostatniemu zagadnieniu Związek poświęcił wiele uwagi. Jak wiadomo — transakcje te przez związanie importera niektórych towarów zamorskich z eksporterem polskim — stwarzają możliwości pomocy finansowej i organizacyjnej dla eksportera. Związek prowadził wyteżoną działalność informacyjną wśród importerów, mającą na celu wskazanie produktów chemicznych, kwalifikujących się do wiązanych transakcji. Ponadto Związek zaproszony został do stałego opiniowania transakcji wiązanych na produkty chemiczne. Przemysł chemiczny w dość szerokiej mierze wyzyskał ten system.

Drugą nową czynnością Związku w sprawach eksportowych było podjęcie się wydawania zgłoszeń wywozowych, wprowadzonych z dniem 25 maja r. 1936 i służących do kontroli oddawania dewiz za eksport w związku z reglamentacją dewizową.

Związek potwierdza zgłoszenia na wywóz wszystkich produktów chemicznych, sprawdza ceny i warunki transakcyj, następnie zaś kontroluje sprzedaż dewiz uzyskanych z eksportu. Praca ta, wyrażająca się w potwierdzeniu i kontroli około 1000 zaświadczeń miesięcznie, jest poważnym obciążeniem działalności Związku. Podjął się jej Związek, kierując się interesem eksporterów produktów chemicznych, i — wykonuje ją systematycznie.

Dotychczasowa aktywność Związku w zakresie informacyjno-badawczym nie doznała osłabienia. Z końcem roku wyczerpany został nakład tysiąca egzemplarzy pięcioletniego „Informatora eksportowego przemysłu chemicznego polskiego”, wydanego w roku 1934; podjęte zostały prace nad nowym wydaniem. Kontakty osobiste i korespondencyjne z placówkami dyplomatycznymi i konsularnymi oraz z zagranicznymi firmami importowymi i pośredniczącymi — były nadal podtrzymywane.

Przypomnieć na tym miejscu należy, że działalność Związku w zakresie spraw traktatowych również jest bezpośrednią działalnością na rzecz eksportu chemicznego.

Prace Związku, mające na celu dostosowanie cen eksportowych do poziomu międzynarodowego, obejmowały, m. inn., współadministrację systemu zwrotu ceł. Następująca tablica przedstawia wywóz produktów chemicznych korzystających ze zwrotu ceł:

Wyszczególnienie	1935		1936	
	kg.	zł.*)	kg.	zł.*)
Biel cynkowa .	5 740.474	2.477.602	6.339.776	3.152.780
Litopony . . .	70.500	27.487	106.100	39.060
Chloran potasu	291.000	215.562	258.768	172.323
Potaż żrący .	37.067	21.800	171.090	100.250
Jedwab sztuczny	250.736	1.250.370	240.696	1.385.172
Cerata	56.452	186.475	79.738	203.324
	6.446.229	4.179.296	7.196.168	5.052.909

*) Wartość loco fabryka.

Ponadto, ze zwrotów ceł korzystają materiały wybuchowe i środki zapalcze.

Na zakończenie dodać musimy, że wzorem lat ubiegłych współpraca Związku z Państwowym Instytutem Eksportowym, Związkiem Izb Przemysłowo-Handlowych, Radą Traktatową, jak również z izbami polsko-zagranicznymi, Polskim Towarzystwem Handlu Kompensacyjnego i Kompanią Handlu Zamorskiego — rozwijała się owocnie.

Sprawy komunikacyjne. Przeprowadzona z końcem 1935 i na początku 1936 roku, w ramach ogólnego programu gospodarczego, obniżka kolejowych taryf towarowych nie przyniosła spodziewanych rezultatów, zarówno dla życia gospodarczego kraju jak i dla przedsiębiorstwa Polskich Kolei Państwowych. Obniżka objęła szereg artykułów, stanowiących 90% przewozu w komunikacji wewnętrznej i efekt jej finansowy obliczony był na sumę około 60 milj. złotych. Jak wynika ze sprawozdania przedsiębiorstwa P. K. P., zwiększenie przewozu towarów nie nastąpiło w tym stopniu, aby mogło zrekomensować obniżkę taryf, a ogólny wpływ z przewozów towarowych, w porównaniu z r. 1935, wydatnie się obniżył. Zaznaczyć jednak należy, że w dużej mierze do obniżenia tego przyczynił się spadek przewozów transytowych.

W związku ze zmniejszeniem wpływów, sytuacja finansowa przedsiębiorstwa P. K. P. staje się coraz trudniejsza i ze strony Ministerstwa Komunikacji wysuwane są zapowiedzi rewizji taryfy kolejowej pod kątem powiększenia dochodów. Wydaje się jednak niewątpliwe, że okres działania zniżek taryfowych jest zbyt jeszcze krótki, aby mogło nastąpić wyrównanie wpływów kolei przez zwiększenie przewozów — z drugiej zaś strony, gdyby akcja zniżki taryf w roku 1935/36 nie została przeprowadzona, można by się spodziewać dalszego silnego skurczenia przewozów, zwłaszcza że poprzedni poziom taryf kolejowych, skalkulowanych według najwyższych cen w roku 1928 i 1929, w wysokim i nieproporcjonalnym stopniu obciążał cenę towaru.

Życie gospodarcze kraju nie odczuło w należyтым stopniu akcji zniżkowej taryf, gdyż nie objęła ona wszystkich artykułów, poza tym miała miejsce wówczas, gdy głęboki spadek cen towarów wywołał w kalkulacji przemysłowej zasadnicze przemiany.

Należy mieć nadzieję, że Ministerstwo Komunikacji wyczerpie wszystkie środki, które ma w swej dyspozycji, zwłaszcza podjąć dalszą rewizję kosztów eksploatacyjnych, zanim doszło by do ostateczności podwyższenia taryf. Przede wszystkim zaś wysuwa się zagadnienie rozwiązania konkurencji trakcji konnej, która zabiera kolei najrentowniejsze przewozy. Coraz bowiem większa część ładunków na najdłuższych nawet odcinkach, jak Warszawa — Wilno, Lwów — Warszawa, przewożona jest końmi. Utrata tych ładunków powoduje poważny spadek obrotów na kolejach i zwiększa straty, ponadto zaś wozy ciężarowe stanowią czynnik, najbardziej niszczący drogi w Polsce.

W marcu 1936 r. upłynęła pierwsza kadencja Państwowej Rady Komunikacyjnej i życie gospodarcze w ciągu całego ubiegłego roku odczuwało brak tej instytucji, pozwalającej na bezpośrednią współpracę z Ministerstwem Komunikacji, gdyż wybory w drugiej kadencji nie zostały rozpisane.

Rozporządzeniem Ministra Komunikacji z dnia 24 lutego ub. r. utworzona została przy Departamencie Ruchu Ministerstwa stała komisja do spraw przewozowych. W skład Komisji wchodzi delegaci Ministerstw: Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Komunikacji oraz przedstawiciele organizacji gospodarczych. W zakres kompetencji Komisji wchodzi wszystkie sprawy, związane z ruchem kolejowym i usprawnieniem przewozów. Związek Przemysłu Chemicznego przez swego przedstawiciela bierze udział w pracach Stałej Komisji.

Wszystkie poważniejsze sprawy na terenie Związku, dotyczące chemicznych zagadnień kolejowych, były rozpatrywane przez Sekcję Komunikacyjną, pracującą pod prze-

wodnictwem p. Inż. Karola Ginsberga. Sekcja Komunikacyjna odbyła w ciągu roku sprawozdawczego szereg posiedzeń, ponadto przewodniczący pozostawał w stałym kontakcie z biurem Związku.

W zakresie spraw kolejowych Związek współpracował z utworzonym w 1936 r. referatem komunikacyjnym Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie, opiniując szereg zagadnień kolejowych z dziedziny przemysłu chemicznego. W żywym również kontakcie pozostawał Związek z Ministerstwem Przemysłu i Handlu oraz Ministerstwem Rolnictwa, współdziałając przy opracowywaniu poszczególnych zagadnień taryfowych.

W roku 1936 Ministerstwo Komunikacji zreformowało szereg taryf, dostosowując je do zmienionych warunków gospodarczych. W zakresie przemysłu chemicznego, przy współudziale Związku i zgodnie z potrzebami produkcji, dokonane zostały zasadnicze zmiany taryf na tłuszcze zwierzęce, nawozy sztuczne oraz środki owado- i grzybo-bójcze. Z ważniejszych wprowadzonych zniżek należy wymienić ulgi taryfowe na nasiona oleiste i oleje roślinne, octan wapnia surowy, smołę drzewną z drzew liściastych, dziegieć, sól glauberską — w przewozach wewnętrznych, oraz na trójchloroetylen, niektóre nawozy sztuczne, litopony — w eksporcie.

Wzorem lat ubiegłych, Związek współdziałał w pracach, związanych z rozbudową połączeń morskich i rozwojem naszego portu — zarówno na terenie organizacji gospodarczych jak czynników urzędowych. Gromadzenie materiałów do zagadnień motoryzacyjnych było również przedmiotem prac Związku.

POŁOŻENIE POSZCZEGÓLNYCH GAŁĘZI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Nawozy fosforowe.

Sytuacja przemysłu superfosfatowego w r. 1936, aczkolwiek w związku z ogólną poprawą sytuacji gospodarczej uległa również pewnej poprawie, w stosunku jednak do lat pomyślnej koniunktury kształtowała się nadal niekorzystnie. Produkcja w roku 1936 wyniosła około 115.000 ton superfosfatu, a więc fabryki pracowały poniżej 13% swej zdolności produkcyjnej.

Zwyżka cen surowców, potrzebnych do produkcji superfosfatu, pociągnęła za sobą wzrost kosztów własnych, który nie znalazł jednak skompensowania w cenie sprzedażnej, gdyż została ona utrzymana na dotychczasowym poziomie, co pogorszyło trudną sytuację fabryk superfosfatu.

Sprzedaż superfosfatu, dokonana przez Zjednoczenie Fabryk Superfosfatowych, na rynku wewnętrznym wyniosła:

w sezonie wiosennym 1936 r.	24.303 ton superfosfatu
	w przeliczeniu na 16%
„ jesiennym 1936 r.	90.830 ton superfosfatu
	w przeliczeniu na 16%
Razem w r. 1936	115.133 t. superfosfatu 16%

Eksport superfosfatu z obszaru celnego Rzeczypospolitej Polskiej w roku 1936 wyniósł 15.369 ton.

Konsumcja superfosfatu w sezonie wiosennym 1936 r. w stosunku do sezonu wiosenne- go 1935 r. wzrosła o 13,9%, w sezonie jesien- nym 1936 r. w stosunku do sezonu jesiennego 1935 r. wzrosła jeszcze poważniej, bo o 25,13%. W konsekwencji — sprzedaż superfo- sfatu w całym roku 1936, w porównaniu z ro- kiem 1935, wzrosła o 22,58%, w stosunku je- dnak do sprzedaży w latach pomyślnej ko- niunktury zbyt superfosfatu jest nadal bar- dzo niski.

„Zjednoczenie” prowadziło sprzedaż prze- ważnie za gotówkę, a jedynie w wyjątkowych przypadkach w bardzo nieznacznej mierze udzielany był przy zakupie superfosfatu kre- dyt.

Przeciętne zużycie superfosfatu na 1 ha zie- mi ornej wzrasta stale w ostatnich latach, ale nie osiąga wciąż jeszcze liczby z roku 1929, wynosząc:

w r. 1929	16,9 kg
1933	4,9 „
1934	5,1 „
1935	5,2 „
1936	6,2 „

Po doliczeniu sprzedaży produkowanej w Chorzowie supertomasyny, tudzież importu żużli Thomasa okazuje się, że ogólne zużycie nawozów fosforowych w Polsce wyniosło w roku ubiegłym okragło 200.000 t, a więc w przeliczeniu na 1 ha ziemi ornej ostatnie lata dały następujące rezultaty:

w r. 1933	7,5 kg
1934	6,8 „
1935	7 „
1936	10 „

Produkcja soli potasowych w u-
Przemysłbiegłych 2-ch latach wyniosła w
potasowy. tysiącach ton:

Produkt	1935	1936
Kainit	82	89
Sylwinit	288	335
Langbeinit	14	9
Razem	384	433

Sprzedaż w efektywnych tonach produk- tów w roku gospodarczym 1935/36 przedsta- wia się jak następuje:

Produkt	w kraju			Na eksport	Razem
	cele roln.	cele prze- myśł.	cele leczn.		
Sole potasowe	58,991	—	—	57,211	116,202
Kainit	96,186	10	—	6,413	102,609
Koncentrat	—	2,569	—	2,307	4,876
Kalimag	2,140	1,050	—	5	3,195
Superpotas	600	—	—	—	600
Langbeinit kap.	—	—	190	—	190

W związku z ogólną poprawą stanu finan- sowego rolnictwa polskiego, zbyt pomocni- czych nawozów potasowych na cele rolnicze uległ w kraju wyżyce; gorzej natomiast kształtowała się sprzedaż na cele przemysło- we, która w koncentracie i kalimagu spadła z 4.100 t. w roku poprzednim do 3.600 ton w r. 1936. Sprzedaż ogólna soli potasowych w ostatnich latach, w przeliczeniu na K₂O, wyniosła:

1934	37 tys. t.
1935	52 „
1936	59 „

Eksport zmniejszył się dość znacznie. Za- uważać jednak należy, że w roku 1934/35 na- stąpiło wyrównanie zaległości kontyngento- wych z lat ubiegłych, tak że wynik bezmała 66.000 ton wysyłki eksportowej, osiągnięty w roku 1935/36, należy uważać za normalny.

W roku sprawozdawczym rozpoczęto na rynku krajowym sprzedaż nawozów potaso- wych loco kopalnia, a więc zmieniono zasad- niczo warunki sprzedażne, gdyż poprzednio sprzedawano rolnikom nawozy potasowe z opłaconym przewozem do każdej stacji w granicach Polski.

Prowadzone przez Sp. Akc. Eksploatacji Soli Potasowych wiercenia gazowe w Kałuszu, w roku sprawozdawczym dały wyniki pozytywne i Spółka częściowo kotły swoje opala już gazem uzyskiwanym z własnego wiercenia.

Związki azotowe. Poziom produkcji w naczelnym polskim zespole produkcyjnym syntetycznych połączeń azotowych — w Zjednoczonych Fabrykach Związków Azotowych w Mościcach i w Chorzowie — i stopień wykorzystania ich sprawności jest przede wszystkim zależny od przebiegu sprzedaży nawozów w kraju. Ten ścisły związek z rynkiem krajowym wynika stąd, że eksport opiera się na kontyngentach umownych, które zmieniają się z roku na rok tylko w niewielkim stopniu, a wahania zbytu produktów technicznych nie są tak duże, aby móc oddziaływać w większej mierze na poziom zatrudnienia fabryk. Natomiast nawozy, sprzedawane na rynku wewnętrznym, reprezentują tak znaczny odsetek całości obrotu, że zwiększenie lub zmniejszenie tej pozycji ma zawsze zasadniczy wpływ na stan zatrudnienia w fabrykach.

Rok 1936 wykazał powszechne ożywienie w sprzedaży nawozów, jednak w dziale azotowym, wobec dość znacznych zapasów, jakie istniały z lat poprzednich, dobre wyniki odbijają się wyraźnie na poziomie produkcji dopiero w roku 1937.

Produkcja poszczególnych gatunków nawozów i produktów technicznych wyniosła:

Nawozy	Mościce	Chorzów	Razem
	w tonach produktu		
Azotniak	—	28.518	28.518
Siarczan amonu	24.926	—	24.926
Saletra wapniowa	41.892	—	41.892
Saletra sodowa	—	2.518	2.518
Wapnamon	—	4.183	4.183
Saletrzak	2.808	9.023	11.831
Nitrofos	4.064	738	4.802
Supertomasyna	—	55.366	55.366

W przeliczeniu na azot związany i bezwodnik kwasu fosforowego produkcja nawozów wyniosła:

ton N_2 20.955,5 (o 3% więcej niż w roku 1935)

ton P_2O_5 11.845 (o 231% więcej niż w roku 1935).

Produkty techniczne	Mościce	Chorzów	Razem
	w tonach produktu		
Karbid	—	12.221	12.221
Azotan amonu	1.240	1.762	3.002
Saletra potasowa	—	921	921
Saletra sodowa	—	2.167	2.167
Woda amoniakalna	—	30	30
Amoniak skroplony	—	95	95
Azotyn sodowy	—	304	304
Salmiak	—	1.753	1.753
Węglan amonu	—	569	569
Chlorek wapna	500	—	500
Kwas solny	694	—	694
Herbatox	232	—	232
Soda kaustyczna	1.995	—	1.995
Tlen m^3	89.356	370.150	459.506
Azot m^3	—	1.955	1.955

W przeliczeniu na azot związany, produkcja artykułów technicznych wyniosła 3.205 ton N_2 , t. j. o 21% więcej niż w roku 1935.

W drugiej połowie roku 1936 uruchomiono w Chorzowie drugi piec karbidowy, ponieważ produkcja jednego pieca, który dotychczas był w ruchu, okazała się niewystarczająca wobec stanu zamówień na karbid i azotniak.

W obu fabrykach zwiększono programy inwestycyjne, które w okresie kryzysu ograniczano tylko do prac niecierpiących zwłoki. Główne roboty inwestycyjne prowadzone są w Mościcach, gdzie rozbudowuje się przede wszystkim instalację do produkcji kwasu azotowego i saletry wapniowej oraz wykonywa się program elektryfikacji okręgu tarnowskiego.

Obrót towarowy za r. 1936 wzrósł w dziale nawozów sprzedanych w kraju o 36%, mianowicie z 111.260 ton w roku 1935 na 151.842 ton w r. 1936, przy czym cyfry szczegółowe za rok 1936 są następujące:

N a w o z y	ton
Azotniak	32.105
Siarczan amonu	3.391
Saletra wapniowa	39.098
Saletrzak	14.618
Nitrofos	3.525
Wapnamon	4.112
Supertomasyna azotniakowana	15.119
Saletra sodowa rolnicza	3.222
Supertomasyna	36.652

Największy wzrost (54%) wykazuje super-tomasyna, jako produkt stosunkowo jeszcze nowy, który wciąż zyskuje sobie nowych nabywców.

Następne zestawienie wykazuje eksport nawozów:

N a w o z y	ton
Siarczan amonu	16.109
Saletra wapniowa	13.274
Azotniak	2.900

Jest to w przybliżeniu ten sam wynik co w roku 1935, a pewne przesunięcia są tylko wynikiem innych terminów odbioru, gdyż kwoty eksportowe pozostały bez zmian. Pocieszającym objawem jest niewielka wyżka cen eksportowych, która częściowo może wyrównać podrożenie surowców. Poziom cen eksportowych wzrósł by wyraźniej, gdyby nie straty poniesione przez wspólną międzynarodową organizację eksportową w Hiszpanii i zupełne prawie wstrzymanie wysyłek nawozów do tego kraju, który przedtym importował około 1/2 miliona ton nawozów azotowych rocznie.

Dział produktów technicznych przyniósł w roku 1936 zwyżkę obrotów o 15% w stosunku do r. 1935. Sprzedaż poszczególnych produktów technicznych wyniosła:

Produkty techniczne	w kraju	na eksport	Razem
	w tonach		
Karbid	3.715	7.570	11.285
Azotan amonu	2.362	710	3.072
Saletra potasowa . . .	286	635	921
Saletra sodowa	1.702	91	1.793
Woda amoniakalna . .	30	—	30
Amoniak skroplony . .	94	—	94
Azotyn sodowy	258	6	264
Salmiak	448	1.222	1.670
Węglan amonu	229	326	555
Chlorek wapna	374	304	678
Kwas solny	674	—	674
Herbatox	203	—	203
Soda kaustyczna	1.980	—	1.980
Tlen m ³	428.612	—	428.612
Azot m ³	1.830	—	1.830

Głównymi produktami eksportowymi są w tym dziale karbid i salmiak. Prawie wszy-

stkie produkty techniczne sprzedaje się na eksport przez własną sieć handlową zagranicą.

Łączna produkcja związków azotowych, otrzymanych w r. 1936 na drodze syntetycznej we wszystkich czynnych w Polsce fabrykach, wyniosła 26.700 t. związanego azotu, a więc w stosunku do r. 1935 (25.000 t.) jest o ok. 7% wyższa. Po doliczeniu produkcji związków azotowych, otrzymanych na drodze destylacji węgla, w ilości 4.700 t. azotu — ogólna suma związanego w r. 1936 azotu wyniesie 31.400 t., co w porównaniu z 29.800 t. w r. 1935 wykazuje wzrost ok. 5%-owy.

Przemysł elektrochemiczny.

Obok związków azotowych, głównymi gałęzmi przemysłu elektrochemicznego w Polsce są: elektroliza soli kamiennej i soli potasowych oraz fabrykacja stopów żelaza. Wszystkie te działy rozwijają się pomyślnie. Zantować należy powołanie w r. 1936 do życia produkcji chloranu sodu oraz nadchloranu potasu, dotychczas w kraju niewyrabianych, a obecnie wytwarzanych w ilościach, jakie pokrywają całe zapotrzebowanie wewnętrzne Polski.

W dziedzinie stopów żelaza: obok produkowanych już dawniej żelazokrzemu i żelazochromu, których zbyt zwiększył się znacznie w r. 1936 zarówno na rynku wewnętrznym, jak — jeśli chodzi o żelazokrzem — eksportowym, rok 1936 przyniósł uruchomienie produkcji żelazofosforu. Po pokonaniu wielu trudności technicznych, udało się w oparciu o surowiec krajowy otrzymać wysokocenny towar o zawartości 20/25% P. Należy przypuszczać, że w roku 1937 import żelazofosforu ustanie, a rynek wewnętrzny będzie się zaopatrywał wyłącznie tylko w produkt krajowy, choć eksporterzy zagraniczni usilnie starają się o utrzymanie polskiego odbiorcy, przez oferowanie towaru po coraz to niższych dumpingowych cenach.

Kwas siarkowy.

Rok 1936 przyniósł wzrost produkcji kwasu siarkowego, która wyniosła w przeliczeniu na kwas 50°Bé:

	w r. 1935	w r. 1936
z rud cynkowych	147.000 t.	155.000 t.
z pirytów	51.750 „	68.000 „
razem	198.750 t.	223.000 t.

w roku 1936 zwiększyła się zatem produkcja kwasu siarkowego:

z rud cynkowych o 8.000 ton
z pirytów o 16.250 „

Mimo to — w drugiej połowie roku ubiegłego dał się odczuwać pewien brak kwasu, zwłaszcza słabego — w związku ze wzmożoną produkcją superfosfatów.

Związki sodowe. Sprzedaż na rynku wewnętrznym układała się jak następuje:

Nazwa produktu	1935 r.	1936 r.
Soda amoniakalna	52.180 ton	61.909 ton
Soda kaustyczna	19.165 „	18.534 „
Kwaśny węglan sodowy (bikarbonat)	2.537 „	2.827 „

W przemyśle sodowym dał się zauważyć, w porównaniu do roku 1935, pewien wzrost produkcji. Wzrost ten należy przypisać przede wszystkim zwiększeniu zapotrzebowania ze strony przemysłu nawozów sztucznych, w znacznie mniejszym stopniu przemysłowi szklanemu. Pozostałe grupy, konsumujące sodę amoniakalną, utrzymały się mniej więcej w normie lat ubiegłych. Dalszy wzrost, dzięki wypieraniu importu, wykazuje kwaśny węglan sodowy. Dostawy wyrobów sodowych dla handlu wykazały nieznaczny wzrost, będący wynikiem wysiłków, celem zapewnienia konsumentowi dostaw sody amoniakalnej nie tylko pełnowartościowej, lecz również odróżniającej się cechami zewnętrznymi (opakowanie) od bezwartościowych namiastek, stale zjawiających się z coraz to innych źródeł na rynku krajowym. Zaopatrzenie rynku w wyroby sodowe odbywało się naogół równomiernie przy nieznacznych wahaniach sezonowych.

Ceny wyrobów sodowych, zgodnie z tendencjami gospodarczymi Rządu, na przestrzeni ostatnich dwóch lat obniżone zostały ponad 17%. Kontakt przemysłu sodowego z przemysłami, konsumującymi sodę jako surowiec lub półprodukt, rozszerzany jest w dalszym ciągu i w tej dziedzinie stosunki są coraz bardziej normowane.

Materiały wybuchowe. W wyniku polepszenia się wydobycia węgla, sytuacja w przemyśle materiałów wybuchowych uległa także nieznacznemu polepszeniu i zbył w kraju w stosunku do r. 1935 wzrósł o

ok. 3%. Również eksport tych produktów w stosunku do r. 1935 wzrósł o ok. 10%.

Produkty węglopochodne. Ogólna poprawa koniunktury gospodarczej w r. 1936 ujawniła się również w przemyśle koksowniczym, a w związku z tym także

i w przemyśle produktów węglopochodnych. Wydatniejszy wzrost produkcji w koksowniach nastąpił dopiero w drugim półroczu, a wzrost ogólnej wytwórczości koksu i otrzymywanych w koksowniach surowych produktów węglopochodnych był ostatnio wcale pokaźny.

W porównaniu do lat poprzednich wyniki produkcji przedstawiały się następująco:

Produkcja koksu (w liczbach okrągłych):

1929 1.858.000 ton
1932 1.090.000 „ (najniższa w ostatnich
1935 1.387.000 „ latach kryzysowych)
1936 1.613.000 „

Produkcja surowych produktów węglopochodnych w koksowniach (w liczbach okrągłych):

Rok	Smółta surowa	Benzol surowy	Siarczan amonu
1929	86.800 t.	23.100 t.	25.900 t.
1932	56.300 „	18.000 „	17.400 „
1935	71.200 „	23.200 „	19.800 „
1936	80.600 „	26.300 „	22.400 „

Po doliczeniu produkcji gazowni, generatorni oraz wytlewni, ogólną wytwórczość Polski w r. 1936 można ocenić w przybliżeniu na ok. 105.000 ton smoły surowej, 27.000 t. benzolu surowego i 23.000 t. siarczanu amonu (otrzymywanego z przerobu węgla).

Produkcja opartego na przeróbce tych surowców właściwego przemysłu produktów węglopochodnych — w destylarniach smoły i fabrykach benzoli śląskiego okręgu przemysłowego wyniosła w ostatnich trzech latach (w liczbach okrągłych):

Wyszczególnienie	1934	1935	1936
	w tonach		
Smóły preparowane i drogowe	18.000	18.300	17.300
Pak	33.000	34.700	38.400
Oleje smołowe	16.000	20.500	17.900
Naftalin surowy pras.	2.540	2.210	1.300
Naftalin czysty	955	800	1.700
Fenol i krezole	930	820	640
Zasady pirydynowe	93	80	90
Benzole oczyszczone	12.000	14.800	15.000
Siarczan amonu	200	190	200

Utrzymywanie się wytwórczości gotowych produktów na ogół na poziomie roku 1935 tłumaczy się tym, że wzrost fabrykacji surowców w r. 1936 w koksowniach przypada w przeważnej mierze dopiero na ostatnie miesiące, a nadto że w r. 1935 przerobiono znaczne ilości zapasów półproduktów, pozostałych z poprzednich lat złej koniunktury (odnosi się to szczególnie do produkcji olejów smołowcowych).

Zbyt produktów węglpochodnych nie wykazał niestety tego ożywienia, jakiego na ogół się spodziewano. Wprawdzie na niektóre produkty (oleje smołowcowe, naftalin, benzole) ujawnił się tak w kraju jak i na rynkach zagranicznych wzrost zapotrzebowania, tendencji tej nie można było jednak należycie wykorzystać z powodu wyczerpania się starych zapasów (oleje, naftalin). W eksporcie — nadto z powodu ograniczeń kontyngentowych wywozowych do Niemiec, a więc do kraju będącego głównym odbiorcą tych produktów. Ujemny wpływ na eksport produktów węglpochodnych wywarły również coraz liczniej — prawie we wszystkich państwach — wprowadzane ograniczenia i reglamentacje międzynarodowych obrotów towarowych i dewizowych.

Warunki zbytu poszczególnych produktów kształtowały się następująco:

Wbrew przewidywaniom i nadziejom, łączonym z dalszym ożywieniem ruchu budowlanego, zbyt smół preparowanych dla przemysłu tektur smołowcowych i na potrzeby budowlane wykazał ostatnio nawet pewien spadek. Przyczyny — podobnie jak i w latach ubiegłych — szukać należy w dużej mierze w zbędnym imporcie smół z zagranicy (okr. 7.000 t.). Zbyt smół drogowych ograniczał się nadal do stosunkowo małych jeszcze ilości.

Zapotrzebowanie olejów smołowych wzrosło znacznie. Wskutek wzmożonego eksportu olejów w latach poprzednich i wyczerpania w ten sposób starych zapasów, udało się z bieżącej produkcji zaspakajać zaledwie wzmożone zapotrzebowanie krajowe, natomiast w eksporcie ograniczyć się musiano wyłącznie do ostatecznego wykonania dawniej przyjętych zamówień. Dalszemu pogorszeniu uległ zbyt paku, którego zapasy tak w kraju jak i w zagranicznych ośrodkach wytwórczych wzrosły do nienotowanych dotychczas rozmiarów, i których zbyt stanowi obecnie naj-

większą troskę i najtrudniejszy problem do rozwiązania we wszystkich większych ośrodkach przemysłu produktów węglpochodnych. W tych warunkach z trudem tylko i kosztem poważnych ofiar w cenie udało się wprowadzić wyeksportować większe nawet partie tego produktu, mimo to jednak — wobec zwiększonej produkcji — zapasy nie uległy obniżce, obciążając i utrudniając w dotkliwy sposób normalny przebieg fabrykacji.

Zbyt produktów dalej uszlachetnionych: naftalinu, fenolu, krezoli, zasad pirydynowych, żywic kumaronowych i t. p. wykazywał w kraju na ogół dalszy wzrost, świadczący o postępującym rozwoju naszego przemysłu chemicznego. Eksport był natomiast coraz bardziej utrudniony z powodu wspomnianych już ograniczeń obrotów międzynarodowych. Analogicznie układała się sytuacja zbytu benzoli: w kraju zapotrzebowanie i zbyt wzrastają stale, natomiast w eksporcie, mimo że na rynkach zagranicznych zapotrzebowanie na benzole jest coraz intensywniejsze, tendencji tej nie można wykorzystać wskutek coraz nowych ograniczeń kontyngentów i wprowadzenia nowych przepisów, utrudniających swobodną ekspansję handlową. Dotyczy to w szczególności obrotów z Niemcami, przedstawiającymi dla nas najdogodniejszy i najkorzystniejszy w tym względzie rynek zbytu.

Zapotrzebowanie na siarczan amonu w kraju było nadal słabe, tak że przeważną część produkcji eksportuje się zagranicę w dalszym ciągu po cenach bardzo niskich.

Widoki kształtowania się koniunktury dla produktów węglpochodnych trudno jest obecnie ściśle przewidzieć. W kraju, w związku z postępującą poprawą ogólnej sytuacji gospodarczej oraz zapowiedziami wzmoczenia prac inwestycyjnych, należy się liczyć z przypuszczalnym dalszym wzrostem obrotów, natomiast eksport jest zupełnie niepewny i zależny przede wszystkim od reglamentacji międzynarodowych obrotów handlowych.

Przemysł barwnikarski w roku 1936 wykazuje ogólną produkcję wynoszącą przeszło 1.800.000 kg, a więc utrzymaną na poziomie roku ubiegłego.

Półprodukty i barwniki.

W roku sprawozdawczym zasługuje na podkreślenie podjęcie produkcji kilku barwników

pochodnych antrachinonu, zarówno z grupy barwników kwasowych jak i kadziowych.

Rozszerzono również zakres produkcji z dziedziny „naftoli” i odpowiednich „zasad” organicznych, stosowanych do wytwarzania na włóknie barwników lodowych; obecnie krajowe produkty pozwalają na otrzymanie barwników tej kategorii we wszystkich kolorach — prócz zielonego.

W dziedzinie półproduktów syntetyczno-organicznych zasługuje na podkreślenie podjęcie fabrykacji następujących związków: beta-naftyloamina, kwas alfa-naftyloamino-sulfonowy 1.6. + 1.7. (kwas Cleve), kwas alfa-naftyloaminosulfonowy 2.1 (kwas Tobiasa), kwas fenylonaftyloaminosulfonowy 1.8., dwuchlorobenzydyna, czterometyldwuaminobenzhydrol, czteroehtyldwuaminobenzhydrol, kwas paraaminosalicylowy, kwas aminonaftolosulfonowy 2.5.7. (kwas 1.).

Podkreślić wreszcie należy poważny wzrost i zróżniczkowanie produkcji krajowej w zakresie zapotrzebowania przemysłu gumowego, mianowicie t. zw. przyspieszaczy, antyutleniaczy, barwników do gumy; obecne zapotrzebowanie na te artykuły w dużym stopniu pokrywa krajowy przemysł syntetyczno-organiczny.

Przemysł farmaceutyczny.

Od chwili, gdy polski przemysł farmaceutyczny wszedł przed kilku laty na drogę fabrykacji syntetycznych środków leczniczych — zamiast produkowanych poprzednio preparatów galenowych — z każdym rokiem obserwować można znaczne postępy. Rok 1936 również uwiłdocił poważny wysiłek w rozwoju polskiego przemysłu farmaceutycznego, zmierzający zarówno w kierunku nowych produktów, jak również podniesienia obrotów artykułami, uprzednio już wprowadzonymi na rynek. Pomimo wyraźnych postępów, polski przemysł farmaceutyczny znajduje się nadal w trudnej sytuacji, gdyż konkurencja zagraniczna, wyspecjalizowana w produkcji chemikaliów leczniczych, nietylko drogich — o nazwach i markach oryginalnych — lecz również tanich (t. zw. synonimowych) importuje te ostatnie do Polski po cenach dumpingowych, a więc b. niskich, i utrudnia tym sposobem prawidłową kalkulację rozpoczynającej się fabrykacji polskiej. A jednak rok 1936 zaznaczył się wprowadzeniem nowych leczni-

czych preparatów polskich. Przybývają więc: nowy preparat arsenobenzolowy, nowy preparat złotowy i nowe preparaty z grupy aminobenzenosulfamidów.

Nadal wielką przeszkodą w rozwoju polskiego przemysłu farmaceutycznego jest niedostateczny rozwój fabrykacji półproduktów chemicznych, niezbędnych do artykułów leczniczych. Jednak i w tej dziedzinie w roku sprawozdawczym zrobiliśmy pewne postępy.

Zapoczątkowana w Polsce przed paru laty produkcja niektórych alkaloidów makowcowych weszła na drogę należytego rozwoju. Podkreślić też należy sukces produkcji polskiej w otrzymywaniu alkaloidów makowcowych z łodyg maku, a więc surowca krajowego, którego — jak się okazało — posiadamy znaczne ilości.

Wielki postęp światowy w dziedzinie hormonów wpłynął na zmianę produkcji preparatów, otrzymywanych z narządów zwierzęcych. Stosowane dotąd t. zw. „organopreparaty” zastępowane są, w miarę rozwoju nauki, preparatami hormonalnymi, t. j. preparatami o większej czystości, zawierającymi wyosobnione z narządów zwierzęcych i ściśle określone substancje chemiczne. Jednocześnie z postępem rozwoju produkcji preparatów hormonalnych postępuje rozwój fabrykacji takich preparatów organoterapeutycznych, z których dotąd hormony nie mogą być wyosobnione.

W dziedzinie fabrykacji witamin obserwujemy coraz większą sprawność naszego przemysłu; postęp w tej dziedzinie idzie w ślad za rozwojem nauki o witaminach.

Rozwój fabrykacji hormonów i witamin możliwy jest tylko przy odpowiedniej współpracy warsztatu fabrycznego z laboratorium naukowo-badawczym.

Laboratoria chemiczne opracowują syntezy chemikaliów leczniczych i umożliwiają utrzymanie fabrykacji na właściwym poziomie technicznym; laboratoria biologiczne pracują nad nowymi preparatami organo- i hormono-terapeutycznymi, oraz kontrolują biologicznie przebieg produkcji.

Zważyć bowiem należy, że preparaty hormonalne, witaminowe i wogóle biologiczne, chociaż otrzymywane są przy pomocy często b. delikatnych i złożonych operacji chemicz-

nych, badane być muszą w wielu razach na wartość ich i siłę działania, nie inaczej jak tylko na drodze biologicznej. Współpraca więc w fabryce farmaceutycznej laboratorium chemicznego z laboratorium biologicznym jest konieczna. Zrozumiałą jest rzeczą, że warunki pomyślnego rozwoju mają te fabryki farmaceutyczne, które rozporządzają odpowiednimi pracownikami laboratoryjnymi.

Jak w latach poprzednich, tak i w roku sprawozdawczym, uwypuklić należy przeszkodę rozwoju naszej produkcji farmaceutycznej; jest to działalność przemysłowa wytwórni, istniejących przy niektórych Ubezpieczalniach Społecznych. Wytwórnice te zaopatrują wszystkie apteki Ubezpieczalni, eliminując przemysł prywatny — ku oczywistej jego szkodzi.

Jak to wielokrotnie czyniliśmy już w sprawozdaniach naszych, podkreślić należy zrozumienie potrzeb przemysłu farmaceutycznego ze strony władz państwowych.

Przerób drewna. Rok 1936 zaznaczył się lepszą chłonnością rynku na produkty destylacji drewna, co zawdzięczać należy obniżce cen na niektóre artykuły.

W ekspansji nazewnątrz w r. 1936 pomimo poważnej konkurencji — zwiększono eksport kwasu octowego lodowego.

Praca fabryk, destylujących drewno drzew liściastych, w roku ubiegłym rozwijała się w kierunku racjonalizowania produkcji, jak również wprowadzenia nowych artykułów. Uruchomiono nowe działy: aldehydu octowego i octanu sodu bezwodnego oraz przystąpiono do produkcji wytwarzanej już poprzednio przez przemysł farmaceutyczny sześciometylenoczteroaminy — w ramach zakładów, przerabiających produkty destylacji drewna. Ponadto — dalszej budowie i racjonalizacji produkcji doznał również w roku ubiegłym dział chemicznego przerobu drewna z drzew iglastych. Na uwagę zasługuje uruchomienie nowego zespołu fabrykacyjnego, pracującego według najnowszych metod ekstrakcyjnych w Szczepieszynie, oraz dalsze rozszerzenie żywicowania drzew, prowadzone w lasach państwowych. Gatunki polskiej kalafonii uległy wybitnemu polepszeniu, a zbyt na ten produkt jest znakomity: produkcja wykupywana bywa na parę miesięcy z góry.

Sztuczne włókna. Wzrost światowej produkcji sztucznego jedwabiu postępował, jak wiadomo, w rekordowym tempie i nawet w okresie długotrwałego kryzysu produkcja wzrastała z roku na rok o kilkadziesiąt procent. Dopiero w ubiegłym roku ilościowy rozwój tej produkcji uległ pewnemu zahamowaniu.

W r. 1935 światowa produkcja sztucznego jedwabiu wyniosła 420 tysięcy ton, a w roku 1936 szacowana jest na 460 tysięcy ton, wzrost wynosi więc ok. 10%, czyli stosunkowo znacznie mniej, niż w latach poprzednich.

Z pięciu głównych państw, przodujących w tej dziedzinie wytwórczości, tylko w trzech widzimy poważniejszy jej rozwój ilościowy. Japonia z 99 tys. ton w r. 1935 podniosła swoją wytwórczość do 125 tysięcy ton, czyli o 25%; produkcja Niemiec wzrosła w tym samym czasie z 47 tysięcy ton do 55 tysięcy ton, t. j. o 18%; natomiast Stany Zjednoczone A. P. mało już przekroczyły przeciętną wzrostu produkcji światowej, albowiem w roku ubiegłym wytworzyły sztucznego jedwabiu o 12% więcej niż w r. 1935. Anglia i Włochy produkcji nie powiększyły.

Wytwórczość Polski w r. 1936 obniżyła się nieco w porównaniu z rokiem 1935. Trzy istniejące w kraju fabryki wytworzyły sztucznego jedwabiu w tonach:

w r. 1935	5.380
w r. 1936	5.129

Spadek polskiej produkcji tłumaczy się znacznym zmniejszeniem zapotrzebowania w ciągu pierwszych pięciu miesięcy roku sprawozdawczego. Powodem tego, oprócz ogólnej koniunktury, były uporczywe pogłoski o zamierzonym jakoby obniżeniu stawek celnych na przędzę sztuczno-jedwabną, co skłaniało nabywców do wstrzymywania się z zakupami.

Krajowa przędza sztuczno-jedwabna była eksportowana w poważniejszych ilościach tylko przez jedną fabrykę; wywieziono w roku sprawozdawczym 258 ton.

Wspomniano już, że światowa produkcja sztucznego jedwabiu wykazała w roku ubiegłym wzrost tylko o 10%; tymbardziej należy podkreślić, że rozwój światowej produkcji włókna ciętego posunął się z 67 tysięcy t. w roku 1936 do 134 tysięcy t. w roku sprawo-

zdawczym, przeto wzrost wyraża się w imponującej liczbie 115%.

W Polsce cięte włókno sztuczne produkuje tylko jedna fabryka. W roku 1935 wytworzono 321 t., w roku 1936 — już 548 t. Zdolność wytwórcza w tej dziedzinie została wydatnie wzmoczona i bardzo znacznie przekracza dotychczasowe zapotrzebowanie. Zresztą — w r. 1936 kształtowało się ono nader nierównomiernie; w ciągu pierwszych 6 miesięcy — z tych samych powodów, o których wspomnieliśmy pisząc o jedwabiu sztucznym — sprzedano zaledwie jedną trzecią część tego, co zostało sprzedane w drugim półroczu.

Wśród odbiorców wzrasta zrozumienie znaczenia włókna ciętego, jako samoistnego surowca włókienniczego, oraz jako domieszki, uszlachetniającej inne przędziwa.

Siarczek węgla, ważny artykuł pomocniczy przy produkcji sztucznych włókien, wytwarzany jest obecnie w Polsce w ilości pokrywającej całe zapotrzebowanie krajowe.

Produkcja i zbyt wiskozowego papieru przezroczystego, wytwarzanego w Polsce pod nazwą Tomofanu, wykazują dalszy intensywny rozwój. W roku 1936 zapotrzebowanie na ten produkt wzrosło o 70% w stosunku do roku poprzedniego.

Przemysł tłuszczowo-olejarski W roku 1936 kryzys w przemyśle olejarskim pogłębił się znacznie, na skutek gwałtownego zmniejszenia produkcji, wywołanego wydatnym ograniczeniem przywozu nasion oleistych, niehodoowanych zresztą w kraju. Poniższe porównawcze zestawienie ilustruje dokładnie stan zatrudnienia przemysłu olejarskiego.

W latach kalendarzowych 1934, 1935 i 1936 przemysł olejarski przerobił następujące ilości nasion:

	1934	1935	1936
nasiona egzotyczne . . .	53.201 t.	40.338 t.	25.642 t.
„ drobnoziarniste			
import.	57.342 „	10.814 „	10.567 „
krajowe nasiona . . .	23.000 „	49.000 „	42.500 „
Razem .	133.543 t.	100.152 t.	78.709 t.

Zdolność przetwórcza przemysłowych olejarni wynosi co najmniej 220.000 t., zatrudnienie więc w roku 1936 nie przekroczyło 36% możliwości produkcyjnych.

Ograniczenia przywozu surowca olejarskiego miały zapewne na celu wytworzenie wy-

rażnego vacuum tłuszczowego na rynku, celem wykorzystania wszystkich dostępnych ilości krajowych tłuszczów, zarówno roślinnych jak i zwierzęcych.

Zapotrzebowanie jednak przemysłu przetwórczo-tłuszczowego zaledwie w niewielkiej części może być pokryte przez krajowe surowce roślinne i zwierzęce, a przywóz surowca tłuszczowego w postaci nasion oleistych jest konieczny.

Ustalony w roku 1936 minimalny kontyngent przywozu nasion egzotycznych uniemożliwił rozplanowanie produkcji olejarskiej i nie wystarczył na zaopatrzenie poszczególnych gałęzi przemysłu przetwórczo-tłuszczowego, co spowodowało zwiększenie przywozu gotowych tłuszczów, zarówno egzotycznych jak i zwierzęcych. Tak więc w roku 1936 przywieziono z zagranicy:

gotowego oleju kokosowego . . .	455,4 t.
„ „ z ziarna palmowych .	1.422 „

Porównawcze zestawienie za ostatnie 2 lata wykazuje wydatne zwiększenie przywozu gotowych tłuszczów, zarówno roślinnych jak i zwierzęcych:

	1935	1936
gotowych olejów i tłuszczów rośl.	1.779 t.	2.353 t.
„ tłuszczów zwierzęcych	19.409,5 „	24.802,8 „

Liczby te są bardzo wymowne i wskazują na konieczność niezwłocznego przedstawienia przywozu z gotowych tłuszczów na nasiona oleiste.

Ogólny bilans obrotu przemysłu olejarskiego i zestawienia przywozu tłuszczów zwierzęcych przedstawione są dalej:

W roku ubiegłym zmieniony został sposób rozdziału kontyngentu przywozowego na nasiona egzotyczne. Zasada udzielania zezwoleń przywozowych tylko tym zakładom olejarskim, które zobowiązały się umownie do zakupu i odbioru krajowych nasion, oczywiście, pozostała niezmieniona. Jednakże prawo do przywozu i przerobu przyznane zostało tylko tym zakładom olejarskim, które mają odpowiednie urządzenia techniczne. Na rok gospodarczy 1936/37 Ministerstwo Przemysłu i Handlu ustaliło zamkniętą listę 11-tu olejarni krajowych i 4 gdańskich, uprawnionych do importu i przerobu nasion egzotycznych

BILANS OBROTU PRZEMYSŁU OLEJARSKIEGO

	1 9 2 9		1 9 3 4		1 9 3 5		1 9 3 6	
	to	zł.	to	zł.	to	zł.	to	tys. zł.
Przywóz								
Surowce (nasiona oleiste) . .	27.439	18.743,—	112.442	26.773,—	53.732	14.646,—	40.274	12.879,—
Oleje i tłuszcze roślinne . .	50.588	73.194,—	2.460	1.305,—	1.779	1.131,—	2.353	1.402,—
Makuchy	31.611	12.758,—	6.058	917,—	5.646	863,—	3.523	655,—
Razem	109.638	104.695,—	120.960	28.995,—	61.157	16.640,—	46.150	14.936,—
Wywóz								
Surowce (nasiona oleiste) . .	28.007	19.803,—	8.550	4.543,—	9.087	4.321,—	13.198	5.613,—
Oleje i tłuszcze roślinne . .	278	294,—	6	16,—	5	8,—	108	129,—
Makuchy	16.278	7.127,—	29.093	3.403,—	26.129	3.233,—	16.083	1.861,—
Razem	44.563	27.224,—	37.649	7.962,—	35.221	7.562,—	29.389	7.603,—
Nadwyżka przywozu nad wywozem	65.075	77.471,—	83.311	21.033,—	25.936	9.078,—	16.761	7.333,—
PRZYWÓZ TŁUSZCZÓW ZWIERZĘCYCH								
Tł. zw. surowy	3.150	5.028,—	3.766	1.990,—	1.364	917,—	20	13,—
" " topiony, tłocz.			2.254	1.226,—	1.889	1.370,—	2.339	1.838,—
Tłuszcze odpadowe			106	55,—	28	17,—	22	19,—
Wszelkie tł. zest. 2,5% . . .	12.189	19.884,—	7.649	3.619,—	5.442	2.862,—	6.869	4.633,—
" " " poniżej			44	27,—	101	71,—	3	13,—
Tran i tł. rybi 2,5% i wyż. .	2.415	3.251,—	3.740	1.727,—	6.185	3.056,—	8.140	4.371,—
" " " poniżej 2,5%	122	288,—	90	107,—	35	52,—	351	428,—
Tłuszcz kostny	871	1.068,—	3.412	1.581,—	3.346	2.075,—	5.022	3.081,—
Wszelkie kwasy tł. rośl. . . .			930	340,—	1.019	460,—	2.037	1.252,—
	18.747	29.519,—	21.991	10.672,—	19.409	10.880,—	24.803	15.648,—

Upadł więc dotychczasowy system odstępowania kontyngentów przywozowych pomiędzy olejarniami. Wzamian za to, za zgodą Ministerstwa Przemysłu i Handlu, stworzony został fundusz wyrównawczy, przeznaczony na popieranie zakupu krajowych nasion olejnych.

Sprawa rozdziału olejów roślinnych, wyrabianych w kraju z importowanego surowca, została rozwiązana zarządzeniem Ministerstwa Przemysłu i Handlu, polecającym postawienie do dyspozycji poszczególnych gałęzi przemysłu i handlu ustalonych procentowo ilości wyprodukowanych w kraju tłuszczów egzotycznych, mianowicie:

20% dla przemysłu tłuszczów jadalnych,
60% dla przemysłu mydlarskiego (większe i średnie zakłady),

20% dla handlu, celem zaopatrzenia drobnych fabryk mydła i innych gałęzi przemysłu.

Wyłoniona przez Związek Przemysłu Mydlarskiego Komisja Ankietowa w porozumie-

niu ze Związkiem Polskich Olejarni ustaliła listę 64 fabryk mydła, uprawnionych do bezpośredniego odbioru z olejarni, ustalając równocześnie klucz podziału według faktycznego przerobu tych zakładów mydlarskich w latach 1934, 1935 i 1936. Poza tym Komisja Ankietowa porozumiała się z handlem (Związek Importerów), co do rozdziału na poszczególne rejony kontyngentu handlowego. Rozdział ten dokonany był w sposób, zapewniający równomierne zaopatrzenie drobnych fabryk mydła z pozostawieniem odpowiedniej ilości na zaopatrzenie innych działów przemysłu.

Było by pożądané, aby w taki sam sposób przeprowadzony był rozdział wszelkich tłuszczów, importowanych do Polski.

Wzorem lat poprzednich, przemysł olejarski zawarł też w roku 1936 umowy z Centralą Obrotu Nasionami Oleistymi na zakup i odbiór krajowych nasion. Ostatnio zawarta umowa jest bardziej liberalna od poprzednich, jednakże w dalszym ciągu stanowi tylko jed-

nostronne zobowiązanie przedsiębiorstw olejarskich do zakupu i odbioru ściśle określonych ilości i w określonym czasie, po minimalnych umownych cenach. Natomiast CONO nie jest obowiązana do dostawy umówionych ilości, po ustalonych cenach. Rolnicy i CONO nie są faktycznie dysponentami nasion własnej hodowli: przechodzą one zaraz po zbiorach do rąk handlu i są — zależnie od okoliczności i warunków rynku — obiektem spekulacji.

Jeżeli więc sfery rolnicze nie doprowadzą do uregulowania podaży krajowych nasion i unormowania ich cen, to istnieje obawa, że zbyt produktów, wytwarzanych z krajowych nasion, nastroczać będzie olbrzymie trudności, z uwagi za zbyt wysokie ceny nasion.

W roku 1936 przemysł olejarski przerobił następujące ilości krajowych nasion:

rzepaku i rzepiku	17.000 t. otrzymując	5.610 t. oleju
siemienia lnianego	20.000 „ „	5.400 „
nasion konopi	2.500 „ „	575 „
„ słonecznika	3.000 „ „	720 „
razem nasion	42.500 t.	12.305 t. oleju

Zbyt olejów w początkach kampanii 1935/36 był bardzo utrudniony, chociaż przemysł mydlarski odebrał pewne ilości oleju lnianego lub konopnego — w stosunku 15% do zakupowanych w olejarniach krajowych tłuszczów egzotycznych. Ten zapewniony i uregulowany co do ilości i cen odbiór oleju stanowił dla olejarni pewne odciążenie.

Wytwórczość przemysłu mydlarskiego w roku sprawozdawczym ulegała dużym wahaniom, z powodu nierównomiernego zaopatrywania w surowce importowane z zagranicy, jako też i dostarczane przez przemysł krajowy. Powodem tego stanu było nieterminowe i nierównomierne wyznaczanie kontyngentów przywozowych. Łączna produkcja przemysłu mydlarskiego spadła w roku sprawozdawczym o 9% z powodu braku surowca. Jest to objaw ze wszech miar niepożądany i wskazujący na konieczność obfitszego zaopatrywania przemysłu w niezbędny surowiec.

Produkcja gliceryny w roku sprawozdawczym znacznie wzrosła, z powodu zwiększonego zapotrzebowania wewnętrznego i wydatnej poprawy cen na rynku światowym. Łączna produkcja w Polsce wyniosła ok. 1.300 t, a wywóz 70 t. Zwyżka cen gliceryny na ryn-

ku światowym w drugiej połowie roku 1936 stworzyła możliwości eksportowe i poprawę cen na rynku wewnętrznym. Przerób gliceryny był też rentowniejszy, co spowodowało średnie i drobne zakłady do zwiększenia zbiórki ługów pomydlanych, których przerób się nie opłacał w poprzednich latach ze względu na obciążenia taryfowe i wysokie koszty przerobu.

Rafinacja olejów jadalnych uległa dalszemu zmniejszeniu, co wywołane zostało spadkiem konsumpcji ciekłych olejów jadalnych, w wyniku zbyt wysokich cen tych olejów. Produkcja wyniosła zaledwie ok. 12% zdolności przetwórczej; łączna produkcja olejów rafinowanych ciekłych wyniosła ok. 7.000 t.

Produkcja fabrycznych tłuszczów jadalnych uległa również dalszej niższe z powodu braku surowców i obciążenia akcyzowego w wysokości zł. 57.50 na 100 kg. Łączna produkcja tego działu wyniosła:

100% tłuszcze jadalne . . .	2.100 t
margaryna	5.700 „
razem	<u>7.800 t.</u>

z czego na konsumpcję W. M. Gdańska poszło ok. 2.750 t.

W tym dziale przemysłu zaczęto pod koniec roku stosować z pozytywnym wynikiem utwardzony olej rzepakowy.

W roku 1936 powstał nowy dział produkcji tłuszczowej, mianowicie *utwardzanie (zestawianie, uwodornianie)* tłuszczów i olejów ciekłych. Istnieją już 3 czynne zakłady utwardzania: 2 na terenie Rzeczypospolitej, 1 w Gdańsku o łącznej zdolności produkcyjnej ok. 20.000 t rocznie, z głównym celem utwardzania krajowych olejów ciekłych, co umożliwi stosowanie ich we wszystkich gałęziach przemysłu przetwórczo-tłuszczowego. Stan ten stwarza korzystne warunki w zakresie realizacji preferencji krajowych surowców, ponadto zaś umożliwia gospodarczo usprawiedliwione zużytkowanie importowanych tranów, które w stanie ciekłym nie mogą być w pełni wykorzystane racjonalnie, stanowiąc bezpośrednią i dotkliwą konkurencję dla krajowych olejów ciekłych.

Poszczególne działy przetwórczo-tłuszczowe w roku sprawozdawczym czyniły dalsze wysiłki organizacyjne, celem uporządkowa-

nia wewnętrznych, dość skomplikowanych spraw zawodowych. Związek Polskich Olejarni poczynił dalsze postępy organizacyjne, zmierzające do bardziej planowej realizacji preferencji na odcinku krajowych nasion olejnych.

Centralny Związek Przemysłu Mydlarskiego, na którym ciąży zadanie uporządkowania wewnętrznych stosunków w przemyśle mydlarskim, wykazuje się poważnym dorobkiem, w szczególności w zakresie rozdziału kontyngentów tłuszczowych między fabryki mydła.

Współpraca ze Związkiem Polskich Olejarni odbywała się na terenie Komisji Porozumiewawczej obu Związków, która miała za zadanie ustalanie lub kontrolowanie cen na wyrabiane w kraju tłuszcze z nasion egzotycznych, czuwanie nad sprawiedliwym rozdziałem tych tłuszczów, załatwianie sporów wynikających pomiędzy dostawcami i odbiorcami tłuszczów egzotycznych i olejów krajowych itp.

Związek Producentów Tłuszczów Jadalnych dążył również do uporządkowania stosunków w tym dziale produkcji, pozostawał w stałym kontakcie ze Związkiem Polskich Olejarni; opracował klucz rozdziału surowców pomiędzy produkujące fabryki.

W roku 1936 zaznaczyło się po-
Przemysł
kostno-
klejowy. raz pierwszy od wielu lat pewne ożywienie w przemyśle przetworów kostnych, mianowicie wzrosły sprzedane ilości przetworów kostnych, natomiast ożywienie to nie znalazło wyrazu w cenach, które utrzymywały się na poziomie r. 1935, a częstokroć nawet poniżej tego poziomu — pomimo iż rok 1936 charakteryzował się stałym wzrostem cen surowca.

Dzięki stale rozwijającej się organizacji, zbiórka kości wykazała wzrost w porównaniu z r. 1935. W r. 1936 zebrano kości ogółem o 11% więcej, niż w r. 1935, przyczem głównawyżka zebranych ilości przypada na Kresy Wschodnie, gdzie organizacja zbiórki kości coraz znacznie się rozszerza.

W ciągu ostatnich 5 lat zbiórka kości w Polsce wzrosła 2½-krotnie. Jest to objaw bardzo pocieszający, a postęp w tej dziedzinie jest w Polsce stosunkowo może nawet większy, niż w krajach zachodnich. Ilość jednakże zbieranych w kraju naszym kości zaspakaja za-

ledwie drobną część zdolności przetwórczej polskich fabryk i należy dołożyć wszelkich starań, aby zbiórkę kości dalej zwiększać. Otrzymywane bowiem z kości klej kostny i mąki kostne są artykułami wybitnie eksportowymi, tłuszcz zaś kostny jest surowcem, niezbędnym do fabrykacji oleiny, stearyny i gliceryny. Ekstrahowany z krajowych kości tłuszcz kostny zaledwie w drobnej części pokrywa zapotrzebowanie polskiego przemysłu oleinowego i stetarynowego, istnieje więc konieczność importu tłuszczu kostnego.

Pod względem zaopatrzenia przemysłu kostno-klejowego w surowiec natknięto się w roku 1936 na dwie niepokojące okoliczności. Pierwsza — to zbyt rygorystyczne nastawienie władz administracyjnych, czyniących wielokrotnie trudności zbieraczom kości, trudności nie wpływające ani z litery, ani z ducha obowiązujących ustaw sanitarnych, lecz z braku należytego zrozumienia, jak ważnym dla gospodarki narodowej odpadkiem jest kość surowa. Jeżeli zbiórka kości w Polsce ma się rozwijać i powiększać, to nastawienie władz administracyjnych winno ulec w wielu wypadkach zasadniczej zmianie w tym kierunku, aby wszelkie usiłowania, mające na celu podjęcie lub rozszerzenie zbiórki kości, były przez władze administracyjne popierane.

Drugim momentem, niekorzystnym dla przemysłu kostno-klejowego jest rozbieżność, jaka się wytworzyła wskutek głodu tłuszczowego w Polsce pomiędzy faktyczną ceną tłuszczu kostnego, t. j. ceną, odpowiadającą notowaniom na giełdach światowych, a ceną spekulacyjną, t. j. taką, jaką można było osiągnąć w wielu przypadkach w Polsce wskutek tego, że poszczególni odbiorcy tłuszczów technicznych nie dostawali dostatecznych przydziałów tych tłuszczów i w ciągłym ich poszukiwaniu płacili ceny znacznie wyższe, niż powinni byli płacić.

Dzięki temu powstał w r. 1936 w Polsce cały szereg spekulacyjnych gotowalni kości surowych, które na najprymitywniejszych urządzeniach wygotowywały kości, niszcząc w nich zupełnie substancję klejową i pozostawiając w kościach znaczną część tłuszczu (odtłuszczone w należycie urządzonej ekstrakcji kości nie powinny zawierać po odtłuszczeniu więcej, niż najwyżej 1% zawartej w kościach substancji tłuszczowej).

**Przemysł
perfume-
ryjno-ko-
smetyczny.**

Produkcję przemysłu perfume-
ryjno-kosmetycznego ocenić moż-
na jak następuje:

Nazwa produktu	1935	1936
Mydła toaletowe . . .	3,500,000 kg.	3,000,000 kg.
Środki do pielęgnowania jamy ustnej	800,000 „	800,000 „
Kosmetyki i pudry . .	425,000 „	500,000 „
Wyroby spirytusowe . .	450,000 „	420,000 „

Jak widać z tego zestawienia, znaczna po-
prawa, stwierdzona w roku 1936 na wielu od-
cinkach życia przemysłowego, nie dotyczy
branży mydlarsko-perfumeryjnej, która wsku-
tek rozszerzenia utrudnień przy wwozie su-
rowców, wykazuje w roku sprawozdawczym
znaczące zmniejszenie produkcji mydeł toale-
towych i wyrobów spirytusowych, a w dziale
środków do zębów notuje produkcję na pozio-
mie z roku poprzedniego.

Nadzwyczajne spopularyzowanie artykułów
kosmetycznych, dzięki umiejętnej reklamie,
sprzyjało powstaniu wielu nowych przedsię-
wzięć kosmetycznych; to też w tej gałęzi
konstatujemy wzrost produkcji.

Odczuwany z chwilą wprowadzenia przepi-
sów dewizowych brak olejków eterycznych
został wprawdzie zażegnany, jednak skutki
polityki handlowej nie pozwalały na wolny
wybór takich olejków, których ceny i gatunki
były dla przemysłu najodpowiedniejsze, lecz
zmuszały do pokrywania zapotrzebowania w
krajach, którym otwierano kontyngenty przy-
wozowe. Oczywiście — powodowało to straty
i zamieszanie normalnego toku produkcji.

Pomimo krytycznej sytuacji na rynku tłus-
zczowym i zwyczajnie cen na tłuszcze zwierzęce
i oleje roślinne, ceny mydeł toaletowych i ar-
tykułów perfumeryjnych nie zostały podwyż-
szone.

Dzięki energicznej działalności Między-
związkowej Komisji Handlu Artykułami Per-
fum.-Kosmetyczn. ceny wielu artykułów per-
fumeryjnych uległy w handlu detalicznym sta-
bilizacji, co odbiło się korzystnie na intere-
sach kupiectwa. Organizacja ta została ostat-
nio poważnie wzmocniona przez zwerbowanie
przemysłowców poznańskich i wielu innych
członków.

**Farby
i lakiery.**

Produkcja i sprzedaż farb tartych,
emalii i lakierów wzrosła w roku
ubiegłym w stosunku do roku 1935
ilościowo — o ok. 15%, wartościowo o ok. 8%.
Wzrost produkcji był wprawdzie powszechny,
ale nie jednakowy we wszystkich zakładach;
liczby powyższe są obliczoną średnią.

Zwiększenie produkcji wynikało przede
wszystkim ze wzmożonego ruchu budowlanego.

Wypłacalność klientów była na ogół niezła,
żądano jednak dłuższych kredytów, lub wy-
dłużano je samowolnie. Na tym odcinku uwi-
doczniły się skutki rozwiązania z początkiem
1936 r. konwencji fabryk lakierów.

Pod względem technicznym rok ubiegły za-
znaczył się znacznym postępem. Wypuszczo-
no na rynek ulepszone typy wysokowartościo-
wych emalii i lakierów, dzięki zastosowaniu
nowych rodzajów żywic sztucznych (jako to
glyptali i t. p.), wypróbowanych za granicą
z dobrym skutkiem. Trzeba z zadowoleniem
podkreślić, że wszystkie gałęzie przemysłu
używają coraz powszechniej lakierów produk-
cji krajowej.

W roku ubiegłym fabryki farb i lakierów
poczyniły znaczne inwestycje, przede wszyst-
kim wiele z nich zaopatrzyło się w nowe ma-
szyny i aparaty, które pozwalają na dosko-
nałe utarcie materiału i mają przy niewiel-
kich wymiarach walców wielką zdolność prze-
robu.

Polski przemysł farb i lakierów znajduje się
w odmiennych warunkach, aniżeli przemysł
za granicą, gdyż stosunkowo niewielka pro-
dukcja nie pozwala na istnienie fabryk spe-
cjalnych typów lakierów, każdy przeto więk-
szy zakład w Polsce musi wytwarzać wszyst-
kie prawie typy.

Okoliczność ta pociąga za sobą potrzebę
posiadania dobrze urządzonej laboratoriów
chemicznych, umożliwiających wszechstronną
pracę. Przemysł lakierów, który do niedawna
był oparty na tradycyjnej recepturze zdoby-
tej empirycznie, staje obecnie w rzędzie praw-
dziwie chemicznych przemysłów, gdzie praca
badawcza i twórcza chemika kieruje zakła-
dem.

Rok 1936 przyniósł uruchomienie
produkcji wielu nowych artyku-
łów chemicznych. Na szczególną
**Nowe
działy
produkcji.** uwagę zasługuje podjęcie wytwór-
czości w skali przemysłowej następujących
produktów:

w dziale półproduktów organicznych — beta-naftyloamina, kwas alfa-naftyloaminosulfonowy 1.6. + 1.7. (kwas Cleve), kwas alfa-naftyloaminosulfonowy 2.1 (kwas Tobiasa), kwas fenylo-naftyloaminosulfonowy 1.8, dwuchlorobenzydyna, czterometyldwuaminobenzhydrol, czteroetyldwuaminobenzhydrol, kwas paraaminosalicylowy, kwas aminonaftolosulfonowy 2.5.7. (kwas I),

w innych działach — chlorek metylu, żelazofosfor, chloran sodu, nadchloran potasu,

węglan magnezu, blanc-fixe, nowe produkty farmaceutyczne, produkty specjalne, (np. do uszlachetniania tkanin), nowe gatunki kleju do fornirów, oraz szereg odczynników chemicznych i soli metali w rozmaitych stopniach czystości.

Na szczególną wreszcie uwagę i uznanie zasługuje uruchomienie w Polsce utwardzania przy pomocy wodoru olejów ciekłych, przede wszystkim roślinnych.

SPRAWY ORGANIZACYJNE ZWIĄZKU

Rok 1936 był szesnastym rokiem działalności Związku Przemysłu Chemicznego R. P. Ilość członków Związku w ciągu r. 1936 nieznacznie się zwiększyła i wyniosła na dzień 31 grudnia 112 członków (w grudniu 1935 r. — 108 członków).

Dnia 28 marca 1936 r. odbyło się 16-te z kolei zwyczajne Walne Zgromadzenie członków Związków Przemysłu Chemicznego R. P. Zebranie zagał Prezes Związku, p. Inż. Feliks Wiślicki, poświęcając słowo wstępne oddaniu hołdu Marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu. Po uczczeniu pamięci Marszałka przez powstanie, p. Inż. F. Wiślicki wspominał o zmarłych w roku 1935 przemysłowych działaczach chemicznych — Aleksandrze Tupalskim, Leonie Aronsonie, Maksymilianie Rapplu, Stefanie Ossowskim i Zenonie Martynowiczu.

Na przewodniczącego zebrania powołano jednomyślnie p. Dr. Zygmunta Klonowskiego, dyrektora Przetwórnicy Olejów Roślinnych w Radomiu.

Wobec rozesłania w przepisany terminie sprawozdania Związku za r. 1935 — Dyrektor Związku złożył tylko uzupełniające informacje o działalności Związku oraz omówił najistotniejsze sprawy, które się wyłoniły w toku pierwszych trzech miesięcy 1936 r., poruszając przede wszystkim zagadnienia traktatowe i eksportowe, oraz sprawy organizacyjne Związku.

Walne Zgromadzenie powzięło dwie rezolucje w sprawach finansowych Związku, a po wysłuchaniu sprawozdania Komisji Rewizyjnej przez aklamację uchwaliło absolutorium dla Zarządu.

Ustępujących z kolejności starszeństwa członków Zarządu pp: Inż. F. Wiślickiego, Inż. J. Podraszkę, Inż. W. Płużańskiego, Inż. W. Sommera i Inż. Z. Lepperta — ponownie obrano przez aklamację.

Do Komisji Rewizyjnej powołano ponownie pp.: Dyr. Wiktora Bereszkę, Inż. Czesława Knoffa i Dr. Stefana Otolskiego.

W ostatnim punkcie porządku obrad zreferowane zostały następujące sprawy: Komisji nowych artykułów chemicznych, dublowania produkcji niektórych wytworów przemysłu chemicznego, pomocy doraźnej i stypendiów dla młodzieży akademickiej oraz praktyk wakacyjnych dla studentów wyższych szkół akademickich i szkół zawodowych. W ostatniej sprawie — Walne Zgromadzenie postanowiło, wzorem lat ubiegłych, zwrócić się do zrzeszonych fabryk o deklarowanie możliwie największej ilości praktyk wakacyjnych.

Na wniosek przewodniczącego zebrania, Walne Zgromadzenie uchwaliło podziękowanie dla Zarządu i Dyrekcji Związku za prowadzenie działalności, nader owocnej dla zrzeszonych przedsiębiorstw chemicznych.

Zarząd Związku składał się w roku sprawozdawczym z 16 członków i odbył 12 posiedzeń. Ponadto — raz na tydzień we wtorki zbierało się Prezydium w celu rozważania bieżących prac związkowych.

Grupy i Komisje. Zagadnienia, dotyczące poszczególnych gałęzi przemysłu chemicznego, były — jak w latach poprzednich — rozważane na terenie grup zawodowych.

W roku sprawozdawczym działało 7 następujących grup: przetwórczo-smołowa pod przewodnictwem p. Inż. W. Płużańskiego, tłu-

szczowa — pod przewodnictwem p. Inż. J. Podraszki, sztucznych włókien — pod przewodnictwem p. Inż. F. Wiślickiego, farmaceutyczna pod przewodnictwem p. Dr. S. Otolskiego, perfumeryjna — pod przewodnictwem p. Dr. G. Litterera, nawozowa — pod przewodnictwem p. Inż. C. Benedeka oraz nowopowstała grupa fabryk techniczno-gumowych — pod przewodnictwem p. Dyr. W. Bereszkii. Charakter grup miały też wchodzące w skład naszego Związku: Zjednoczenie Fabryk Superfosfatowych, Związek Przemysłu Perfumeryjnego w Polsce, Centralny Związek Przemysłu Mydlarskiego w Polsce i Związek Polskich Olejarni.

Zagadnienia specjalne, dotyczące całego przemysłu chemicznego, opracowywane były przez stałe Komisje (sekcje). Następujące Sekcje działały w ciągu r. 1936: Sekcja Eksportowa pod przewodnictwem p. Inż. F. Wiślickiego, Sekcja Pracy — pod przewodnictwem p. Inż. M. Holtorpa, Sekcja Chemiczna Muzeum Przemysłu i Techniki — pod przewodnictwem p. Inż. J. Podraszki, Sekcja Bezpieczeństwa Pracy — pod przewodnictwem p. Dr. A. Hirszowskiego, Sekcja Komunikacyjna — pod przewodnictwem p. Inż. K. Ginsberga oraz Komisja nowych artykułów chemicznych — pod przewodnictwem p. Prof. J. Zawadzkiego.

Centralny Związek.

Związek nasz ściśle współdziała z Centralnym Związkiem Przemysłu Polskiego, biorąc udział w pracach licznych komisji, dostarczając materiałów z zakresu wytwórczości chemicznej i zwracając się o pomoc Centralnego Związku we wszystkich sprawach zasadniczego lub ogólnego znaczenia. Grupa chemiczna — w której skład wchodzi Związek Przemysłu Chemicznego, Monopol Zapałczany, Związek Przemysłowców Garbarzy oraz niektóre przedsiębiorstwa chemiczne, bezpośrednio należące do Centralnego Związku — jest reprezentowana we wszystkich organach Centralnego Związku.

W Radzie, składającej się z 60-ciu członków, grupa chemiczna posiada następujących przedstawicieli: pp. Dr. J. Landau, Dyr. H. Rewkiewicz, Inż. L. Szefer, Inż. F. Wiślicki, Inż. J. Wojnar. W pracach Prezydium brali udział pp. Inż. F. Wiślicki i Inż. E. Trepka. W Zarządzie grupę chemiczną reprezentuje Inż. T. Zamojski.

Izby Przemysłowo-Handlowe.

Związek nasz ceni sobie wysoko bliską i celową, a opartą na obopólnym zaufaniu, współpracę ze wszystkimi Izbami Przemysłowo-Handlowymi.

Szczególnie owocna była współpraca ze Związkiem Izby Przemysłowo-Handlowych i urzędującą w imieniu Związku Izbą stołeczną, która odwołuje się do naszej opinii we wszystkich sprawach, dotyczących bezpośrednio wytwórczości chemicznej. Ponadto Związek brał udział we wszystkich niemal zwoływanych przez Izbę zebraniach, wypowiadając się w sprawach interesujących nie tylko przemysł chemiczny, lecz również w wielu zagadnieniach ogólniejszego znaczenia. Żywa ta współpraca i bliskie stosunki pomiędzy Izdami a Związkiem Przemysłu Chemicznego zacieśniają się z każdym rokiem.

Na miejsce p. Inż. J. Toeplitza, który wskutek przeniesienia do Warszawy, zrzekł się mandatu Rady Izby Przemysłowo-Handlowej w Krakowie, na specjalnie zwołanym Walnym Zgromadzeniu Związku wybrany został p. Inż. Paweł Wałach.

Współpraca Związek był wzywany do bezpośredniej współpracy z instytucjami rządowymi, z polskimi placówkami dyplomatycznymi zagranicą i utrzymywał bliską łączność z izbami handlowymi polsko-zagranicznymi, z organizacjami przemysłowymi i społecznymi. Wszystkim tym instytucjom oraz wielkiej ilości osób prywatnych udzieliliśmy różnorodnych informacji. W szczególności, dokładne informowanie wszystkich zainteresowanych czynników o źródłach nabycia krajowych produktów chemicznych należało do istotnych bieżących zadań Związku. Nie zaniedbaliśmy też w roku ubiegłym propagandy zagadnień przemysłu chemicznego w żywym słowie, starając się oddziaływać na wszelkich dostępnych nam polach.

Związek Przemysłu Chemicznego oddawna już prowadzi ożywioną działalność w kierunku pobudzania rozwoju produkcji chemicznej. Praktyczne rozwinięcie sprawa znalazła na terenie Komisji nowych działów produkcji, oraz w formie zwoływania na terenie Związku wspólnych zgromadzeń przedstawicieli producentów i konsumentów, co pozwala na bezpośrednią wymianę spostrzeżeń i

uzgadnianie poglądów (np. w sprawie zaopatrywania fabryk chemicznych w sadze, w sprawie możliwości przetwarzania większej ilości smalcu świńskiego w fabrykach mydła i t. d.).

Dwukrotne konferencje z przedstawicielami przemysłu mechaniczno-metalowego w sprawie możliwości zaopatrywania polskiego przemysłu chemicznego w krajowe maszyny, aparaty, urządzenia i materiały wykazały wielki obustronny pożytek takich zebrań. Wspólne konferencje przemysłowców chemicznych oraz metalowców będą się odbywały regularnie, w odstępach paromiesięcznych; dyskusja będzie kolejno obejmowała zespół najistotniejszych dla obu przemysłów tematów.

Doniosłą rolę w pogłębianiu zagadnień przemysłu chemicznego odgrywają zebrania dyskusyjne, organizowane w porozumieniu ze Związkiem przez Sekcję Przemysłową Polskiego Towarzystwa Chemicznego. Zebrania te, a zwłaszcza dyskusje, dowodzą celowości odbywania w środowisku naukowym konferencji na tematy przemysłowe. Wygłoszone były następujące odczyty: p. Dr. Hansa Edwarda Fierz-Dawida p. t. „Über die Grundlagen der Farbenchemie“, p. Prof. Dr. Tadeusza Urbańskiego p. t. „Sprawozdanie z kongresu Inżynierii Chemicznej w Londynie“ oraz odczyt poświęcony sprawom gazownictwa i koksownictwa, wygłoszony przez szereg referentów.

Związek ma swych reprezentantów na terenie różnych instytucji. Tak więc p. Inż. F. Wiślicki jest członkiem Zarządu Polskiego Tow. Chemicznego, Polskiego Narodowego Komitetu Chemii i Prezesem Rady Opiekuńczej Państwowej Szkoły Chemiczno-Przemysłowej, p. Dr. J. Landau zasiada w Komitecie Dyskontowych Banku Polskiego i Banku Gospodarstwa Krajowego, p. Inż. J. Podraszko — w Komitecie Dyskontowym Banku Gospodarstwa Krajowego, p. Inż. E. Natanson w Wojewódzkiej Radzie Wodnej, p. Dyr. W. Zdankowski w Państwowej Naczelnej Radzie Zdrowia, p. Inż. W. Sommer w Zarządzie Polskiego Tow. Chemicznego i w Radzie Opiekuńczej Państwowej Szkoły Chem. Przemysłowej, p. Inż. J. Milewski w Komisji Technicznej Oddymiania Miast, p. p. Dr. St. Otol-ski i Dyr. L. Kozłowski w Komisji do Badań

Przedsiębiorstw Państwowych, p. Dyr. A. Kozłowski w Ziemskim Zarządzie Funduszu Bezrobocia; p. Inż. E. Trepka jest delegatem Związku do Rady Traktatowej, Polskiego Komitetu Normalizacyjnego i Rady Ochrony Pracy, p. Inż. T. Zamoyski — członkiem Zarządu Polskiego Tow. Chemicznego, Muzeum Przemysłu i Techniki i Centralnej Komisji Przywozowej, p. Dr. A. Marchwiński — Rady Traktatowej, p. Z. Spotowski stałej Komisji dla spraw przewozowych przy Ministerstwie Komunikacji.

Ponadto członkowie Zarządu i Dyrekcji Związku byli często konsultowani i powoływani do czasowych Komisji i porad, organizowanych przez Ministerstwa.

W szczególności należy zaznaczyć udział przedstawicieli przemysłu chemicznego w zwołanych przez Rząd w roku ubiegłym dwóch naradach gospodarczych. W pracach wielkiej Narady Gospodarczej, które odbyły się od dnia 28 lutego do dnia 2 marca 1936 r. udział wzięli następujący działacze chemiczni pp.: Inż. F. Wiślicki, Dr. Inż. J. Prot, St. Ryl, Inż. S. Trocki, Inż. J. Wojnar, Inż. Cz. Benedek, Inż. T. Kudelski, Inż. E. Trepka i Inż. T. Zamoyski. Do prac w małej Naradzie Gospodarczej, która miała miejsce w dniach 15 i 16 września 1936 r., powołany był Inż. T. Zamoyski.

Celem narad gospodarczych było przedstawienie bieżących zagadnień polityki gospodarczej oraz utrwalenia kontaktu i współpracy pomiędzy Rządem a sferami gospodarczymi.

Związek ściśle współpracował z Państwową Szkołą Chem. Przem. w Warszawie, która otoczona jest pieczołowitą opieką. Niezależnie od udziału delegatów Zarządu Związku w Radzie Opiekuńczej Szkoły, Związek przyczynia się materialnie do rozwoju tej pożytecznej placówki wychowawczej, kształcącej techników i majstrów dla przemysłu chemicznego. Ponadto Związek przeznaczal sumy na dożywianie uczniów tej szkoły.

W roku ubiegłym upłynęło 10 lat **Jubileusz** od chwili objęcia Prezydentury **Pana Pre-** Rzplitej Polskiej przez Pana Prof. **zydenta** Dr. Ignacego Mościckiego. **Rzeczypo-** **spolitej.** Przedstawiciele Związku Prze-

mysłu Chemicznego udali się w dniu 3 czerwca na Zamek celem złożenia życzeń Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej.

Delegacja Związku doręczyła dostojnemu Jubilatowi artystycznie wykonany adres, którego tekst obok reprodukuje. Ponadto Prezes Związku w kilku serdecznych słowach dał wyraz uczuciom zrzeszonych przemysłowców chemicznych dla Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, który przez swą wiedzę i pracę nie przestał — mimo objęcie najwyższego stanowiska w Państwie — interesować się wytwórczością chemiczną. Pan Prezydent zechciał łaskawie przyjąć życzenia i adres.

20-lecie Chemicznego Instytutu Badawczego. Dn. 9 grudnia 1936 odbyła się w Warszawie uroczystość, poświęcona uczczeniu 20-letniej działalności Chemicznego Instytutu Badawczego, założonego w r. 1916 we Lwowie pod nazwą „Metan”. Przegląd prac, dokonanych przez Instytut w ubiegłym 20-leciu wykazał wielki dorobek naukowy i techniczny, zwłaszcza w dziedzinie przerobu bitumin, przerobu gliny i gipsu, wreszcie — w ostatnich latach — syntezy kauczuku.

25-lecie Tomaszowskiej Fabryki. Dnia 21 maja 1936 odbył się w Tomaszowie Mazowieckim uroczysty obchód 25-lecia Tomaszowskiej Fabryki Sztucznego Jedwabiu, pierwszej w Polsce i największej wytwórni sztucznych włókien. W jubileuszu wzięli udział przedstawiciele Rządu Rzeczypospolitej, sfery przemysłowo-handlowe i liczne delegacje społeczne. Z okazji tej uroczystości, Zarząd fabryki wydał piękną monografię, ilustrującą całokształt wysiłków twórczych od chwili założenia przedsiębiorstwa w r. 1911 do dnia jubileuszu. Monografia ta jest cennym źródłem informacyjnym do historii przemysłu w Polsce, w szczególności zaś obrazuje dokładnie rozwój produkcji sztucznych włókien.

Rząd odznaczył najwybitniejszych działaczy Tomaszowskiej Fabryki Krzyżami Zasługi.

Normalizacja i racjonalizacja Związek nasz stale popiera prace normalizacyjne, prowadzone przez Komisję Technologii Chemicznej Polskiego Komitetu Normalizacyjnego. Przewodniczącym Komisji jest Dyrektor Związku, a sekretariat znajduje się w biurze Związku. Komisja korzysta ze współpracy wybitnego analityka, p. Prof. Marcelego Struszyńskiego, co wpływa szczególnie dodatnio na poziom prac normalizacyjnych.

W roku ubiegłym pracowały następujące podkomisje normalizacyjne:

gliceryny (przewodniczący p. Inż. T. Zamoyski),

mas smołowych i lepniaka (przewodn. — p. Inż. W. Starkel),

octu do użytku domowego (przewodn. — p. Prof. M. Struszyński),

oleiny (przewodn. — p. Inż. T. Zamoyski),
bieli cynkowo-szpatowej (przewodn. — p. Inż. T. Zamoyski),

wyrobów ogniotrwałych i ceramiki szlachetnej (przewodn. p. Inż. J. Dworzak),

warunków technicznych dostawy farb olejnych, emalii i lakierów dla P. K. P. (przewodn. p. Inż. Z. Leppert),

superfosfatów (przewodn. p. Inż. T. Zamoyski),

metod analizy węgla kamiennego (przewodn. p. Prof. J. Zawadzki).

Komisja Technologii Chemicznej odbyła szereg zebrań w roku sprawozdawczym, na których zostały przedyskutowane i przyjęte następujące normy:

gliceryny destylowanej i farmaceutycznej, ogólnych metod badania farb suchych (adaptacja normy wojskowej), pokostu lnianego (rewizja normy i adaptacja).

Ponadto K. T. Ch. przeprowadziła w roku sprawozdawczym wśród członków Związku Przemysłu Chemicznego ankietę na temat artykułów chemicznych, których normalizacja jest pożądana. Jedno z zebrań K. T. Ch. było poświęcone rozpatrzeniu zestawienia artykułów chemicznych proponowanych do normalizowania; jednocześnie — ustalono metody współdziałania z innymi instytucjami normalizacyjnymi.

W roku ubiegłym zostały przyjęte (i opublikowane) przez Polski Komitet Normalizacyjny następujące normy:

PN/C — 302 — Oleina.

PN/C — 331 — Gliceryna destylowana.

PN/C — 332 — Gliceryna farmaceutyczna.

PN/C — 605 — Ogólne metody badania farb suchych (adaptacja).

PN/C — 1601 — Materiały ogniotrwałe. Metody badań.

PN/C — 315 — Cegła ogniotrwała. Format cegły.

Ponadto zostały zgłoszone do przyjęcia przez Komisję Technologii Chemicznej następujące projekty norm:

mydła rdzeniowego,
mydła mazistego,
zaprawy smołowej do wyrobu tektur smołowanych,

lepniaka do tektury smołowanej,
smoły do smarowania dachów i do wyrobu zaprawy smołowej,
pobierania próbek i badania smoły do smarowania dachów, zaprawy smołowej oraz lepniaka.

Opracowano projekt normy węgla amonowego.

Komisja Techn. Chem. — oprócz opracowywania norm — jest powoływana do składania opinii w różnych sprawach, związanych z normalizacją; między innymi — opiniuje zagadnienia podlegające normalizacji międzynarodowej.

„Wiadomości Polskiego Komitetu Normalizacyjnego”, ukazujące się od r. 1930, stale informują o postępach prac Komisji Technologii Chemicznej i drukują protokoły jej posiedzeń.

W roku ubiegłym Związek nadal współpracował z Sekcją Chemiczną Instytutu Naukowego Organizacji i Kierownictwa. Należy nadmienić, że w 1936 r. zapoczątkowano przekształcenie wspomnianej Sekcji Chemicznej — na Sekcję Technologiczną, która jednak nie skonsolidowała się jeszcze.

Oprócz paru odczytów — Sekcja zorganizowała w kwietniu 1936 r. cykl wykładów dla kierowników i inżynierów zatrudnionych w przemyśle chemicznym i przemysłach pokrewnych. Cykl obejmował 20 godzin wykładów na tematy racjonalizacyjne. Przemówienie inauguracyjne i wykład wstępny wygłosił p. Prezes F. Wiślicki.

Sekretariatem Sekcji zajmował się p. Inż. S. Jelnicki.

Zwalczanie wypadków przy pracy. Sekcja Bezpieczeństwa Pracy Związku Przemysłu Chemicznego, rozwijająca od paru lat pożyteczną działalność, w roku 1936 doszła do przeświadczenia o konieczności wydawania instrukcyj, dotyczących bezpieczeństwa pracy w pewnych poszczególnych działach przemysłu chemicznego. W licznych krajach

uprzemysłowionych takie właśnie pouczenia i wskazówki wydawane są oddawna, ze stwierdzonym dodatnim rezultatem. Jako wzór służyć mogą liczne i bardzo staranne opracowywane „Safety Circular's” wydawane przez Association of British Chemical Manufacturers.

W wyniku prac Sekcji wydane zostały w r. 1936 trzy instrukcje, mianowicie:

„Instrukcja bezpieczeństwa przy użytkowaniu i przewożeniu kwasu siarkowego”,

„Instrukcja bezpieczeństwa w fabrykach barwników i organicznych produktów przejściowych”, oraz

„Instrukcja bezpieczeństwa przy przewożeniu, przechowywaniu i użytkowaniu sody żrącej”.

Instrukcje powinny się znaleźć w ręku tych wszystkich osób, które mają wpływ na kształtowanie metod pracy i zachowywanie środków ostrożności. Przede wszystkim — instrukcja powinna leżeć na biurku każdego inżyniera ruchu, majstra, podmajstrzego, starszego robotnika, praktykanta i t. d. Gdy bowiem na wyobraźnię prostego robotnika silniej oddziałują barwny plakat jaskrawie uwidatniający niebezpieczeństwo, to sfery więcej wykształcone w Instrukcjach powinny znaleźć środek, który może się przyczynić do zmniejszenia ilości wypadków przy pracy w fabrykach chemicznych.

Instrukcje te spotkały się z dużym uznaniem ze strony zainteresowanych i niewątpliwie należy dalej kroczyć drogą opracowywania i ogłaszania nowych instrukcyj bezpieczeństwa.

Podobnie jak w latach ubiegłych, Sekcja Bezpieczeństwa Pracy utrzymywała ścisły kontakt z Instytutem Spraw Społecznych oraz wydawnictwem „Bezpieczeństwo i Higiena Pracy”.

Na jednym z posiedzeń Sekcji wygłoszony został interesujący odczyt, p. Inż. Stefana Żabickiego p. t. „Bezpieczeństwo pracy w Zjednoczonych Fabrykach Związków Azotowych w Mościcach i Chorzowie”. Odczyt wywołał nie tylko obszerną dyskusję, lecz ponadto — kilka praktycznych wniosków i sugestij, które są realizowane.

Poczynając od 1936 r., Sekcja Bezpieczeństwa Pracy wymaga od wszystkich zrzeszo-

nych w Związku przedsiębiorstw nadsyłania odpisów zawiadomień o nieszczęśliwych wypadkach. Materiał, w ten sposób zebrany, poddawany jest szczegółowemu badaniu, co pozwala na stwierdzanie najgroźniejszych źródeł niebezpieczeństwa przy pracy w przemyśle chemicznym.

„Pisma zapieczętowane”. Inicjatywa twórcza gra w przemyśle chemicznym większą bodaj rolę, niż w szeregu innych gałęzi produkcji. Jest to wynikiem, że chemia w pewnym stopniu sama tworzy obiekty swych doświadczeń i działań. Znamienne jest, że wytwórczość chemiczna kwitnie w krajach, w których jednocześnie zgłaszane są do opatentowania bardzo liczne wynalazki i odkrycia chemiczne. Ta równoległość postępu technicznego i zabiegów o zastrzeżenie sobie praw wyłączności ze strony wynalazców — musi skłaniać do tworzenia warunków, ułatwiających stwierdzenie pierwszeństwa pomysłów w zakresie techniki chemicznej.

Niezawsze jednak myśl twórcza nadaje się do opatentowania. Czasem z natury rzeczy pewne nowe odkrycie nie daje się ująć w ramy zastrzeżeń patentowych. W innym przypadku — istnieje dopiero początek pomysłu, który z czasem stopniowo dojrzeje do skryształizowanej postaci. Wreszcie — dokonywane są liczne nowe spostrzeżenia dość nawet istotne, ale o tak nikłym zasięgu technicznym lub gospodarczym, że ich autorzy wstrzymują się zwykle od trudu i ponoszenia kosztów patentowania.

W tych wszystkich przypadkach — i w wielu innych — twórcy powinni jednak mieć możliwość ustalenia pierwotności swych pomysłów, jeżeli niezawsze dla materialnych względów, to przynajmniej dla zaspokojenia godziwej i godnej poparcia ambicji. Tym celem służą właśnie „pisma zapieczętowane”, działające z wielkim pożytkiem oddawna w wielu krajach (Plis cachetés we Francji, versiegelte Schreiben — w Niemczech i t. d.). Związek Przemysłu Chemicznego, utworzył w r. 1936 instytucję „pism zapieczętowanych”.

Celem ich ma być umożliwienie ustalania pierwszeństwa pomysłów w zakresie chemii czystej i stosowanej oraz pokrewnych działów nauki i wytwórczości chemicznej. W r. 1936 — Związek Przemysłu Chemicznego otrzymał 5 pism zapieczętowanych.

W roku 1936 rozpoczęła działalność utworzona przy Związku **Pomoc dla młodzieży.** Przemysłu Chemicznego Fundacja, mająca na celu udzielanie stypendiów studentom chemikom Wyższych Uczelni. Zgodnie ze statutem Fundacji, w skład Zarządu weszli: Prezes, Pierwszy Vice-prezes i Dyrektor Związku, ponadto zaś mandaty członków Zarządu Fundacji przyjęli pp.: Prof. Dr. Józef Zawadzki oraz Prof. Dr. Stanisław Przyłęcki. Z pomocy Fundacji Związkowej w roku ubiegłym korzystało dwóch studentów Wydziału Chemicznego Politechniki Warszawskiej.

W końcu roku sprawozdawczego Prezes Zarządu Tomaszowskiej Fabryki Sztucznego Jedwabiu, p. Inż. Feliks Wiślicki, z okazji 40-lecia pracy zawodowej, powołał do życia Fundację swego imienia, o kapitale trzystu tysięcy złotych. Celem Fundacji jest stworzenie podniety do prac naukowych we wszystkich dziedzinach chemii, w szczególności zaś w dziedzinie chemii koloidów i technologii włókna sztucznego.

Fundacja Solvayowska im. Zygmunta Toeplitza, która odegrała szczególnie doniosłą rolę w życiu chemicznym, w roku 1936 zakończyła swoją działalność wobec wydatkowania na urządzenia gmachu technologii chemicznej w Politechnice Warszawskiej kapitału, od którego odsetki były w poprzednich latach przeznaczane na stypendia.

Na wiosnę roku 1936 Związek Przemysłu Chemicznego, w myśl wezwania Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, podjął również akcję wśród zrzeszonych przedsiębiorstw, na rzecz doraźnej pomocy młodzieży akademickiej. Zebrana suma zł. 9.215.— została przez Związek przekazana Politechnice Warszawskiej i Lwowskiej oraz Uniwersytetowi Józefa Piłsudskiego w Warszawie.

Związek propagował wśród zrzeszonych przedsiębiorstw ideę szerokiego udzielania praktyk wakacyjnych studiującej chemię młodzieży. Rozdziałem praktyk nie zajmowaliśmy się wcale, wobec ostatecznego bodaj przejęcia tego zadania przez inne czynniki.

Pomoc zimowa. Sprawą pomocy zimowej dla bezrobotnych Związek Przemysłu Chemicznego zajął się natychmiast z chwilą podjęcia tej akcji przez Ogólnopol-

ski Obywatelski Komitet Pomocy Zimowej, t. j. w październiku r. 1936.

Działalność Związku, poza ustaleniem norm dla przemysłu chemicznego, skupiła się głównie na informowaniu i pobudzaniu przedsiębiorstw chemicznych do szerszej ofiarności, w drodze bezpośredniej oraz publikacji w organie prasowym Związku „Wiadomościach Przemysłu Chemicznego”. Ponadto Związek prowadzi szczegółową ewidencję deklarowanych i wpłaconych składek.

Wobec niezakończonych akcji pomocy zimowej i braku kompletnych danych — nie można jeszcze ocenić dokładnie ofiarności przemysłu chemicznego na ten cel — można jednak już stwierdzić, że szereg przedsiębiorstw chemicznych zadeklarował najwyższe stawki opłat.

Wydawnictwa.

Dn. 1 stycznia 1936 „Wiadomości Przemysłu Chemicznego” wkroczyły w jedenasty rok wydawnictwa. Ubiegłe 10 lat nieprzerwanej działalności pozwoliły nam stwierdzić, że „Wiadomości”, stanowiąc główne w Polsce źródło informacyjne o działalności przemysłu chemicznego, wypełniły istniejącą poprzednio lukę w naszym czasopiśmiennictwie. W roku 1936 rozszerzyliśmy nieco zakres „Wiadomości”, wydając — obok normalnych numerów ukazujących się dwa razy na miesiąc — również zeszyty dodatkowe, które zawierały streszczenia cenniejszych referatów technologicznych, wygłaszanych na terenie Sekcji Przemysłowej Polskiego Towarzystwa Chemicznego; ponadto jeden dodatkowy numer poświęciliśmy sprawozdaniu z posiedzenia Sekcji Eksportowej Związku. Jak w latach poprzednich, tak też w roku 1936 „Wiadomości Przemysłu Chemicznego” broszurowane były z „Przemysłem Chemicznym” i docierały wskutek tego do szerokiego grona czytelników.

Prasa codzienna i zawodowa chętnie korzysta z informacji, udzielanych bądź wprost przez Związek, bądź drukowanych na łamach „Wiadomości” i oświetla dość często zagadnienia przemysłu chemicznego przed najszerszymi kołami czytelników gazet.

Zawodowa prasa zagraniczna poświęca sporo uwagi polskiemu przemysłowi chemicznemu, opierając się przede wszystkim na publikowanych przez nas materiałach. Na szczególne podkreślenie zasługuje w tym wzglę-

dzie francuski miesięcznik „Chimie & Industrie”, który od wielu już lat publikuje stałe kroniki polskie, pozostające pod naszą redakcją.

Stosunki z zagranicą.

W roku 1936 Związek Przemysłu Chemicznego kontynuował zadzierżgnięte w poprzednich latach stosunki z pokrewnymi organizacjami zagranicą, zwłaszcza ze Związkami Przemysłu Chemicznego w Wielkiej Brytanii, we Francji i w Belgii. Doświadczenie uczy, że te bezpośrednie kontakty dają szerokie możliwości prostego rozwiązywania rozmaitych nasuwających się zagadnień na tle wymiany towarowej artykułów chemicznych między naszym krajem a zagranicą.

Rok ubiegły — jak o tym wspominamy na innym miejscu — cechował się dużym napięciem spraw traktatowych. Przedstawiciele Związku Przemysłu Chemicznego brali udział w rokowaniach traktatowych, bądź w charakterze delegatów Rady Traktatowej (a więc reprezentując całe życie gospodarcze Polski), bądź jako znawcy (eksperci) do spraw przemysłu chemicznego. W szczególności — w rokowaniach o zawarcie traktatu polsko-holenderskiego i polsko-belgijskiego brał udział Inż. E. Trepka, w rokowaniach polsko-francuskich — Inż. T. Zamoyski, w rokowaniach polsko-węgierskich i polsko-rumuńskich — Dr. A. Marchwiński.

W okresie od dn. 25 do 31 października roku ubiegłego bawiła w Paryżu misja przemysłu polskiego, pod przewodnictwem Prezesa Centralnego Związku Przemysłu Polskiego, p. Min. H. Strasburgera. Celem misji było nawiązanie ścisłego kontaktu z przemysłem francuskim — w związku z rokowaniami o zawarcie pełnego traktatu handlowego polsko-francuskiego, prace zaś misji zakończone były powołaniem stałego Komitetu Współpracy Przemysłowej Polsko-Francuskiej. W imieniu przemysłu chemicznego wzięli udział w misji pp. Dr. J. Landau i Inż. T. Zamoyski, który też powołany został do stałego Komitetu.

* * *

Rok 1936 dał w udziale Związkowi Przemysłu Chemicznego dalszą konsolidację polskiej produkcji chemicznej, zacieśnienie węzłów bliskiej z Rządem współpracy, powierzył szereg nowych do spełnienia zadań.

U W A G A:

Firma Zakłady Przemysłowe „Guma-Rubber“, podana w naszym spisie przedsiębiorstw (str. 24 Nr. kol. 95) przekształciła się w ostatnich tygodniach na firmę „Polskie Zakłady Wyrobów Gumowych“, Warszawa, Zarząd: Senatorska 38. Tel. 5.63-80; fabryka: Gęsia 30. Tel. 11.92-77, która pod podaną wyżej nazwą wchodzi w skład członków Związku.

E R R A T A:

Na str. 37 w wierszu 6 pierwszej kolumny mylnie wydrukowano z r. 1930, powinno być z r. 1931.

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

4173/1936

AE00365625